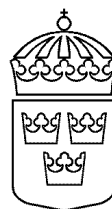

Riksdagens protokoll

2001/02:68

Onsdagen den 13 februari

Kl. 9.00 – 15.50

Protokoll
2001/02:68

1 § Utrikespolitisk debatt

Utrikespolitisk debatt

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Världen är rikare än någonsin. Ökad handel, ny teknik och vetenskapliga framsteg skapar tillväxt och nytt välstånd. Samtidigt lever mer än en miljard människor i extrem fattigdom. Hälften av dem är barn.

Världen rymmer fler demokratier än någonsin. Samtidigt upplever många att makten har förskjutits till det globala planet och blivit svårare att påverka.

Världen ger mer uppmärksamhet åt de mänskliga rättigheterna än någonsin. Samtidigt förtrycks människor jorden över för sin politiska eller religiösa tillhörighet, sitt kön eller etniska ursprung.

Varje dag sker övergrepp och orättvisor. Men samtidigt synliggör globaliseringen det som sker och ger oss ökade möjligheter att motverka det. För resultat krävs internationellt samarbete på politikens alla områden.

Vi vill bidra till en bättre värld. Våra krav på mänskliga rättigheter, demokrati och ekonomisk rättvisa grundas på alla människors lika värde.

En rättvisare värld behöver ett starkt FN.

Föreanta nationerna är den viktigaste globala aktören för rättvisa. Nobels fredspris är ett bevis på världsorganisationens trovärdighet och växande styrka.

FN:s millennieutvecklingsmål slår fast att fattigdomen ska halveras till år 2015.

Det kräver mer utvecklingssamarbete, rättvisare handel och reformer.

Det kräver ökade resurser. Därför samlas FN, Världsbanken, Internationella valutafonden, WTO och näringslivet i mars i Monterrey för att starta ett nytt samarbete.

Det kräver att vi stoppar hiv/aids som fortsätter att slå ut hela samhällen. FN har en central roll, bl.a. genom UNAIDS där Sverige ingår i styrelsen.

Det kräver en hållbar utveckling, genom sociala, politiska, ekonomiska och ekologiska framsteg. Därför samlar FN världens ledare i Johannesburg i september för att ta ett samlat grepp om framtidsfrågorna.

Och det kräver en förstärkt dialog mellan nord och syd. Regeringen har inbjudit riksdagens partier och andra engagerade aktörer att bidra till

arbetet. I mars lägger den parlamentariska utredningen Globkom fram förslag om en samlad svensk politik för global utveckling.

Sverige verkar också genom Europeiska unionen som är en stark kraft i arbetet för global rättvisa. Unionen står för mer än hälften av världens bistånd, och regeringen driver nu att alla medlemsländer ska lägga fast tidsplaner för när de ska nå FN:s mål om 0,7 % av bruttonationalinkomsten till bistånd.

Sverige hör redan till de länder som satsar mest på utvecklingssamarbete, och biståndet fortsätter nu att växa på väg mot enprocentsmålet. Mellan åren 2000 och 2004 ökar det med 50 %, från 14 till 21 miljarder kronor.

En rättvisare värld bygger på demokrati och mänskliga rättigheter.

Att främja demokrati och mänskliga rättigheter är centralt för Sverige och EU. Det handlar om att försvara alla människors lika värde.

I en tid av globaliserad ekonomi, information och rörlighet är uppgiften mer angelägen än någonsin. Dagens gränslösa marknad måste balanseras av gränslösa värden, byggda på demokrati och mänskliga rättigheter.

Så gott som alla länder ställer upp på dessa värden – på papperet. Men i praktiken ser vi hur människovärdet kränks och demokratin sätts på undantag. I en rad länder saknar halva befolkningen, kvinnorna, möjlighet att göra sin röst hörd.

När Sverige i år blir medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter får vi ökade möjligheter att arbeta för demokrati liksom religions- och åsiktsfrihet. Vi ska också försvara kvinnors, barns och funktionshindrades rättigheter och bekämpa dödsstraff, tortyr, människohandel och rasism.

Barnen är de mest utsatta. Därför är barnets rättigheter en central del av regeringens arbete. Vi arbetar för att utrota den avskyvärda sedvänjan att könsstympa flickor. Sverige är också drivande bakom FN:s barn-toppmöte i maj där regeringen kommer att lägga särskild vikt vid barn som lever i krigszoner, är på flykt, är drabbade av hiv/aids eller utsatta för sexuell eller annan exploatering. Vi har drivit fram ett förbud mot att barn under 18 år ska kunna tvångsrekryteras eller lejas för strid. Regeringen kommer också att lämna en skrivelse till riksdagen om hur barnets rättigheter ska präglade biståndet.

Sverige arbetar aktivt för att bekämpa människohandel. Världens regeringar måste samverka för att få slut på denna grova kränkning av människors värdighet och rättigheter. Regeringen ska utarbeta en strategi för hur vi ska bidra till kampen genom vårt bistånd.

Vi vill skapa bättre skydd för människor i konflikter. Detta förutsätter samverkan mellan den humanitära rätten, de mänskliga rättigheterna och den internationella flyktingrätten. För detta krävs också ett nära samarbete mellan de humanitära organen.

Regeringen har tagit initiativ till ett totalförbud mot dödsstraff inom ramen för Europarådet. Beslut tas förhoppningsvis redan i vår. Alltför många länder avskaffar dödsstraffet, men tyvärr fortsätter en rad stater att använda detta omänskliga straff. Hit hör Kina, Saudiarabien, USA, Iran och Irak. Det är oacceptabelt. Dödsstraff kränker rätten till liv och hör inte hemma i en modern rättsordning.

Sverige stärker nu ytterligare sitt arbete för de mänskliga rättigheterna. Regeringen har antagit en nationell handlingsplan, och i vår öppnar Regeringskansliet en hemsida där vi ska presentera nationell och internationell information och möjliggöra debatt om de mänskliga rättigheterna.

En rättvisare värld bygger på en öppnare världshandel.

Världshandeln behöver nya, rättvisa spelregler. Annars gynnas de starka på de svagas bekostnad. Därför har EU beslutat att ge världens 49 fattigaste länder tullfrihet på alla varor utom vapen. Därför välkomnar vi att den nya WTO-rundan ska genomsyras av u-ländernas behov, i enlighet med den agenda som alla WTO-länder enades om i höstas. U-länderna är särskilt beroende av ett genombrott på jordbruks- och livsmedelsområdet där deras export begränsas av höga tullar. EU måste bidra genom att reformera sin jordbrukspolitik.

Den nya WTO-rundan gynnar inte bara u-länderna utan även EU:s inre marknad, Östersjöområdet och Sverige. Med friare handelsströmmar, fler investeringar, bättre exportmöjligheter och billigare import får vi ökad tillväxt och sysselsättning också här hemma. WTO-rundan ökar också möjligheterna att styra globaliseringen, tack vare att miljöfrågor nu för första gången tas upp i handelsförhandlingar.

WTO växer snabbt. Kinas medlemskap är särskilt viktigt och bidrar förhoppningsvis till ökad öppenhet i landet. Regeringen verkar för att även Ryssland ska kunna bli medlem så snart som möjligt.

Näringslivet har en viktig roll i det internationella arbetet för en rättvis och hållbar utveckling. Därför har regeringen bjudit in svenska företag till ett samarbete kring näringslivets sociala och ekologiska ansvar. Med detta vill vi engagera företagen i ett partnerskap för mänskliga rättigheter och god miljö.

En rättvisare värld förutsätter en stärkt internationell rättsordning.

De fruktansvärda terroristdåden den 11 september tydliggjorde hur sårbart det öppna samhället är och vilka hot som kan riktas mot oss alla. Det är därför självklart för Sverige och EU att med kraft delta i kampen mot internationell terrorism. Den gemensamma kampen visar på styrkan i ett samordnat handlande, men också hur vi brustit i vårt tidigare arbete.

Behovet av att agera snabbt får inte medföra att den enskildes rätt kränks. Sanktioner mot individer måste baseras på fakta och möjliggöra omprövning. Sverige har drivit igenom ökad rättssäkerhet i EU:s tillämpning av sanktioner och verkar nu för motsvarande förändringar i FN:s sanktionssystem. Regeringen har också tagit initiativ till en internationell översyn av sanktionsinstrumentet som ska utmynna i förslag om hur sanktioner bör genomföras, övervakas och göras mer rättssäkra.

Sverige välkomnar att den internationella brottmålsdomstolen inrättas senare i år. Med den får vi en permanent och banbrytande domstol som kan behandla krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten.

Regeringen stöder FN:s domstolar för Rwanda och det forna Jugoslavien och hoppas att domstolen i Sierra Leone snart ska kunna etableras.

Det är bra att fler länder själva tar itu med sitt förflutna. Krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten måste bestraffas. Det är nödvändigt för att värna rättssamhället, förhindra nya dåd och underlätta försoning.

En rättvisare värld gynnas av ett större EU.

Europeiska unionen tar i år ett historiskt steg, när utvidgningsförhandlingarna med de flesta av kandidatländerna avslutas. Ytterst handlar det om att befästa grunden för fred och demokrati, välbefinnande och fri rörlighet i Europa. Samtidigt måste vi vara vaksamma mot de främlingsfientliga krafter som gör sig gällande och som vill stänga Europa mot omvärlden. EU ska stå för öppenhet och solidaritet. Som ett led i detta verkar vi för en harmonisering av migrationspolitiken på asylrättens och humanitetens grund.

Utvidgningen förblir Sveriges främsta prioritering i EU-arbetet. Vi stöder kandidatländerna i deras anpassning till EU-kraven och räknar med att kunna hälsa de första nya medlemmarna välkomna år 2004. Det är ett konkret resultat av Sveriges ordförandeskap och toppmötet i Göteborg.

Europeiska unionen är stadd i förvandling. Om några år kommer medlemskretsen att nära nog fördubblas och den inre marknaden att växa med mer än 100 miljoner människor. Euron innebär en annan stor förändring. Det svenska folket ska ta ställning till valutaunionen i en folkomröstning.

Utvidgningen ökar behovet av debatt om EU:s framtida utveckling. Det gäller att enas om vad vi vill att unionen ska göra och finna former för att EU ska kunna fungera smidigt även med 25–30 medlemmar. Diskussionen kommer inledningsvis att föras inom ett s.k. konvent, men måste bli mycket bredare än så. Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté för att stimulera debatten i Sverige.

Sverige bygger nu vidare på det goda samarbete som vi utvecklade med kandidatländerna under ordförandeskapet. Vi har många gemensamma intressen att samverka kring i en större union.

Det nordiska samarbetet fortsätter att utvecklas och har fått ny dynamik genom att de baltiska länderna numera deltar. De nordiska länderna förstärker också sitt samarbete inom EU.

Vi måste även öka kontakterna med EU:s nya grannar. Vi har inlett ett nytt samarbetsprogram med Central- och Östeuropa och vill fördjupa dialogen mellan EU och Ryssland. Ett viktigt bidrag är att öka Rysslands möjligheter till ekonomisk integration och handelsutbyte genom harmonisering och minskade handelshinder. Samtidigt måste vi ställa krav. Ryssland måste värna den fria opinionsbildningen och respektera de mänskliga rättigheterna och den humanitära rätten – också i Tjetjenien.

Som ett led i vårt samarbete med Ryssland inrättar Sverige senare i år ett generalkonsulat i Kaliningrad, som är en region av stor betydelse för hela närområdet. En annan viktig region är nordvästra Ryssland, där vi kommer att bidra till ökad kärnsäkerhet så snart det nödvändiga avtalet har undertecknats.

Solidaritet och samverkan skapar säkerhet för stater och individer.

För Sverige är det särskilt viktigt att stärka säkerheten och samarbetet i vårt närområde. Vi deltar aktivt i Barents- och Östersjösamarbetet, bidrar till EU:s nordliga dimension och prioriterar integrationen mellan de nordiska och baltiska länderna, med särskilda insatser i Öresundsregionen. Vi stöder att Estland, Lettland och Litauen ska kunna förverkliga sina säkerhetspolitiska mål och bli medlemmar av EU och Nato. Vi fort-

sätter att bidra till Östersjöländernas säkerhet i bred bemärkelse. Det säkerhetsfrämjande samarbetet är en hörnsten i svensk Östersjöpolitik.

EU och Nato utgör, tillsammans med Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, grundvalarna för Europas säkerhetsarkitektur. USA:s engagemang för Europa förblir också centralt.

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara fred och självständighet för vårt land, bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde samt stärka internationell fred och säkerhet.

Sverige är militärt alliansfritt. Denna säkerhetspolitiska linje, med möjlighet till neutralitet vid konflikter i vårt närområde, har tjänat oss väl.

För framtiden är det tydligare än någonsin att säkerhet är mer än avsaknad av militära konflikter. Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. På det globala planet är det främsta uttrycket för detta vårt stöd till Förenta nationerna. Genom vårt medlemskap i den Europeiska unionen deltar vi i en solidarisk gemenskap vars främsta syfte är att förhindra krig på den europeiska kontinenten.

En betryggande försvarsförmåga är en central del av svensk säkerhetspolitik. Sverige verkar aktivt för att främja nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen.

Som EU-ordförande arbetade regeringen för ökad samordning mellan EU och FN vid konfliktförebyggande, krishantering och regionala kriser.

Unionen har stor potential att bidra, inte minst på det förebyggande området, där EU kan utnyttja sin bredd. Sverige fortsätter att engagera sig i det konfliktförebyggande arbetet. I sommar står vi värd för en EU-konferens som ska stärka samarbetet mellan EU, FN och andra konfliktförebyggande aktörer i Europa.

EU är nu redo att genomföra viss krishantering. Därmed har unionen fått ännu ett verktyg för att främja fred och säkerhet. Under nästa år ska EU kunna ställa upp med upp till 60 000 militärer och 5 000 poliser för internationella insatser. Samtidigt bygger vi upp vår förmåga att bistå krisdrabbade länder inom civil förvaltning, rättsväsende och räddningstjänst.

EU:s stärkta kapacitet ökar omvärldens förväntningar på att vi ska bidra till att förebygga och lösa konflikter. Vi har ett politiskt ansvar att försöka infria dessa förväntningar. EU bör ställa sina resurser till FN:s förfogande. Unionen bör bl.a. kunna sända trupp till en krishärd inom 30 dagar och därmed överbrygga den tid det tar för ordinarie FN-trupp att komma på plats. Detta skulle motsvara den snabbrikliga kapacitet som Kofi Annan har efterlyst.

Globala hot måste mötas med globala lösningar.

Vårt mål är en värld utan massförstörelsevapen. Avtalen mot biologiska vapen, kemiska vapen och kärnvapenspridning måste stärkas, efterlevnaden garanteras och den universella anslutningen främjas.

Kärnvapenstaterna har förbundit sig att skrota sina arsenaler. En handlingsplan i 13 steg för kärnvapennedrustning är antagen. Men nu måste den genomföras. Det ska vi verka för när Sverige i vår leder FN:s förhandlingar om att stärka avtalet om icke-spridning av kärnvapen. Regeringen ska också driva på processen med hjälp av Ny Agenda-koalitionen.

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

Kärnvapenedrustningen måste göras oåterkallelig. Regeringen välkomnar att utrikesminister Colin Powell nu har aviserat ett juridiskt bindande avtal om kraftiga neddragningar i USA:s och Rysslands strategiska kärnvapenarsenaler. Ett logiskt nästa steg vore att reducera antalet taktiska kärnvapen.

Det är beklagligt att USA ensidigt har sagt upp ABM-avtalet och går vidare med sina planer på ett missilförsvar. Det riskerar att leda till en ny kapprustning. Det är samtidigt oacceptabelt att Kina använder USA:s planer som motivering för kärnvapenupprustning och för att blockera framsteg på nedrustningsområdet. USA måste nu fortsätta sina konsultationer och sträva efter en lösning som bidrar positivt till nedrustnings- och icke-spridningsarbetet.

Indien och Pakistan bör följa säkerhetsrådets beslut, upphöra med missiltest och snarast underteckna provstoppsavtalet.

Lätta vapen skördar dagligen offer, både i väpnade konflikter och till följd av brottslighet. Sverige och EU verkar för att vapen samlas in och förstörs i särskilt utsatta länder. Den illegala handeln med lätta vapen måste stoppas.

Sverige fortsätter att verka för en strikt kontroll av handeln med krigsmateriel och produkter som kan användas för att framställa massförstörelsevapen. Det är ett viktigt bidrag till den globala säkerheten.

Sveriges utrikespolitik bygger på engagemang och dialog.

Hela världen har förenats i kampen mot terrorismen. Samtidigt ser vi också spänningar mellan nord och syd, mellan väst och den muslimska världen.

För att stärka dialogen mellan Europa och de muslimska länderna vill Sverige och Spanien öka EU:s samarbete med partnerskapsländerna kring Medelhavet. Fokus ligger på ungdomsutbyte, medier och information. En handlingsplan ska antas i april. Alexandriainstitutet och det svenska centret i Istanbul bidrar ytterligare till Sveriges dialog med Medelhavsländerna. I ett bredare samarbete, med både Mellanöstern och Asien, vill regeringen fördjupa sina kontakter med muslimska kvinnor och kvinnogrupper. Regeringen vill även stimulera dialogen här hemma. Därför kommer vi i vår att distribuera en bok till alla gymnasieskolor och ungdomsorganisationer i syfte att väcka diskussion och eftertanke.

Fredsprocessen i Mellanöstern har avstannat. Vi ser åter att våld bara föder våld. Israel ödelägger palestinska hem, genomför utomrättsliga avrättningar och stärker sin ockupation medan palestinska självmordsbombare sprider skräck i det israeliska samhället. Oskyldiga liv skördas på bägge sidor. Förhandlingar baserade på folkrätten är den enda vägen ut ur detta kaos. Parterna måste återuppta samtalen om genomförande av Mitchellrapporten. Målet är ett slut på ockupationen, ett stopp för terrorhandlingarna, upprättandet av en demokratisk palestinsk stat och fredlig samexistens mellan Israel och Palestina. Den palestinska myndigheten och dess valde president behövs för att det ska vara möjligt att nå en fredlig lösning. EU och Sverige står beredda att hjälpa till.

Sverige är en aktiv part i den stora hjälpinsats som nu görs i Afghanistan. Nu, mer än någonsin, behöver landet vår hjälp. Därför satsar regeringen upp till 1 miljard kronor under de närmaste tre åren. Vi ger hög prioritet åt kvinnorna och barnen som har lidit mest av den långa konflikten och talibanregimens förtryck. Svenska Afghanistankommittén gör här

ovärderliga insatser. Sverige var också snabbt på plats i den internationella säkerhetsstyrkan. Att öka säkerheten är en förutsättning för att kunna bygga upp det sargade landet och göra det möjligt för flyktingar att återvända hem.

De många svenskar som deltar i civila och militära insatser i Afghanistan, och på andra ställen i världen, gör ett viktigt arbete för den globala freden och säkerheten och för Sverige.

Vårt engagemang för västra Balkan består. Vi bidrar till återuppbyggnaden av alla regionens länder, engagerar oss i stabilitetspaktens arbete och deltar med en bataljon i den internationella styrkan i Kosovo, liksom med mindre förband i Bosnien. Med EU:s stöd går regionen mot samarbete och europeisk integration, men hotas samtidigt av fortsatta etniska spänningar. Vi stöder dialogen för att förnya den jugoslaviska federationen och öka det regionala samarbetet. För en långsiktig försoning är det fundamentalt att alla länderna fullt ut samarbetar med FN:s krigsförbrytartribunal.

Vi måste fortsätta att stärka relationerna med Afrika och stödja de stater som tillsammans strävar efter demokrati, god samhällsstyrning och hållbar utveckling. Detta är kärnan i kontinentens eget initiativ för ett nytt partnerskap, NEPAD. Denna gemensamma värdegrund var huvudtemat när afrikanska och nordiska utrikesministrar möttes i Stockholm i januari. I Zimbabwe går utvecklingen åt motsatt håll. Vi måste reagera mot detta och stödja de krafter som arbetar för demokrati.

I Colombia fortsätter den väpnade konflikten att skörda civila offer. Sverige deltar i försöken att hålla fredsprocessen levande. Vi hoppas att samtalen mellan Colombias regering och FARC-gerillan ska resultera i vapenvila senare i år.

Sverige och EU stöder fortsatt arbete för fred och försoning på den koreanska halvön.

Östtimor blir den 20 maj årtusendets första nya självständiga stat. Landets utveckling mot demokrati och självständighet är en framgång för FN och visar att engagemang ger resultat.

Sveriges breda internationella arbete kräver inte bara engagemang utan även resurser, och resurser på rätt ställe. I en värld som ständigt förändras måste utrikesförvaltningen alltid vara beredd att anpassa sig inom den ram som har överenskommits. Förutom att öppna ett generalkonsulat i Kaliningrad förbereder vi nu etablering av ambassader i Slovakien och Vitryssland. Parallellt med det intensifierar vi vårt arbete med att främja svenska ekonomiska intressen, och därigenom tillväxt och sysselsättning i Sverige. Fram till år 2004 ökar regeringen anslagen för handels- och investeringsfrämjande med 150 miljoner kronor. Som ett led i satsningen planerar vi att öppna ett generalkonsulat i Kanton för att kunna göra särskilda insatser på den sydkinesiska marknaden. Det nya kreativa Sverige är ett slagkraftigt varumärke.

Fru talman! Vårt gemensamma ansvar för framtiden har aldrig varit tydligare än i dag. Med globaliseringen suddas gränserna mellan inrikes- och utrikespolitik ut. Också rättvisa, mänskliga rättigheter, demokrati och hållbar utveckling måste globaliseras. Vi måste verka för samma värden i Sverige, EU och hela världen.

I år har vi många tillfällen att intensifiera vårt arbete för global rättvisa. Vi ska utnyttja världskonferenserna som kommer, de nya förhand-

lingarna inom WTO och medlemskapet i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Tillsammans kan vi åstadkomma förändring. Rättvisa och utveckling var bärande i byggandet av Välfärdssverige. Rättvisa och utveckling kan bära också ett globalt välfärdsbygge. Rättvisa och utveckling tillhör alla. (Applåder)

Anf. 2 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! De avskyvärda terrordåden för drygt fem månader sedan visar att hotet mot fred och säkerhet har ändrat karaktär. Det är i dag tydligare än någonsin att det är i solidarisk samverkan med andra länder som vi bemöter framtida hot mot vår säkerhet. Först när det internationella samfundet står enat kan vi försvara det öppna och demokratiska samhället med all kraft.

Uppgårelsen mellan oss moderater, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Socialdemokraterna har gett en modern och öppen beskrivning av svensk säkerhetspolitik. Vi lämnar den gamla neutralitetspolitiken bakom oss. Sverige kan inte stå neutralt om ett grannland, ett medlemsland i den europeiska unionen eller ett kandidatland utsätts för hot eller angrepp.

Beskrivningen utgår från våra förpliktelser inom Förenta nationerna och solidariteten inom den europeiska unionen och där konstateras att hot mot freden och vår säkerhet bäst kan avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. Formuleringarna ligger väl i linje med det borgerliga förslaget från augusti förra året.

Med denna grund bör vi nu utnyttja tillfället att föra en öppen debatt om hur vi tillsammans med andra länder kan bygga en säkrare framtid.

Den ryggradslösa säkerhetspolitikens tid är förbi. Det är inte tabu att tala om Nato som Europas självklara militära ryggrad. För Europas säkerhet är det av avgörande betydelse att det transatlantiska bandet inte försvagas. Det förutsätter ömsesidig respekt. Ett medlemskap i Nato är ett naturligt nästa steg på vägen mot ett ökat internationellt samarbete – en väg som har varit Sveriges väg sedan början av 90-talet.

Sverige måste ha beredskap för att ta ett gemensamt ansvar för Europas säkerhet. Men i dag är våra försvarssatsningar så små att vi inte klarar oss särskilt bra vare sig på hemmaplan eller på bortaplan.

Det är nästintill genant att Sverige i dag inte har kapacitet att medverka i fler fredsfrämjande åtgärder. I tidskriften *The Economist* listades för en tid sedan ett antal länder som anses ha god förmåga att bidra till fredsfrämjande operationer. Med på listan var bl.a. Norge, Danmark och Finland – inte Sverige.

Finlands försvarsminister sade i ett tal i Stockholm förra veckan att Finland nu går i riktning mot ett Natomedlemskap. Inom några år kan därför Sverige komma att stå isolerat i Norden som det enda landet utanför den transatlantiska säkerhetsgemenskapen.

Det är viktigt att ha klart för sig att ett Natomedlemskap på sikt kan komma att handla mindre om säkerhet för Sverige än om solidaritet och inflytande.

Vi kan välja att vara med och påverka när de europeiska säkerhetsstrukturerna vidareutvecklas. Vi kan också välja att stå vid sidan av. Men valet borde vara enkelt.

Fru talman! Vi står inför en historisk höst. Två stora steg framåt tas på vägen mot Europas enande.

I Prag i november inbjuds sannolikt de tre baltiska staterna tillsammans med andra östländer att bli Natomedlemmar. Vi moderater har under fem år uttalat stött en sådan utveckling. Det är glädjande att också regeringen nu inser att detta stärker säkerheten i Östersjöregionen.

För att ytterligare förstärka samarbetet kring Östersjön bör vi dessutom arbeta för att de tre baltiska länderna så snabbt som möjligt kan bli fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet.

Nästa historiska steg tas i Köpenhamn i december, då beslutet om att utvidga den europeiska unionen fattas. EU- och Natoutvidgningen innebär en historisk möjlighet att knyta samman hela Europa. Befolkningen i länderna i den europeiska unionen är redan i dag större än USA:s. Till denna familj kan nu komma att läggas ytterligare tio medlemmar.

Det får inte finnas någon tvekan. Tidtabellen måste hållas. Kandidatländerna måste kunna se ljuset i slutet av tunneln. Sverige måste vara drivande för att EU fullt ut tar detta historiska steg.

Under ett halvt sekel har den europeiska unionen gjort Europa till frihetens, fredens och demokratins kontinent.

Den bärande idén bakom detta är, och har varit, den fria rörligheten över nationsgränser, att bryta barriärer mellan människor och mellan företag och knyta samman ekonomier och länder på ett sådant sätt att krig och konflikter blir omöjliga. I en tid av terroristhot och ekonomisk osäkerhet är det värt att påminna om att denna grundläggande princip hittills aldrig har naggats i kanten. Den fria rörligheten bör gälla från första dagen för samtliga nya medlemsländer.

Sverige, Europa och världen behöver inte mindre utan mer frihet.

Ett konkret exempel är unionens tullar mot fattiga länder. Det har gjorts en del, men mycket mer behöver göras. Jag skulle önska att Sverige hade en regering som vågade lyfta fram denna fråga som en av de absolut viktigaste.

Om vi menar allvar med att hjälpa människor i fattiga länder kan vi inte fortsätta att neka dem det viktigaste verktyget för att förbättra sin situation. Om solidariteten med människor i fattiga länder ska vara mer än vackra ord måste EU öppna sina gränser för varor och tjänster från hela världen.

Med en borgerlig regering ska Sverige vara en starkare röst för frihandel.

Sverige behöver en regering som inte är nöjd med att sitta på Europasamarbetets avbytarbänk utan som finns med när sammanträdena pågår och när beslut i realiteten fattas – en regering som vill och vågar ta initiativ i avgörande framtidsfrågor.

Det finns nu anledning för oss att ställa ett antal grundläggande frågor kring Sveriges framtida roll i Europa – och att se till att de också får ett svar. Utan ett tydligt ledarskap, som handlar mer om hårt arbete och aktiva insatser än om fototillfällen, kommer dessa frågor att förbli obesvarade.

Sverige måste lämna avbytarbänken. Vi måste lära av historien. Men vi måste också ha förmågan att möta framtiden med öppna ögon.

Det gäller att ta till vara de möjligheter som EU-medlemskapet erbjuder. Vårt inflytande över Europasamarbetet stärks om vi uppfattas som

en konstruktiv partner. Det är inte genom att tillämpa en ”vänta-och-se-politik” som vi vinner respekt och inflytande i kretsen inom den europeiska unionen.

Tvärtom måste varje medlemsland uppvisa politiskt ledarskap och ställa upp för andra. Det handlar om att ta gemensamt ansvar och om att anta utmaningar i en union som bygger på, och som kommer att fortsätta att bygga på, gemensamma värderingar.

I dag delar 300 miljoner européer i tolv länder samma valuta. Det blir ännu lättare att röra sig över gränser. Euron stärker samhörigheten och befäster därmed freden. Det blir lättare att jämföra priser och lättare att köpa och sälja varor i och från andra länder. Konkurrensen skärps och priserna sjunker.

Sverige skulle ha varit med från början, men Socialdemokraterna vågade inte. Partiets enighet sattes före Europas fortsatta enande och Sveriges möjligheter. Opinionssiffror sattes före större inflytande, bättre villkor för företagande och lägre priser för hushållen. Trots att det vore bra för människor i Sverige att införa euron blir väntan lång.

Och ännu finns det inget datum för när denna väntan kan ta slut. I början av året pressades Socialdemokraterna till att presentera en tänkbar tidtabell för en svenskt införande av euron. Men när detta välkomnades av flera borgerliga partier satte man sig återigen på avbytarbänken.

Det bästa vore att hålla en folkomröstning i höst, efter valet till riksdagen. Om det inte går måste en omröstning hållas senast nästa vår, för annars riskerar införandet av euron i Sverige att ytterligare försenas.

Fru talman! Debatten om Europas framtid har nu på allvar inletts. Det är en debatt som berör medborgarna i både medlemsländer och kandidatländer. Min förhoppning är att slutresultatet ska säkerställa att ett utvidgat EU kan fungera effektivt samtidigt som samarbetets centrala delar skyddas. Men det är också en process som bör sträva efter att minska klyftan mellan institutionerna och medborgarna.

En förutsättning för att detta ska lyckas är att vi tydliggör avgränsningen mellan EU:s ansvarsområden och de enskilda medlemsländernas. En central uppgift för EU är att utöka och förbättra funktionen i den gemensamma marknaden genom utvidgning av unionen och genom att utvidga den gränslösa marknaden till fler områden. Det gäller framför allt transporter, banktjänster, utbildning och sjukvård.

Unionen måste också agera för att offentliga monopol inom områden som elektricitet, telekommunikation, posttjänster och järnvägar bryts upp.

Vi bör alltid noga tänka oss för innan nya uppgifter läggs på det europeiska planet. Men när väl EU fått nytt ansvar måste unionen kunna fullfölja sin uppgift. Detta gäller inte minst EU:s roll inom krishantering i framtiden.

En viktig fråga i framtidsdebatten kommer att vara hur EU:s globala roll inom utrikes- och säkerhetspolitiken kan stärkas ytterligare. När EU talar med en röst ökar möjligheterna att spela en viktig roll på olika håll i världen.

Detta gäller inte minst i Mellanöstern, där EU kan stödja och komplettera USA:s insatser. Alla ansträngningar måste till för att bryta den onda cirkel som skapats av våld och terror. Både israeler och palestinier måste göra sitt yttersta för att fredsförhandlingarna snarast återupptas.

Fru talman! Den afrikanska kontinenten måste få en tydligare plats i den europeiska politiken. I dag lever 150 miljoner afrikaner i yttersta fattigdom. Mer än 120 000 afrikanska barnsoldater tvingas delta i aktiv krigföring. Aidsepidemin kräver miljoner och åter miljoner liv.

Vi får inte vara passiva. Vi måste ta vårt ansvar. Fattigdomen kan och ska utrotas. Det vilar ett tungt ansvar på den europeiska unionen och på Sverige att hjälpa. Det viktigaste är handel och investeringar. Det är så människor i land efter land av egen kraft lämnat fattigdomen bakom sig.

Men ibland krävs mer än så. Senast 2004 bör en total skuldavskrivning för de fattigaste låginkomstländer som är högt skuldsatta genomföras. Huvuddelen av dessa länder finns i Afrika.

Allt bistånd måste ges med ansvar. Skuldavskrivningen ska kombineras med villkor.

Vi måste våga ställa ökade krav på regeringar att respektera mänskliga rättigheter, införa näringsfrihet, främja frihandel, skapa fungerande rättsväsenden och bekämpa korruption.

Att ursäkta vanstyre är att göra människor i Afrika en björntjänst. Det gäller att få ledare att inse att stabila demokratier är den bästa garantin för ekonomisk utveckling och därmed för välstånd.

Ett av de värsta exemplen på motsatsen ser vi i dag i Zimbabwe. År efter år gav det internationella samfundet – inte minst Sverige – okritiskt nya lån och bidrag till landet. Alltför sent reagerade Sverige och omvärlden på avsaknaden av reformer för frihet och demokrati.

Efter 22 år vid makten har Robert Mugabe kidnappat den demokratiska processen och för nu landet allt närmare avgrundens rand. Trots sanktionshot från EU lär valen nästa månad bli allt annat än fria och demokratiska.

Om det är någonsans det länge krävts konfliktförebyggande insatser så är det just i Zimbabwe. Det gäller att agera innan ridån går ned för landet.

Fru talman! I regeringens deklaration sägs att Sveriges internationella arbete inte bara kräver engagemang utan också resurser. Samtidigt stänger Socialdemokraterna systematiskt ambassader i Latinamerika.

Regeringen säger att den vill stärka relationerna mellan Europa och de muslimska länderna. Samtidigt stänger Socialdemokraterna flera ambassader i arabvärlden.

Om regeringen menar allvar med att spela en internationell roll och föra en politik för mänskliga rättigheter även utanför vårt lands gränser kan vi inte begränsa våra kontaktytor med omvärlden.

Fru talman! Vi har i dag större möjligheter än någonsin att vara med och påverka Europas utveckling och också utvecklingen i andra delar av världen. Det bygger på att politiskt ledarskap kombineras med både mod och visioner. Först då kommer Sverige att kunna spela en verklig roll på den globala scenen.

(Applåder)

Anf. 3 LARS OHLY (v):

Fru talman! Ärade åhörare! Det finns i dag fler fattiga och samtidigt fler mycket rika i världen än någonsin tidigare. Samtidigt finns det resurser som gör att ingen skulle behöva att leva fattig eller svälta.

En majoritet av dem som lever i absolut fattigdom är kvinnor och flickor. En tredjedel av alla kvinnor i u-länderna är analfabeter. 110 miljoner barn går inte i skolan. En majoritet av dem är flickor.

De allra flesta som flyr undan krig och konflikter är kvinnor och barn. En halv miljon kvinnor dör årligen i samband med barnafödande. Kvinnor saknar ofta äganderätt till det hus som de bor i och till den jord som de brukar, och de lever i rättslöshet.

Miljoner kvinnor i u-länder har anställts i tillverkningsindustri och exportjordbruk som en följd av de fattiga ländernas satsning på exportindustrier. Kvinnor har generellt lägre löner och sämre arbetsvillkor än män.

De fattiga länderna konkurrerar på världsmarknaden med låga löner, och den billigaste arbetskraften är den fattigaste av de fattiga, dvs. kvinnor i u-länderna.

Därför måste Sveriges bistånd och utrikespolitik genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Därför måste en större del av biståndet gå till att förbättra kvinnors möjligheter till utbildning och hälsovård.

Fru talman! Handelspolitiken är sannolikt väsentligt viktigare för u-ländernas framtid än biståndspolitik. Biståndspolitikens mål bör vara att avskaffa sig själv. I dag är det nödvändigt med ett högt och kvalitativt säkert bistånd till många områden i världen.

Men utan att den rika världen bekämpar sin egen protektionism och på allvar tar ansvar för fattiga länders tillgång till världsmarknaden kommer välbefindandet att fortsätta att fördelas orättvist.

Tullar och handelsregler gynnar nästan enbart de rika. Dessutom försvårar de ofta för länder att föra en bra miljöpolitik. Handelsreglerna måste därför förändras så att de bidrar till att utjämna skillnaderna mellan fattiga och rika och mellan kvinnor och män.

Världshandeln måste anpassas till vad naturen tål. Fokus måste flyttas från västvärldens krav på tillgång till råvaror och avsättningsmarknader till de fattiga ländernas berättigade krav på utveckling.

Internationella handelsavtal ska fullt ut respektera FN-konventioner om miljö och arbetsvillkor.

Världsbanken, Internationella valutafonden och världshandelsorganisationen WTO måste demokratiseras. USA:s och EU:s makt över dessa organisationer måste minska.

De internationella institutionernas politik måste förändras från att ensidigt kräva avregleringar och ökade klasskillnader till att verka för en hållbar utveckling, rättvisa och generell välfärd för alla.

Fattiga länders skuldbörda till den rika världen måste minska genom att skulder avskrivs.

Fru talman! Den europeiska unionen har under de senaste åren tagit flera steg på väg mot en federal statsbildning. Den snabba uppbyggnaden av en gemensam snabbinsatsstyrka kan inte karakteriseras som något annat än ett embryo till en gemensam försvarspolitik.

Nu har också eliternas och den europeiska storfinsansens projekt EMU sätts. Valutaunionen kommer att leda till starka krav på en samordnad ekonomisk politik med skatteharmonisering och gemensam välfärdspolitik som följd.

Den svenska regeringen har, trots uttalade ambitioner om att slå vakt om EU:s mellanstatliga karaktär, på punkt efter punkt accepterat – och

ibland t.o.m. entusiastiskt förespråkat – förslag som minskar väljarnas möjlighet att utkräva politiskt ansvar. Därigenom försvagas demokratin.

Regeringens agerande i den europeiska framtidsdebatten är mer än lovligt svagt. Å ena sidan talar man fint om de nationella parlamentens roll och om vikten av att åtgärda det s.k. demokratiska underskottet i EU. Å andra sidan viker man sig så fort federalisterna tar till brösttoner.

Fru talman! Regeringen brukar hävda att deras utrikespolitik är densamma som socialdemokratiska regeringar i alla tider har fört. Det är svårt att se att det stämmer med verkligheten. Svensk utrikespolitik är numera underordnad EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, och det har lett till en olycklig tystnad om internationella konflikter och en besvärande underdånighet gentemot den kvarvarande superstaten USA:s ambitioner att styra världen. Om det finns en röd tråd i svensk utrikespolitik genom historien är det omsorgen om folkrätten och engagemanget för internationell rättvisa. Den nuvarande regeringen förvaltar denna tradition genom att ibland acceptera, ja, ibland t.o.m. direkt stödja, brott mot internationell rätt och genom att fördunkla konflikter.

När USA och Nato började bomba Jugoslavien var detta ett solklart brott mot all internationell rätt. Likväl uttryckte Göran Persson förståelse för USA:s bombningar och för bruket av militärt våld. Statsministerns djärva slutsats var att det inte finns något entydigt stöd i folkrätten för bombningarna. Det hade varit rimligt att Sverige protesterade högljutt och starkt mot superstaten USA:s sätt att ställa världssamfundet åt sidan och själv ta sig rätten att använda militärt våld för att lösa en konflikt.

Regeringens förhållningssätt har mycket lite med alliansfrihet eller försvar av folkrätten att göra. Det handlar om en dramatisk förändring av svensk utrikespolitik som de svenska Natoanhängarna har anledning att jubla över.

Den nya säkerhetspolitiska beskrivningen är sämre än vi hade trott att den kunde vara. Alliansfriheten framstår där som ett oönskat faktum. Meningen om framtida säkerhet luktar Natomedlemskap lång väg. Den formulering man har kommit överens om innebär en mycket klar po-ängseger för den borgerliga synen. Neutraliteten är borta, och nu tas ett mjukt avsked av alliansfriheten. Det är närmast en recension av den politik som har bedrivits: Alliansfriheten – denna säkerhetspolitiska linje – har tjänat oss väl, säger man. Den var bra en gång i tiden, alltså, men för framtiden talar man inte längre om alliansfrihet och neutralitet. Det är ett konstaterande av ett sakförhållande: Sverige är militärt alliansfritt. Men det är en deskriptiv formulering, inte en formulering som pekar mot framtiden.

När man talar om framtiden formuleras det mjuka avskedet från alliansfriheten i påståendet att hot också mot Sveriges säkerhet bäst avvärjs i samverkan med andra länder. Kontrasten mot neutralitetssynens och alliansfrihetens linje kunde knappast vara starkare!

Det finns ingenting alls i dessa formuleringar som innebär ett nej till en kommande svensk anslutning till Nato. I själva verket är det svårt att se att en Natoanslutning inte skulle vara en logisk följd av den förändrade svenska säkerhetspolitik som i dag har presenterats. Den lämnar också mycket öppet för tolkningar. Vi hörde hur Bo Lundgren sade att den säkerhetspolitiska doktrinen var modern och öppen och lägger den gamla alliansfriheten bakom oss. Detta skulle enligt honom vara väl i

linje med det borgerliga förslaget från augusti: Den ryggradslösa säkerhetspolitikens tid är förbi; ett medlemskap i Nato är nästa naturliga steg.

Den nya doktrinen uppfyller inte ens det mest primära syfte som en doktrin ska ha, nämligen att skapa säkerhet i omvärlden när det gäller Sveriges säkerhetspolitiska val. De olika tolkningar som görs av de partier som kommit överens om den här skrivningen leder tvärtom till en osäkerhet i omvärlden om vilken väg Sverige väljer i framtiden.

Hur skulle det då ha kunnat låta? Exempelvis så här: Sverige är militärt alliansfritt. Det är den säkerhetspolitiska linje som ger oss störst handlingsfrihet i olika krislägen. Om en konflikt trots allt skulle bryta ut i vårt närområde står det oss fritt att i enlighet med FN:s stadga agera, vara icke krigförande eller förklara oss neutrala. Den svenska militära alliansfriheten, grundad på en betryggande försvarsförmåga, bidrar till stabilitet i vår del av Europa. Den är en god plattform för fortsatta svenska strävanden för nedrustning och icke-spridning av kärnvapen. Så löd det förslag som regeringen stod för i augusti. Det var det förslag som man förhandlade bort i överenskommelsen med de tre borgerliga partierna.

Doktrinen kunde också ha kunnat låta så här: Sverige ska vara militärt alliansfritt. Alliansfriheten är ett viktigt säkerhetspolitiskt verktyg. Alliansfriheten ger oss handlingsfrihet att driva en självständig politik i krislägen, och också i frågor som nedrustning och kärnvapenavveckling. Som militärt alliansfria kan vi välja att ställa oss neutrala i en eventuell kris- eller krigssituation. Det var den socialdemokratiska partikongressens beslut när man fattade beslut om nytt partiprogram på kongressen i höstas.

Fru talman! Efterdyningarna efter terroristdåden i New York och Washington har lett till att den gamla jesuitregeln att ändamålet helgar medlen har fått ny aktualitet. Vi ser att rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter riskerar att dumpas under det vällovliga syftet att utrota terrorismen.

Regeringen har förklarat att det gäller att finna en balans mellan terroristbekämpningen å ena sidan och respekten för mänskliga rättigheter å andra sidan. Detta är feltänkt. Mänskliga rättigheter är inte förhandlingsbara. Det gäller inte att finna en balans. Det gäller att i varje läge försvara rättssäkerhet och mänskliga rättigheter mot övergrepp från vem det vara månde. Endast det kan utgöra grunden för ett försvar av demokrati och öppenhet.

Därför är det sorgligt att se den svenska regeringens svaga agerande när tre svenska medborgare får sina tillgångar frysta och man uppenbarligen inte har redovisat några som helst skäl för beslutet.

Därför är det sorgligt att se att Sverige avvisar två asylsökande till Egypten under hänvisning till att man har erhållit garantier för deras säkerhet – garantier som i princip innebär att den egyptiska regeringen lovar att dessa asylsökande ska behandlas i enlighet med egyptisk lag. Vi talar om ett land som systematiskt kränker mänskliga rättigheter och rättssäkerhet.

Vi vet också att rättssäkerheten sitter trångt till när USA behandlar fångar som djur.

Vi vet att också att den internationella brottmålsdomstolen ifrågasätts och bekämpas av starka krafter i USA. När hörde vi utrikesministern säga något om den lagstiftning som den amerikanska senaten antog den

7 december och som innebär att den internationella brottmålsdomstolen ska bekämpas med alla möjliga medel av presidenten om någon amerikansk människa skulle ställas inför rätta av denna domstol?

Det finns en stor risk att rättssäkerhet och mänskliga rättigheter i framtiden blir en lyx som man kan hänvisa till i högtidstal. I denna värld, fru talman, behövs partier och regeringar som ifrågasätter USA:s dominerande roll. I denna värld behövs partier och regeringar som tar ställning för global rättvisa och internationell solidaritet. I denna värld behövs de som vågar uttrycka att en annan värld är möjlig.
(Applåder)

Anf. 4 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna anser att människans värdighet, dvs. varje persons eget och enskilda värde, ska vara grunden också för vårt utrikespolitiska agerande.

En sådan utrikespolitisk värdegrund bör Sverige tillämpa i arbetet med FN:s, ILO:s och Europarådets konventioner för mänskliga rättigheter.

Kristdemokraterna anser att Sverige inte enbart ska främja mänskliga rättigheter i världen. Sverige ska agera, och man ska agera tydligare än hittills. Målet måste vara solklart: internationell fred och säkerhet för att nå mänskliga rättigheter, demokrati och öppenhet.

Utrikesminister Anna Lindh! Zimbabwe är ett land som präglas av slutenhet och brist på mänskliga rättigheter. Det är dags att politiskt ta itu med president Mugabe. Här måste Sverige agera hårt inom EU.

Fru talman! Mänskliga rättigheter kränks över hela världen, även i Sverige. Det är på tiden att regeringen nu presenterar en nationell handlingsplan för att vi i Sverige ska kunna leva upp till de mänskliga rättigheterna i vårt eget land. Kristdemokraterna har efterfrågat en sådan handlingsplan länge. Genom att vidta åtgärder i Sverige kan vi med större trovärdighet agera internationellt för människors fri- och rättigheter.

Målet för arbetet med mänskliga rättigheter är att skapa etiska och rimliga livsbetingelser för alla människor. Människor med olika kulturer och traditioner ska kunna leva och utvecklas tillsammans.

De rättigheter som krävs i olika MR-konventioner är odelbara och ska vara universella. Alla rättigheter gäller alla. Vi lever i en gemensam värld, och vi är gränslöst beroende av varandra.

De mänskliga rättigheterna är en minsta gemensamma nämnare när det gäller livsbetingelser. Dessa livsbetingelser måste hela tiden göras lite bättre, lite mänskligare, för att höja värdet för vars och ens stund på jorden.

Brötten är många. Det gäller slavhandel, barnsoldater, sexuell exploatering, kvinnors rättigheter, dödsstraffet, minoriteters rättigheter och fattigdom. Sverige måste agera med och genom EU.

Fru talman! Det är angeläget att rättssamhället ges ökade möjligheter att utvecklas internationellt genom folkrättens utveckling. Vi behöver en utveckling av det internationella normsystemet. För oss kristdemokrater är det alltid människan som ska utgöra subjektet i en sådan rättsutveckling – inte regimer och inte stater.

Det innebär att en regering, en regim eller en härskare aldrig ska kunna hänvisa till inre angelägenheter och på så vis gömma sig bakom

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

statssuveränitetsprinciper inom landets gränser. Brott mot mänskliga rättigheter ska alltid uppmärksammas av omvärlden. Det ska vara självklart att omvärlden har beredskap att agera diplomatiskt men även militärt för att hindra folkmord och andra brott mot mänskligheten.

Den internationella koalitionen med USA, som står bakom kampen mot terrorismen, blir ett exempel på en normutveckling som kommer att sätta tydliga spår i internationell folkrätt.

Kristdemokraterna anser att varje land och varje regering har rätt att skydda sina medborgares liv och hälsa mot terrorhandlingar, oavsett om dessa förekommer i USA, Mellanöstern, Indien eller Spanien. Vi är väl medvetna om problemen när det gäller att definiera såväl terrorism som terrorister. Här behövs en utveckling av folkrätten. Vid en utveckling och förändring av folkrätten är det viktigt att behålla en tydlig värdeorientering och en moralisk kompass.

I kampen mot terrorismen, som syftar till att försvara demokrati och mänskliga rättigheter, måste rättssäkerheten garanteras för alla medborgare, även för terrorister och tillfångatagna al-Qaida krigare.

Det är oacceptabelt att de terroristutpekade svenskarna ännu inte har fått reda på varför de är anklagade. Mänskliga rättigheter gäller för alla.

Anna Lindh! De rättssäkerhetsgarantier som finns inom EU:s sanktionssystem måste även finnas på FN-nivå. Detta är en uppgift som regeringen omedelbart måste ta itu med.

Fru talman! Det stora språnget på det internationella planet kallar vi globalisering. Det är en företeelse som markerar att alla jordens länder och medborgare är starkt involverade i varandras utveckling. Globaliseringen rymmer stora positiva förväntningar, men också stor rädsla hos många.

Globaliseringen leder till en allt snabbare integration av kultur, språk och marknader genom allt effektivare kommunikationer. Detta får stora konsekvenser inte minst på det politiska området.

Det är min övertygelse att globaliseringen rymmer fantastiska möjligheter till en bättre värld. Det blir ett öppet samarbete mellan demokratier i en värld där tyranner får allt svårare att gömma sig bakom nationsgränser. Det blir en värld där öppenheten kommer att introducera demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi på medborgarnas villkor.

I år kommer flera globala institutioner att stå i centrum. Nästa månad hålls ett toppmöte i Mexiko och en FN-konferens för finansiering och utveckling. Insikten om att skattefinansierat bistånd inte räcker leder till att man nu måste ta näringslivet och den globala handeln till hjälp.

I sommar kommer det att hållas en konferens om hållbar utveckling, tio år efter Riokonferensen. Det är mycket som har hänt sedan dess. Tyvärr pekar många trender åt fel håll. Jag tänker på att klimatförändringarna är ett faktum och på utarmningen av den biologiska mångfalden, utfiskningen, skogsskövlingen, jorderosionen och spridningen av gifter och kemikalier.

Fru talman! Globaliteten finns på flera områden. Den globalt planerade terrorismen är ett överhängande säkerhetsproblem – ett problem som vi sannolikt står på tröskeln till.

Terrorism i sig är inte ett nytt fenomen, men de globala nätverkens organisation skapar en global osäkerhet. Ingen är oberörd.

Forskare världen över har i årtal utarbetat analyser och scenarier där bl.a. nukleära, kemiska och biologiska vapen riktats mot civila mål. Men vem kunde anta att terrorister skulle kapa passagerarflygplan och stöta dem mot civila mål med tusentals offer som resultat?

Redan 1999 varnade en statlig kommission för att amerikaner skulle dö av terrorattacker i USA. Beredskapen nonchalerades. Farhågorna upprepades sju månader före terrordåden, men USA överraskades.

Anna Lindh! Regeringen har ansvar för att Sverige ska dra lärdom av detta. Vi måste ta terrorismens hot på största allvar och vidta relevanta åtgärder för att utveckla både civila och militära skyddsmekanismer.

På DN Debatt kunde man för någon vecka sedan läsa hur en grupp militära ledare i Sverige redovisade sin uppfattning om svenskt försvar. Det var bekymmersamt, eftersom de menade att omställningen av svenskt försvar är ineffektiv och att den saknar strategi.

Detta lägger skuggor över såväl Försvarsmakten som regeringen och dess stödpartier. Det artikeln beskriver ger svenska folket anledning att känna otrygghet inför Socialdemokraternas försvarspolitik.

Fru talman! Den europeiska säkerhetspolitiken befinner sig i en mycket dynamisk och formativ period. Det är i praktiken omöjligt att deklarerat sig neutral inför de hot och konflikter som berör världssamfundet och därmed också vårt eget närområde. Inte sedan andra världskriget har Sverige så tydligt konfronterats med internationellt hot och otrygghet som efter den 11 september 2001.

Fru talman! I den aktuella säkerhetspolitiska situationen i omvärlden går det inte att blunda för att regeringen skapar otrygghet för svenska folket genom den akilleshäl som samarbetet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet utgör. En regeringsmajoritet där man inte kan samarbeta om vare sig säkerhetspolitik eller Europapolitik äventyrar svensk trygghet. På dessa två politikområden kommer vår framtida säkerhet att avgöras.

Den nya doktrinen formulerar att svensk säkerhetspolitik tar ett nödvändigt steg bort från gamla föreställningar och mot en ärlig och mer verklighetsnära beskrivning av svensk säkerhetspolitik.

Den världspolitiska scenen, och inte minst vår egen kontinent, har sedan murens fall upplevt en glädjande omvandling. Den säkerhetspolitiska situationen har gått från en bipolär terrorbalans till ett fördjupat och breddat samarbete länder emellan. Många länder som har lidit under det kommunistiska oket är i dag demokratiska stater som inom kort kan vara fullvärdiga medlemmar i det europeiska samarbetet. Europa är, kort sagt, en helt annat världsdelen än för 15 år sedan.

Doktrinen markerar att Sverige är militärt alliansfritt. Kristdemokraterna ser i dag inga avgörande skäl för ett Natomedlemskap. Men de förändringar som skett i Europa under de senaste 10–15 åren visar att det finns skäl för öppenhet inför framtiden. Vi kristdemokrater anser att doktrinen även ska ange vår solidaritet med Europeiska unionens medlemsländer. Sverige är en del av Europa, och vi bedriver ett alliansbyggande på alla områden inom unionens ramar – vid sidan av det rent militära försvaret.

Fru talman! Det finns en lång rad konflikter i världen där EU och Sverige har ett stort säkerhetspolitiskt engagemang. Låt mig nämna några av dem.

Afghanistan ska nu hjälpas på fötter. Nästan 4 miljarder dollar utlovas under kommande fem år till Afghanistans återuppbyggnad. Det internationella samfundet måste nu garantera att pengarna kommer vanliga människor och det civila samhället till del. Risken för korruption är överhängande. Uppbyggnaden av Afghanistan beräknas ta 10–15 år, och det är ett enormt arbete som väntar. Här kan Sverige spela en viktig roll!

Mellanösternkonflikten visar att det inte enbart är pengar som behövs i konflikthantering och fredsuppbyggande. Hämndpolitiken – öga för öga, tand för tand – kommer att fortsatt skörda tusentals civila offer. Alldeles för lite tid ägnas åt försonings- och religionsdialog. Om muslimska, judiska och kristna ledare kunde föra en sådan dialog skulle det sända viktiga signaler till båda folken och deras politiska ledare.

Anna Lindh! Det skulle kanske vara både visare och klokare av den svenska regeringen att försöka bli en katalysator för en dialog mellan parterna om försoning och religiös förståelse än att försöka mästra USA:s politik, vilket knappast lär ha någon framgång.

Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt bra att vi i de allra flesta frågor har en samsyn när det gäller utrikespolitiken i Sveriges riksdag. Det gäller även i många frågor som behandlar mänskliga rättigheter, som ministern tog upp i deklarationen. Därför behöver vi inte gå in på alla de här frågorna. Det finns en stor enighet.

Fru talman! I den utrikespolitiska debatten för två år sedan sade jag att vi i Centerpartiet såg att ordet "neutralitet" förlorat sin relevans i den tid vi levde i då. Det väckte en del uppmärksamhet eftersom vi förknipats så starkt med neutralitetspolitiken. Vi har därefter vid två stämmor fattat beslut om en förnyad säkerhetspolitik. Jag är glad att i dag kunna konstatera att vi fått en ny säkerhetspolitisk doktrin i Sverige, en doktrin med bred uppslutning. Jag kan också konstatera att Centerpartiet utifrån våra stämmobeslut kunnat vara pådrivande för att få fram formuleringar som fått denna breda uppslutning, vilken visar att partierna tar ansvar för att få en moderniserad säkerhetspolitisk doktrin.

Vi har jobbat hårt med det här. Regeringen har faktiskt varit ganska passiv. Nyligen hörde vi att det kanske inte blir någon uppgörelse före valet. Förutsättningarna inför förhandlingarna för vår del var alliansfriheten, samverkan och försvarsförmågan samt en bred uppgörelse. En bred uppgörelse är mycket viktig inom detta fundamentalt viktiga politikområde.

Formuleringen att alliansfriheten "har tjänat oss väl" beskriver faktum – så är det. Den ger inga absoluta lösningar och trauman inför framtiden. Men det är viktigt att poängtera att detta inte innebär någon omedelbar diskussion om Natoanslutning. Ska det bli någon ändring i det avseendet måste Sverige fatta beslut om en ny doktrin.

Jag tycker att detta är ganska bra. Alliansfriheten kan fortsatt tjäna flera syften, inte minst när det gäller vår relation till Ryssland. Men jag tror också att det har ett värde att det finns ett land som röner stor respekt i världen som står utanför Nato, när USA uppvisar allt större maktfullkomlighet och agerar som en solitär på världsarenan.

Vi vet att Folkpartiet har en annan uppfattning och står utanför denna uppgörelse. Jag tror ändå att det är något oförsiktigt av Lars Leijonborg att tro att denna uppgörelse ska ha mycket kort livslängd.

Att Miljöpartiet och Vänsterpartiet står utanför visar bara att de har en helt annan syn på internationellt samarbete än en överväldigande majoritet i Sveriges riksdag. Min stilla undran blir bara: Hur ska regeringen kunna samarbeta med dessa partier nästa mandatperiod när åsikterna skiljer i de fundamentalt viktiga frågorna om fred, säkerhet och internationellt samarbete? Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan från Anna Lindh.

Fru talman! En av mina första tankar den 11 september var: Detta kommer att drabba de fattigaste människorna i världen mest. Verkligheten visar att det blivit just så. Krympande tillväxt i i-länderna ger ännu mer krympande tillväxt i u-länderna. Enligt Världsbankens Mats Karlsson blir följderna av terrordåden att 10 miljoner färre människor kommer att kunna lämna fattigdomen och att 20 000–40 000 fler barn kommer att dö.

Världen har blivit osäkrare det senaste året. Det beror inte enbart på vad som hände i USA den 11 september; det finns fler orsaker.

En bidragande orsak till den ökande osäkerheten är den politik USA:s ledning för. Bushadministrationen hade från början en mycket arrogant inställning till omvärlden – nej till Kyotoprotokoll och internationell brottmålsdomstol, ensidigt uppsägande av ABM-avtalet, för att ta några exempel. USA skulle se till egenintresset och inte bry sig om världsproblemen i övrigt. Den hållningen avbröts den 11 september eftersom man då behövde bygga koalitioner i kampen mot terrorism – helt riktigt, naturligtvis. Det blev också en bred koalition. Omvärlden ställde upp – en del kanske mot löften om ersättningar och om överseende med deras interna övergrepp på mänskliga rättigheter, t.ex. i Kashmir, Tjetjenien, Mellanöstern och Tibet. Sven Bergström kommer att ta upp Tibetfrågan och en del generella MR-frågor senare i den här debatten.

Vi ser nu resultatet: Talibanregimen har fallit, en ny regering finns i Kabul, förhållandena för kvinnorna är något bättre och en massiv internationell humanitär hjälpinsats sker i Afghanistan. Det är bra. Folket där har fått och kommer att få det något bättre. På köpet har USA säkrat väg för oljan i Centralasien att nå kusten och komma vidare till USA.

Terrorismen är inte utrotad men väl försvagad. Kampen mot terrorismen är givetvis mycket viktig. Den måste föras i hela världen. Det jag menar är att den kampen måste föras på två plan. Dels genom att bekämpa terrorismens kärna, hjärnorna bakom terrorismen, och möta den terrorism som grundar sig på religiösa föreställningar på ett särskilt sätt. Dels måste den rika delen av världen ta den ökande fattigdomen på allvar och ta strategiska steg på vägen mot att nå millenniemålen om halverad fattigdom, minskade sjukdomar och ökad utbildning.

Ni hör hur det låter: Halverad fattigdom – när halva jordens befolkning lever på mindre än 20 kr om dagen. Givetvis ska målet vara att utrota fattigdomen. Millenniemålen är steg på vägen.

Vi har inte råd med en orättvis värld. Då hotar terrorism och en osäker tillvaro för alla. Hjärnorna bakom terrorismen bryr sig inte om de fattiga, inte om mänskliga rättigheter, inte om att kvinnors mest elemen-

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

tära rättigheter förtrycks – tvärtom. De vet att fattiga och marginaliserade människor är lätta offer för deras rekrytering och hatpropaganda.

Det fanns stora förhoppningar om att den 11 september skulle få USA att inse att även denna stormakt är en del i världen och har ett särskilt ansvar för att minska klyftorna, minska fattigdomen och bidra till uppbyggnad av demokrati och förbättrade mänskliga rättigheter.

I julas skrev Maud Olofsson ett öppet brev till president Bush. Det lyder så här:

”Efter den 11 september har världen förändrats. Min uppmaning till dig är att ta ledningen i arbetet med att ge FN en starkare ställning och tydligare roll för att förhindra krig, terrorism och svält. Världen förväntar sig att du och USA tar ett särskilt ansvar för att minska klyftorna i världen. Det gäller fattigdomsbekämpning, rättvis handel, tryggad livsmedelsförsörjning och många flera frågor. Vi är många runt om i världen som bejakar freden och som skulle stötta dig och USA i detta viktiga arbete.”

Det hade varit bra om Bush hade läst Maud Olofssons brev och många andras brev i samma riktning. Tyvärr har han nog inte gjort det, i varje fall har han inte brytt sig. För att säkerställa demokrati och mänskliga rättigheter behöver vi ett USA som står upp för och tillsammans med omvärlden arbetar för detta.

Men nu visar USA återigen i högre grad att man i kraft av sin överlägsna militära styrka tänker agera världspolis på egen hand och fortsätta kampen mot terrorism genom att angripa ”ondskans axelmakter”, Iran, Irak och Nordkorea.

Colin Powell, som ansetts som en duva i Bushadministrationen, säger ungefär så här: Vi kommer att agera även om våra vänner inte gillar det. Det är oroande. När vännerna inte gillar det kan man undra hur ovänner-na ska reagera. Koalitionens mot terrorismen är inte så stark.

Det gäller också behandlingen av fångarna på Guantanamo Bay på Kuba. Internationella Röda korset har kritiserat USA för att de inte definierar fångarna som krigsfångar. Skulle de ses som krigsfångar skulle de ha rätt till en advokat och rätt att överklaga. Samma sak gäller FN:s sanktionslista över misstänkta terrorister som drabbat tre svenskar. Oavsett skuldfrågan har alla rättighet att få sin sak prövad. Denna rätt har kränkts. Det är bra att Sverige har reagerat till slut. Jag tycker att det borde ha skett tidigare och med större kraft. Det är viktigt att Sverige fortsätter att agera och lägger in större kraft i det.

Fru talman! Kritiska röster höjs mot USA:s agerande från många håll, t.ex. från EU-kommissionären Chris Patten. Enligt en artikel i The Guardian säger Carl Bildt att USA verkar bli den som ensam bedömer om vapeninsatser ska göras och utför dem själv, medan man lämnar den svåra uppgiften att bygga samhällen och *peacekeeping*, fredsskapande åtgärder, till Europa. Det är viktigt att Sverige på alla sätt vi kan, genom EU, FN och bilateralt, försöker påverka USA att ta ansvar för och samarbeta om demokrati, mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning. Inte minst gäller det ansvar för den förfärande situationen i Mellanöstern.

Jag har fört fram mycket kritik mot USA, men det beror på att det är den stormakt som vi har och de måste ta sitt ansvar.

Fru talman! Sedan millenniemålen sattes upp för snart två år sedan har egentligen inte mycket gått åt rätt håll. I många länder med aidsepi-

demi och krig ökar i stället fattigdomen. Människor tvingas lämna sina hem. Föräldrar, lärare och andra yrkesutövare, som jordbrukare, dör. Maten produceras inte, hungern ökar, vilket FAO nu varnar för. Barnen får inte undervisning, och gamla mor- och farföräldrar tvingas ansvara för barnen när föräldrarna dött.

De andra målen är också avlägsna, som att alla barn ska gå i grundskola, att jämställdhet mellan könen ska öka och kvinnors möjligheter förbättras, att barna- och mödradödligheten år 2015 ska vara en tredjedel jämfört med 1990, att alla som behöver ska få tillgång till hälsoservice för reproduktiv hälsa och att varje land ska tillämpa en strategi för hållbar utveckling senast 2005.

Förhoppningarna inför den internationella konferensen Finansiering för utveckling som hålls i Monterrey i mars är stora. För första gången går FN, Bretton Woods-institutionerna och näringslivet samman för att utforma strategier för finansiell utveckling. I förberedelserna har man enats om ett underlag inför konferensen. Det är ju bra. Vi hoppas alla att den här konferensen ska leda till handling, inte bara bli ord på papper, och att den ska utforma realistiska strategier för fattigdomsbekämpning. Samma sak gäller de andra FN-konferenserna i år, t.ex. barntoppmötet och mötena om hållbar utveckling och livsmedelssäkerhet.

Medlen för att nå millenniemålen är rättvisare handelssystem. Sverige måste fortsätta att driva de frågorna. Det gäller också att arbeta för bättre handel inom och mellan u-länder. Det handlar om demokrati, fungerande institutioner, skuldavskrivningar, fred och säkerhet, god styrelse, jämställdhet och respekt för mänskliga rättigheter. Det råder enighet om detta här i Sverige. Vi menar att människors kapacitet måste utvecklas. Biståndspolitiken måste ges en sådan inriktning att människor i mottagarländerna ges långsiktiga förutsättningar att lösa fattigdomsproblemen.

Centerpartiets motto i den svenska politiken "Lika villkor – livskraft, livskvalitet och självbestämmande" har lika stor bäring när det gäller vår biståndspolitik och våra internationella relationer som när det gäller politiken här hemma. Vår politik för att minska de regionala och sociala klyftorna likaså.

Fru talman! Till slut ska jag säga något om jordbruket, livsmedelsproduktionen och landsbygdsutveckling. Vi vet att jordbruket och livsmedelsproduktionen är avgörande för all utveckling. Det finns inget land som haft en bred och snabb utveckling utan att först ha utvecklat den egna jordbrukssektorn. Det går inte att bygga välbstånd på tom mage.

I en rapport, *Rural Poverty Report 2001 – Utmaningen att få slut på fattigdomen på landsbygden*, från FN:s internationella jordbruksfond hävdas att landsbygds- och jordbruksutvecklingen måste få högre prioritet om fattigdomsmålet ska kunna uppnås. Det handlar såväl om jordbrukspolitik som om handel inom och mellan u-länder och givetvis mellan i-länder och u-länder.

Då har kvinnorna en alldeles särskild roll. Den måste stärkas om Afrika och andra fattiga länder ska ha möjlighet att ta sig ur fattigdomen. Trots att kvinnorna ofta saknar rätten till mark och tillgång till vitala servicefunktioner som kredit, träning och utbildning spelar de en mycket stor roll när det gäller livsmedelssäkerhet och produktion. Kvinnor producerar genomsnittligt mer än hälften av all mat, i Afrika upp till 80 %, i Asien 60 %. Kvinnor äger 2 % av jorden och erhåller 1 % av alla jord-

brukskrediter. Antalet kvinnor som lever i fattigdom har fördubblats sedan 1970.

Biståndspolitiken måste få den inriktning som jag beskrivit: mer av partnerskap, mer av krav på demokrati och mänskliga rättigheter och mer strategi för att ge människor möjlighet att själva ta sig ur fattigdom och vanmakt. Kvinnornas roll i utvecklingen måste öka, och starka åtgärder mot kvinnoförtryck vidtas.

Det är en illusion att tro att detta kan ske med minskat bistånd. Mer pengar behövs. Sverige bör öka biståndet och även arbeta för att förmå övriga länder att öka sitt bistånd. Vi måste arbeta hårdare för att åstadkomma detta. Beräkningar visar att biståndet från de rika länderna måste fördubblas till ca 1 100 miljarder för att nå målet att halvera fattigdomen till år 2015.

Anf. 6 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! En händelse under Bosnienkriget påverkade mig och många andra djupt. Den etniska rensningen pågick. Frukansvärda kränkningar av mänskliga rättigheter pågick också. Hundratusentals människor var på flykt. Förenta nationerna hade förklarat den lilla staden Srebrenica som en skyddszon, ett fredat område, dit också tiotusentals flyktingar hade kommit.

Den blåvita FN-flaggan vajade över en holländsk kontingent, som hade till uppgift att fullfölja världssamfundets beslut. Men president Milošević serbiska trupper struntade fullkomligt i världssamfundets beslut. De holländska soldaterna fick hala den blåvita FN-flaggan, och ett fruktansvärt folkmord – massmord – ägde rum. Då och då visas fortfarande bilderna på TV. Det är en pastoral idyll i den sommarfagra jugoslaviska dalen, men det man inte ser på filmbilderna är att hundratal och åter hundratal människor slaktades.

Före detta hade FN agerat. EU hade agerat. OSSE hade agerat. Natotrupper fanns redan i regionen. Från hangarfartyg i Adriatiska havet var amerikanska plan redo att komma till skydd för de attackerade människorna, men FN-systemet förmådde inte be om den hjälpen. Det var alltför byråkratiskt, alltför komplicerade beslutsstrukturer och alltför många hänsyn.

Lars Ohly talade om solklara brott mot folkrätten, apropå detta skede i världshistorien. Han syftade då på när en koalition av stater strax efter den händelse jag nu har beskrivit sade att detta inte är acceptabelt i vår tid. Diktatorernas tid i Europa måste vara över. Nu måste vi leva i folkrättens tid. Folkrätten kan inte definieras som att diktatorer har rätt att slakta sina egna och andras medborgare.

För mig blev den händelsen ett exempel på att det i dagens värld inte räcker med Förenta nationerna. Hur mycket vi än ska sluta upp bakom den organisationen och hur mycket vi än ska hoppas på att den kan stå för fred och säkerhet, är vi ännu inte där, där vi helt och hållet kan lägga världens säkerhet i FN:s händer.

Det finns många, många bra formuleringar i den utrikesdeklaration som vår utrikesminister läste upp. En av dem lyder enligt följande: EU och Nato utgör, tillsammans med Europarådet och OSSE, grundvalarna för Europas säkerhetsarkitektur.

Det är helt rätt. Då noterar var och en att i tre av dessa fyra organisationer är Sverige fullvärdig och aktiv medlem. Vi är det i EU, i Europarådet och i OSSE. Men Nato har vi valt att ställa oss utanför.

Lars Ohly sade mot slutet av sitt anförande några mycket engagerade och fina ord om mänskliga rättigheter. Sedan fortsatte han med att säga att det därför behövs partier som fortsätter att kritisera USA:s roll.

När jag hörde detta tänkte jag att om Lars Ohly är så djupt engagerad för mänskliga rättigheter, är det också viktigt att det finns partier som vågar kritisera Folkrepubliken Kina, Nordkorea, Irak, Libyen och Kuba.

Jag såg att Vänsterpartiet på sin kongress mottog hälsningar från den svensk-kubanska vänskapsföreningen som framhöll att ingen inblandning skulle ske i Kubas inre angelägenheter. Det är ett orimligt ställningstagande, tycker jag. Kongressen beslöt att returnera hälsningen till denna vänskapsförening, som är ett verktyg för Castrodiktaturen.

Nej, ska vi stå för mänskliga rättigheter måste vi vara redo att kritisera alla regimer som kränker dem. Vi måste också vara redo att inse att i vår värld måste folkmord kunna stoppas och måste det finnas krafter som står på demokratins och de mänskliga rättigheternas sida på ett effektivt sätt, också när t.ex. diktatorerna i Beijing lägger in sitt veto i FN:s säkerhetsråd eller, som i Milošević fall, när man fullkomligt struntar i FN:s beslut.

För mig var det en mycket stor dag i går när den f.d. diktatorn Milošević stod inför rätta i Haag. Det är den nya världen. Vi ska sträva dithän att han får sällskap framför skranket av många av hans kumpaner bland diktatorer i världen.

Det faktum att Milošević stod där var ett resultat av en händelsekedja som Lars Ohly betecknade som ett solklart brott mot folkrätten. Det var det faktum att USA i kretsen av Natoländer, och i tät samverkan med andra länder, inte minst Ryssland, till sist ställde sig på de mänskliga rättigheternas sida och med vapen i hand ingrep till skydd för hotade människor.

Det är den här verklighetsbilden som har fört mig och många andra till ställningstagande att det vore ett naturligt steg för Sverige att bli medlem i Nato. Precis den formuleringen använde också Bo Lundgren. Han redogjorde för den valsituation vi står inför när det gäller Natomedlemskap. Han sade att valet borde vara enkelt. Men det är uppenbarligen inte enkelt för Moderata samlingspartiet och för ett antal andra partier. Ställningstagandet skjuts på framtiden av skäl som jag inte riktigt förstår.

Låt oss se på vår omvärld. Norge är medlem i Nato. Danmark är medlem i Nato. Tyskland – både gamla Väst- och gamla Östtyskland – är medlem i Nato. Polen är medlem i Nato. Sedan kommer Kaliningrad, som tillhör Ryssland. Ryssland kommer senare i vår, av allt att döma, att få ett avtal med Nato som ger landet ett mycket stort inflytande i Nato, en mycket tät relation till Nato. Det är mycket, mycket bra. Sedan kommer Litauen, Lettland och Estland. De länderna kommer med all sannolikhet att inbjudas som Natomedlemmar senare i år. Som vi hörde tidigare i dag var Finlands försvarsminister i Stockholm i förra veckan. Han konstaterade att vi inte skulle vara så säkra på att Finland kommer att vänta på Sverige med sitt Natomedlemskap.

Sverige är på väg att bli säkerhetspolitiskt isolerade i den meningen. Det är – som jag sade häromdagen – snart bara Sverige och Vitryssland,

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

med Lukasjenko i ledningen, som envist slår fast att vi ska stå utanför Nato. Det är ett oklokt ställningstagande. Det är ett ställningstagande som i ett visst läge också kan bli farligt. Det är precis som det konstateras i deklarationen, nämligen att Nato utgör, tillsammans med andra, den viktigaste säkerhetsstrukturen i Europa. Att då stå utanför den strukturen, där de avgörande besluten fattas, är potentiellt farligt.

Fru talman! Det står väldigt mycket bra i utrikesdeklarationen. Det är väldigt få meningar som jag kan bryta ut och säga att här tycker jag annorlunda. Meningen "Sverige är militärt alliansfritt" tycker jag är olycklig. Vi borde inte vara det. Men även den är ju en korrekt skildring av ett faktum som råder just i dag.

Om man snarare utgår från verkligheten än från det som försiggår på internationella kongresser och konferenser ser verkligheten något dystrare ut. Deklarationen nämner t.ex. målet om att halvera världssvälten. Om den takt som världssvälten nu pressas tillbaka i inte höjs kommer det inte att ske till 2015 utan till 2050 då många av oss här inne är döda. Då har vi alltså bara halverat världssvälten. Då har vi andra halvan kvar. Detta är naturligtvis helt orimligt. Världen har i dag resurser att föda alla sina människor. Jag tycker att det här målet borde höjas. Vi borde naturligtvis ha som mål att utrota världssvälten från världens yta och sätta upp ett årtal för det. Det blir bara meningsfullt om vi kombinerar det med att höja biståndet från världens rika länder och förändra handelspolitiken radikalt.

Jag hade hoppats och hoppas fortfarande att händelserna den 11 september mitt i allt elände skulle utlösa en ny handlingskraft. Jag tycker faktiskt att man har kunnat se spår av det hittills. Koalitionen mot terrorism var och är viktig. Den kom till mycket snabbt och har varit effektiv. EU:s beslut att följa en Big Bang-strategi för utvidgningen, som man väl måste kalla det som nu är på gång, tycker jag också är ett uttryck för en ny handlingskraft. Händelserna på WTO:s toppmöte tycker jag också var lovande. Men väldigt mycket återstår ju. Än så länge har inte de konkreta beslut fattats som behövs för att människor som svälter, förföljs och lever i fruktansvärd fattigdom ska se en ljusning.

Jag vill särskilt lyfta fram toppmötet i Monterrey som nämns i deklarationen. Jag menar att det är ett gyllene tillfälle för världens ledare att gå från ord till handling. Det vore intressant att höra hur regeringen planerar inför det mötet. Kommer t.ex. statsministern att delta i det här toppmötet i Mexiko? Jag tycker att det vore en mycket värdefull markering av vilken vikt vi fäster vid det. Ämnet där, finansiering av utveckling, är ju just nyckelfrågan. Det duger inte att prata längre. Vi måste komma till konkreta beslut som gör att välståndsklyftan i världen kan slutas snabbare och att svältande människor kan få mat.

Det gäller naturligtvis också miljösituationen. Även där är sanningen att flera trender går åt fel håll, och världssamfundet har inte haft kraft att samla sig till en strategi, i varje fall inte en effektiv strategi, mot stora miljöhot, t.ex. utsläppen av växthusgaser.

Allt det jag har sagt här har ju varit en hyllning till enskilda människors rättigheter och demokratin. Internationell samverkan är ett absolut nödvändigt medel för att hävda dessa rättigheter. Det finns väldigt mycket fagert tal om internationell samverkan i Sverige, men starka politiska krafter är isolationistiska i sin grundhållning. Jag tycker också att rege-

ringen, t.ex. i sin hantering av EMU-frågan, har visat otillräckligt ledarskap när det gäller att tala för att Sverige självklart ska delta i internationella samarbetsprojekt som är bra och som gynnar både oss och andra.

Folkpartiet kommer att fortsätta att tala för demokrati, mänskliga rättigheter och fördjupad internationell samverkan.
(Applåder)

Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Miljöläget i världen allt sämre. Det är en rubrik på ett TT-meddelande som kom i går efter det att Worldwatch Institute presenterat sin årliga miljörapport. De säger så här: Vi kan konstatera att tillståndet inte blivit bättre de senaste tio åren. Allt fler av jordens växt- och djurarter går mot utrotning. Världens skogar huggs ned i samma takt som tidigare. Och allt fler människor måste hålla till godo med alltmer begränsade naturresurser, framför allt vatten.

Den här rapporten omfattar en sammanställning efter Riokonferensen för tio år sedan. Den är oerhört alarmerande. Trots många vackra ord och många påskrivna deklarationer ser inte världens miljösituation, sociala eller ekonomiska situation så mycket bättre ut för dem som har det värst.

Trots att världens inkomster mer än tredubblats sedan 60-talet lever mer än en miljard människor i absolut fattigdom. Tre miljarder, hälften av världens befolkningen, har mindre än två dollar per dag att leva på. 800 miljoner människor har inte ens mat för dagen. Runt 20 000 barn dör varje dag av undernäring. Denna statistik visar ju att det inte står rätt till i vår värld.

Institutioner som Världshandelsorganisationen, WTO, Internationella valutafonden och Världsbanken saknar i dagsläget en förmåga att ta ett helhetsansvar för den globala kampen mot fattigdomen. Deras styrorgan och verksamhet måste radikalt demokratiseras för att de ska kunna återfå en trovärdighet hos världens medborgare.

I mitten av mars arrangerar FN en konferens som jag tror kan bli väldigt avgörande för om en förändring är möjlig. Det är Världsbanken, FN, Internationella valutafonden, WTO m.fl. som ska titta på finansieringen och möjligheten till en annan världsordning. Frågan är bara om den politiska viljan kommer att finnas. Är man villig att förändra politiken och samordna den så att den inte motverkar en utvecklingspolitik som gör det möjligt för de fattiga människorna att leva utan fattigdom?

Konferensen i Mexiko ger världens beslutsfattare en chans att göra något åt situationen, men det krävs stora ansträngningar och en samordnad politik. Kommer denna samordnade politik att finnas, och finns det från regeringens sida en vilja att samordna politiken så att man når resultat vid Mexikokonferensen? Det behövs stora reformer inte minst inom de internationella institutionerna vad gäller både handelsregler och de finansiella stöden via IMF och Världsbanken.

En mycket viktig roll i fattigdomsbekämpningen spelar de allra fattigaste ländernas utlandsskulder. Frågan om skuldavskrivning kom högst upp på den politiska dagordningen i slutet av 90-talet, då bl.a. den internationella jubelkampanjen för att göra skuldavskrivningar var en viktig del i den internationella debatten. I dag skrivs skulderna ned till en nivå som Världsbanken anser vara hållbar, men som hållbar skuld definieras inte vad landet har råd med för att uppnå målet att halvera fattigdomen.

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

I skuldsatta länder utarbetas nu nationella strategier för fattigdomsbekämpning som kan bli effektiva om de kan finansieras. Anna Lindh! Finns det en vilja från EU att bidra med ytterligare skuldavskrivningar, så att de nationella fattigdomsbekämpningsprogrammen blir möjliga att genomföra, eller ska de fattiga länderna tvingas att prioritera skuldbetalningar framför satsningar på skola, hälsokliniker och landsbygdsutveckling? Var står regeringen i dag i skuldavskrivningsfrågan, och hur drivs den inför mötet i Mexiko?

Det var intressant att lyssna till Lars Leijonborgs inlägg. Av det kunde man tro att bara Sverige blev medlem i Nato skulle i stort sett alla problem i världen lösas och att väl helst alla skulle vara med i Nato. Jag tycker att det var en ganska snäv syn på utvecklingsfrågorna och de stora globala problem som vi står inför. Jag tror inte att en militär organisation kan klara fattigdomsbekämpningen, utan det är helt andra resurser och en annan fördelning och solidaritet som behövs för denna uppgift.

Det var också intressant att lyssna på Moderaternas tolkning av den säkerhetspolitiska doktrinen. Det är ju tillsammans med Moderaterna som regeringen har förhandlat fram en ny doktrin, och Moderaternas företrädare sade att medlemskap i Nato bör vara nästa steg. Om jag inte har missuppfattat det hela har Moderaterna tolkat den nya säkerhetsdoktrinen ungefär så som Miljöpartiet har gjort, nämligen att den är ett stort steg i förändringen av den svenska säkerhetspolitiken.

Regeringen byter nu på flera sätt fot i säkerhetspolitiken. För det första väljer regeringen att lägga fram en säkerhetspolitisk doktrin som det inte längre råder en bred enighet om i riksdagen. Tidigare har det varit en politisk strävan att alla partier i riksdagen ska vara någorlunda överens om skrivningarna. Nu frångår regeringen detta genom att göra upp om skrivningarna med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet.

För det andra väljer regeringen också att göra skrivningarna så öppna att de ger ett handlingsutrymme för i stort sett allting i framtiden. Egentligen är det ingen deklaration utan ett stort frågetecken. Var står regeringen i frågorna om alliansfrihet, och hur länge tänker man hålla fast vid den ståndpunkten?

Det som också är intressant är att regeringen fullständigt kör över sin egen kongress och dess beslut vad gäller säkerhetspolitiken. Det finns förmodligen en anledning till detta och även ett samband med att regeringen inte har tagit med Miljöpartiet och Vänsterpartiet i diskussionen, nämligen den syn som regeringen i dag har på EU:s gemensamma försvarspolitik. Jag skulle gärna vilja ha ett svar på om regeringen i nuläget är ense med övriga EU-länder om att EU också i framtiden ska vara en militärmakt.

När man läser Anna Lindhs deklaration får man intrycket att utrikesministern nu öppnar dörren på vid gavel för en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik inom EU och att denna innebär ett gemensamt för svar med betydligt större befogenheter än hittills. Hade regeringen valt att utforma en doktrin i enlighet med s-kongressens beslut, hade också Miljöpartiet kunnat ställa sig bakom den.

Det är inte bara på det säkerhetspolitiska området som vi kan se att regeringen har förändrat utrikespolitiken. Vi har också noterat att regeringen blivit alltmer USA-anpassad. Det är inte alls förvånande att Sve-

rige och övriga länder känner och lider med USA efter terroristangrepen. Det var händelser som inte lämnade någon oberörd. Det är dock förvånande att regeringen i allt större utsträckning och i allt fler frågor blivit USA-kramare.

Vi kunde i går läsa en debattartikel i DN av Sverker Åström där denne tyckte att regeringen blivit transportkompani för USA. Vi har också med oro noterat att regeringen inte längre lika kraftfullt som tidigare agerar i Palestinafrågan. Jag vill fråga Anna Lindh om regeringen tänker agera i Mellanösternfrågan eller om ni lämnar över den till USA:s agerande framöver.

Miljöpartiet ser med oro på Bushadministrationens upprustning. Att satsa stort på ökad militarisering i dagens värld är helt fel medicin mot globaliseringen. Sverige och EU borde mycket kraftigt agera mot denna upprustning. Det är förvånande att utrikesministrarna vid sitt möte nyligen var tysta i denna fråga.

Jag tycker att det är bra att regeringen tagit initiativ för ett totalförbud mot dödsstraff. Det är dock mycket förvånande att regeringen i det läget väljer att blixutvisa människor till Egypten, ett land som både använder tortyr och tillämpar dödsstraff. Trovärdigheten i regeringens inställning för totalförbud mot dödsstraff blir, som jag ser det, naggad i kanten av ett sådant utvisningsbeslut. Ännu mer förvånande blir beslutet som det också omfattar hustru och barn, som inte anklagats för brott men som lätt kan bli förmål för tortyr i detta sammanhang.

Utrikespolitiken, globaliseringen och det internationella samarbetet kräver att vi i dag i betydligt större utsträckning för ihop ekologi och ekonomi i ett sammanhang. Inför den kommande Rio+10-konferensen i Johannesburg kommer miljöfrågorna förmodligen återigen att ställas på agendan och bli viktiga. Vi kan konstatera att det tyvärr inte har hänt särskilt mycket i form av miljöförbättringar i världen sedan Riokonferensen hölls. Det är, som jag ser det, mycket oroväckande att EU:s politik inte leder till en hållbar utveckling.

Ta som exempel EU:s fiskeripolitik. I dag kan vi se hur EU stöder allt effektivare fiskeriflotter som sopar bottenarna i Östersjön, vilket leder till att vi i dag borde ha ett omedelbart stopp för torskfisket om vi över huvud taget ska kunna fiska och äta torsk i framtiden. Trots det fortsätter EU med en fiskeripolitik som kommer att leda till att fler och fler av havets bottenar sopas rena från de bestånd som behövs för att kommande generationer också ska ha möjlighet att äta fisk. Det man använder fisken till är ju inte människoföda, utan 80 % av fisken går till djurfoder.

Det finns mycket som man skulle behöva ändra på i EU:s politik för att den globala internationella solidariteten skulle vara ledstjärna. Ofta hör man just att det är så viktigt med det internationella samarbetet eftersom man då kan åstadkomma så mycket mer, och så borde ju vara fallet. Men i EU:s fall är det ju ofta så att det tyvärr leder åt fel håll när det gäller den internationella solidariteten.

Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag är glad att vi har kommit överens om en ny och mer aktuell beskrivning av vår säkerhetspolitik. Jag tycker att det finns ett stort värde i att vi har en bred blocköverskridande majoritet i riksdagen,

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

så att vi oavsett regering är överens om den militära alliansfriheten och den internationella samverkan i EU och FN.

Det är vad som står i vår överenskommelse, och jag tycker, Bo Lundgren, att det är väldigt bra att vi har kommit överens. Därför tycker jag att man ska passa sig för att göra nya, spekulativa tolkningar innan bläcket på uppgörelsen ens har hunnit torka. Det är inte en ryggradslös säkerhetspolitik vi beskriver, Bo Lundgren. Vi beskriver en säkerhetspolitik som har tjänat oss väl. Militär alliansfrihet ger alltid folkrättsligt möjligheten att vara neutral, även om vi har sagt att vi har svårt att föreställa oss när Sverige skulle avge en neutralitetsförklaring, särskilt med tanke på att vi faktiskt inte har gjort det efter den 1 september 1939. Optionen finns dock alltid kvar.

Det står inget om Nato i den här texten. Det står om FN och EU. Den dag Moderaterna eller något annat parti vill gå in i Nato får man lämna överenskommelsen, för då vill man inte längre att Sverige ska vara militärt alliansfritt. Till dess gäller denna överenskommelse, så som den är formulerad, varken mer eller mindre. Svårare än så är det inte. Jag tycker att man från Kristdemokraterna och Centern också har markerat det tydligt här i dag. Jag hoppas att Moderaterna stannar kvar.

Folkpartiet har dock valt att ställa sig utanför, därför att Folkpartiet vill ha medlemskap i Nato nu. Varför inte? frågar Lars Leijonborg. Fråga dina egna väljare, frestas jag att svara.

Hur skulle det öka Sveriges säkerhet, Lars Leijonborg, att det inte längre var Sverige, ytterst den svenska riksdagen, som avgjorde om Sverige skulle delta i krig? Det är ju faktiskt det som är innebörden i en militärallians: den ömsesidiga försvarsförpliktelsen. Vad är det som är modernt, Lars Leijonborg, med att försvara Natos kärnvapendoktrin? Och beträffande liknelsen med Vitryssland nöjer jag mig med att säga som man gör i Norrköpings Tidningar: Det är för bisart för att ens diskutera.

Lars Ohly och Marianne Samuelsson kritiserar också den här beskrivningen. Ni hade kunnat vara med. Allt finns med: alliansfrihet – neutralitetsoptionen finns kvar, även om det inte är det enda syftet – samverkan med FN, beskrivningen av nedrustning och massförstörelsevapen. Allt detta finns med. Men det finns också, naturligtvis, en skrivning om EU-samarbete, och det är det som i grunden är ert problem, därför att ni fortfarande inte kan erkänna EU:s betydelse. Jag tror egentligen att det ni säger – särskilt Lars Ohly, som tog upp neutraliteten – faktiskt är mest prat. Inte ens ni kräver i aktuella kriser att Sverige längre ska avge neutralitetsförklaringar. Ni har inte krävt neutralitetsförklaringar under Kosovokriget. Ni hade kunnat vara med i uppgörelsen, om ni hade haft en annan syn på EU.

Men det viktiga är nu att så många partier som möjligt ställer upp på den militära alliansfriheten. Det här har, Marianne Samuelsson och Lars Ohly, precis de element som vår partikongress ställde sig bakom, och jag vet att mitt parti, svenska folket och andra länder läser detta precis som vi gör. Vi är alliansfria. Det är en politik som har tjänat oss väl, och därför fortsätter vi vara alliansfria. Det är ju faktiskt en framgång för dem som vill ha alliansfrihet.

Lars Ohly och Marianne Samuelsson gjorde också väldigt kraftiga utfall mot USA. Samtidigt säger ni nej till att bygga upp ett globalt samarbete som kan balansera USA som världskraft, nämligen EU. EU har ju en

viktig roll i att vara en global kraft när det gäller ekonomisk rättvisa, mänskliga rättigheter och när det gäller att försvara folkrätten. Säg ja till samarbetet inom den europeiska unionen!

Bo Lundgren talar om en aktiv EU-politik. Det tycker jag är roligt. Även Moderaterna behövs naturligtvis i EU-samarbetet. Jag tycker också att det är viktigt och bra om ni kan påverka era partivänner i Danmark till en mer generös flykting- och immigrationspolitik och i Italien till ett starkare europeiskt samarbete kring rättssäkerheten.

När vi talar om rättssäkerhet och mänskliga rättigheter finns det en bred enighet i den svenska riksdagen. Det gläder mig att höra att så många här i dag har strukit under både mänskliga rättigheter och det fortsatta arbetet med global rättvisa. Det är naturligtvis så att det ofta är impopulärt när vi driver mänskliga rättigheter mot enskilda länder. Då är det en styrka för den svenska regeringen och för mig som utrikesminister att kunna hänvisa till en enig riksdag som står bakom våra ståndpunkter. Det är klart att det är många länder som hellre använder ord än handling när det gäller att tala om ekonomisk rättvisa. Därför är det bra att vi har en enig riksdag bakom kraven på biståndet, på en rättvisare handel och om stöd till särskilt utsatta kontinenter, t.ex. Afrika.

Det är många som har tagit upp konferensen i Monterrey i mars. Jag instämmer i att det är en mycket viktig världskonferens för att flytta fram kampen mot fattigdomen. Det är också därför vi driver i EU att alla länder till dess ska ha tagit fram tidplaner för när de kan uppfylla 0,7-procentsmålet, så att vi kraftigt kan öka biståndet. Världsbanken har pekat på att det t.ex. skulle räcka med tio dagars subvention av jordbrukspolitiken i de rika länderna för att betala hela den satsning som Kofi Annan vill göra på hiv/aids. Många har pekat på hur den orättvisa jordbrukspolitiken drabbar utvecklingsländerna.

För oss blir det också en markering att finansministern kommer att åka till Monterrey, för det markerar också den ekonomiska betydelsen att finansministrarna ställer upp tillsammans med biståndsministrarna för att driva kraven på en rättvisare ekonomi.

Flera av talarna har också tagit upp aktuella konflikter. Mellanöstern har nämnts av många. Målet i Mellanöstern är naturligtvis att vi ska få en fredlig lösning som bygger på folkrätten med ett demokratiskt Palestina vid sidan av Israel, och att de ska leva i demokratisk samexistens. Tyvärr ser vi ju att Israel fortsätter begå brott mot folkrätten. Sverige och EU har också protesterat mot Israels folkrättsbrott när det gäller den fortsatta ockupationen, de fortsatta bosättningarna, utomrättsliga avrättningar, oproportionerligt övervåld och kollektiva bestraffningar. Samtidigt säger vi till palestinierna att de måste göra allt som står i deras makt för att terroristaktioner och självmordsbombningar som drabbar oskyldiga människor ska upphöra. Vi ser också problemen hos den palestinska myndigheten med korruption och MR-övergrepp. Vapensmugglingen nyligen var också ett tydligt brott mot Osloavtalet.

Nu måste parterna tillbaka till förhandlingsbordet. För att få parterna tillbaka till förhandlingsbordet ligger det största ansvaret på den starkaste parten, nämligen Israels regering och Sharon. Därför, Marianne Samuelson, handlar det inte om att EU eller Sverige underordnar sig USA. Vi vill att USA ska ta sitt ansvar för att påverka Sharon och den israeliska

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

regeringen så att vi kan få en varaktig fred som bygger på folkrätten och en palestinsk stat vid sidan av en israelisk stat i Mellanöstern.

Svensk utrikespolitik är förvisso inte densamma decennium efter decennium. Men svensk utrikespolitik bygger på samma värden: solidaritet, rättvisa, demokrati och mänskliga rättigheter. Till Vänsterpartiet och Miljöpartiet skulle jag vilja säga: Utnyttja och ta vara på de nya möjligheter som kalla krigets slut faktiskt ger att verka för dessa värden i EU och globalt. Utnyttja EU. Ställ er positiva till EU. Jag skulle vilja uppmana Moderaterna att komma ihåg att världen inte slutar vid EU:s gräns. Vi måste verka för dessa värden också utanför Europas gränser.

Vi möter aldrig globaliseringen genom att vi sluter oss innanför våra egna gränser. Globaliseringen möter vi genom ett aktivt internationellt samarbete, ett aktivt arbete från svensk sida, ett aktivt samarbete i EU och ett aktivt arbete för global rättvisa och mänskliga rättigheter.

Anf. 9 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Sveriges säkerhetspolitiska linje har tjänat oss väl. Det hade varit till fördel för Sverige om vi hade varit mer klara i öppenheten om vad den faktiskt har inneburit genom decennierna i både det ena och andra avseendet.

Det är synd att den historiska beskrivningen av vad som har skett under perioden 1969–89 av någon anledning dröjer till efter valet. Man kunde förutse att den inte skulle klaras inom tidsramarna.

Lars Ohly beskriver uppgörelsen om säkerhetspolitiken som en poängseger. Därmed avslöjar han mest sig själv. För Vänsterpartiet är det uppenbarligen frågan om ett politiskt spel. För mig är det självklart att sträva efter en bred politisk enighet kring säkerhetspolitiken. För ett land som Sverige är det önskvärt.

Den beskrivning vi nu har fått är öppen och modern. Men den innehåller inte mer och inte mindre än vad den innehåller. För det första slår den fast att säkerhet är mer än avsaknad av militära konflikter. Det får konsekvenser. Det är bra. Det är synd att den utredning som ska titta på vad det innebär för försvaret av Sverige i bred mening inte har den breda representation och den möjlighet att komma fram till åtgärder som jag skulle önska. Det finns anledning för regeringen att fundera kring det. Det får konsekvenser för såväl strukturen och inriktningen som omfattningen av det militära och det civila försvaret.

För det andra slår uppgörelsen fast att framtida säkerhet byggs i samverkan med andra länder. Den pekar på EU:s grundläggande betydelse. Det är viktigt och bra och innebär många steg framåt om vi jämför med situationen för bara ett decennium sedan.

För det tredje låser den inte dörren för en konstruktiv debatt om vår säkerhetspolitik och dess utveckling i takt med de förändringar som sker i vår omvärld. För mig är det en självklar strävan att nå bred enighet och folklig legitimitet för framtida förändringar. Det är lika självklart för mig att delta i debatten och skapa opinion. För oss moderater är det ett nästa naturligt steg att Sverige blir medlem i Nato.

Vänsterpartiet mäter sig ur den utrikespolitiska samhörigheten och har egentligen gjort det under lång tid. Det är klarare och tydligare nu. Det finns en insikt hos i stort sett var och en i Sverige, tror jag, om att den samverkan som byggs inom den europeiska unionen som syftar till

fred genom samverkan och genom att riva gränser och barriärer är grunden, den fredliga grunden för vår säkerhet. Men Vänsterpartiet är emot.

Förenta nationerna och dess säkerhetsråd ställer sig bakom rätten för Förenta staterna att försvara sig och världen mot terrorattacker nu och i framtiden. Då ifrågasätter man t.o.m. FN:s säkerhetsråds rätt att självt besluta om sina egna regler. När det inte passar Vänsterpartiet i det ideologiskt snäva perspektiv man har tar man avstånd från både det ena och det andra. Då mäter man sig ur. Man hör inte hemma i vår gemenskap i det avseendet.

Det är bra om Anna Lindh nu tänker ägna sig åt en mycket aktiv Europapolitik. Sedan vi väl fick förändringen 1990 med ett krispaket och Socialdemokraterna skiftade inriktning har det tyvärr varit lite så och så med det helhjärtade.

Ordförandeskapet fungerade i stort sett bra. Jag skulle ha kunnat vänta mig ytterligare initiativ. Men om vi ser på vad Sverige gör och inte gör är det klart att vi borde ha infört euron tidigare. Den är bra i grunden, för den ger ökat inflytande. Den är bra därför att den leder till bättre villkor för företagande. Den är bra därför att den leder till lägre priser genom bättre konkurrens. Det har er kongress sagt. Men varför dröja med det som är bra för Sverige? Varför inte snabbt ta en folkomröstning och se till att vi kan gå vidare på vägen mot det som är bra för Sverige, enligt både er och vår uppfattning?

För mig är det oerhört viktigt att vi för en debatt som är konstruktiv, både i Europa och i Sverige, när det gäller invandringspolitik och integration. Vi måste se alla de människor som har kommit till Sverige för att söka skydd från förtryck och våldsamheter som en fantastisk tillgång, som möjligheter i stället för problem. Men då gäller det att vi driver en politik som ger dem möjlighet att av egen kraft skapa försörjning, en politik som ger jobb och gör att dessa möjligheter utnyttjas. Det är på detta konstruktiva sätt som vi ska driva en debatt i Sverige om integration, inte på det svåra och mer svarta sätt som man gör det i en del andra länder.

Utrikesministern tog inte upp en del av de ämnen som jag tog upp, som jag tycker är viktiga. Vi vill sträva efter en skuldavskrivning senast 2004 fullt ut för de fattigaste länderna under förutsättning att de motsvarar en del krav som man har rimlig rätt att ställa. Det vore bra om vi kunde enas om det.

Herr talman! Mitt anförande borde ha fått utrikesministern att förstå att även jag inser att det finns en värld långt utanför den europeiska unionens nuvarande och framtida gränser. Det har jag gjort under lång tid. Det är därför jag har velat ha ett medlemskap i EU. Det ger oss större möjlighet att påverka.

Vad tänker regeringen göra, Anna Lindh, för att vi ska kunna ta upp den problematik som faktiskt försvinner i takt med att bilderna på TV-rutan inte längre finns, problemen med svälten, övergreppen och mycket annat i Afrika? Det behövs en Afrikapolitik, både i Europa och i Sverige.

Anf. 10 LARS OHLY (v):

Herr talman! Bo Lundgren upprepade inte ordagrant det han sade i sitt första anförande: Den ryggradslösa säkerhetspolitikens tid är förbi. Det är den beskrivning som görs från ett av de partier som ni i regeringen

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

har kommit överens med om en ny säkerhetspolitisk beskrivning eller doktrin.

Bo Lundgren framhårdar dock i att ett medlemskap i Nato är ett naturligt steg och att en diskussion om det har öppnats genom den nya säkerhetspolitiska doktrinen. Det är som Anna Lindh säger, att nya tolkningar görs innan bläcket på överenskommelsen har torkat.

Om vi hade gått in i en överenskommelse hade vi varit överens om tolkningen också. Det är jag övertygad om. Om vi hade gått in i en överenskommelse hade vi gjort det därför att vi tyckte att det var bra för Sverige. Det är ett självändamål att få breda överenskommelser om svensk säkerhetspolitik. Det är viktigt.

Jag säger precis som Göran Persson sade i augusti: Gärna en bred överenskommelse men inte till priset av en dålig doktrin. En doktrin som låter sig tolkas på det sätt som Bo Lundgren tolkar den är inte en doktrin som är hållbar. Den leder inte till säkerhet om svenskt säkerhetspolitiskt val i framtiden i vår omvärld.

Därför är det självklart för Vänsterpartiet att fortsätta att hävda alliansfriheten i framtiden och inte bara nämna den som en historisk beskrivning av en säkerhetspolitisk linje som tjänat oss väl.

Bo Lundgren försökte att göra en poäng av jag talade om en poängseger för de borgerliga och att det skulle avslöja mig. Till skillnad från Bo Lundgren läser jag fortfarande Carl Bildts veckobrev. Där skrev han: ”Den formulering man nu kommit överens om innebär en mycket klar poängseger för den borgerliga synen. – – – Alldeles säkert kommer regeringen efter denna tydliga poängseger för oppositionen att skynda sig att förklara att frågan om NATO inte på något sätt är aktuell”. Det var en oerhörd kritik mot sin företrädare, som Bo Lundgren menar avslöjar sig själv genom användandet av de begreppen.

Lars Leijonborg menade att jag hade missat att uttala vikten av att engagemanget för mänskliga rättigheter måste leda till en vilja och ett mod att protestera mot kränkningar i Kina, Nordkorea, Irak, Libyen, Kuba m.fl. länder. Den viljan och det modet finns här. Men i dag har vi ett säkerhetspolitiskt läge i världen där en nation, en stat, försöker att dominera denna värld.

En nation, en stat, försöker genom sin politiska, ekonomiska och militära överlägsenhet att domptera denna värld. Därför räcker det inte med att Lars Leijonborg och jag är överens om att protestera mot alla kränkningar av mänskliga rättigheter varhelst de än sker om det inte leder till att Lars Leijonborg är beredd att ta avstånd från USA:s upprepade brott mot mänskliga rättigheter.

Det tror jag att Lars Leijonborg har svårt för. Lars Leijonborg är denna kammares mest lojala försvarare av USA:s intressen. Han är denna kammares mest lojala försvarare av en stat som genom åren har brutit mot mänskliga rättigheter och t.o.m. begått brott mot mänskligheten i Vietnam, Laos, Kampuchea, El Salvador, Guatemala, Honduras, Colombia, Chile, Angola och Irak.

Ta avstånd, Lars Leijonborg! Visa att din utrikespolitiska linje inte innebär ett fullständigt knäfall för de mäktiga och starka!

Herr talman! Utrikesministern ansåg att vi borde ha anslutit oss till en säkerhetspolitisk överenskommelse som hon tolkar på ett fullständigt annorlunda sätt än övriga ingående partier, eller åtminstone Moderaterna.

Utrikesministern försökte också göra gällande att överenskommelsen stämmer helt överens med den socialdemokratiska partikongressens beslut. Det kan man bara säga till den som inte har läst den socialdemokratiska partikongressens beslut.

Det är omöjligt att se att den oerhört välformulerade argumentation för alliansfriheten i framtiden som den socialdemokratiska partikongressen ställde sig bakom över huvud taget skulle vara överensstämmande med den säkerhetspolitiska doktrin som Bo Lundgren menar innebär avskedet till den ryggradslösa säkerhetspolitiken. Det finns inte en tillstymmelse till överensstämmelse.

Jag ska inte uppmana Anna Lindh att inta en mer kritisk hållning till den europeiska unionen och att inse att det även inom EU finns inte bara starka federalistiska strömningar utan också de som gärna vill bygga en supermakt i Europa. De ser den europeiska kontinenten som en rikemanskontinent som stänger gränser mot omvärlden.

Jag ska inte tala om för Anna Lindh vad Anna Lindh ska tycka. Jag ska inte tala om för Socialdemokraterna att de skulle tjäna på att ha en mer kritisk syn på de krafter i Europa som vill skapa en supermakt som inte tar internationella hänsyn och som inte agerar solidariskt.

Anf. 11 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Det kan aldrig sägas för många gånger att Sverige och Europa måste minnas sin 1900-talshistoria. Minnet av nazismens och kommunismens illdåd är grunden för både Europarådet och Europeiska unionen. De institutionerna bygger på insikten att förståelse och dialog mellan länder bara kan garanteras i starka gemensamma institutioner.

Det är svårt att förstå hur Vänsterpartiet och Miljöpartiet kan mobilisera ett så kompakt motstånd mot den restaurering av mänskliga rättigheter och demokrati som har skett i Europa. Både Europarådet och Europeiska unionen representerar institutioner som har förknippats med Europas väg mot demokrati och skydd för de mänskliga rättigheterna.

Är det någon som har slagit vakt om torskfisket genom begränsade fiskekvoter är det väl EU. Vem skulle annars ha gjort det om den institutionen inte hade funnits?

Vi kristdemokrater vill stärka unionen genom att tydliggöra maktfördelningen mellan medlemsländer och unionen. Detta bör ske genom en grundlag och en konstitution för EU. I en sådan konstitution måste det finnas garantier för mänskliga och medborgerliga rättigheter. Öppenhet, demokrati och delaktighet måste prägla såväl gamla som nya medlemsländer i unionen.

Det finns sprickor i EU-fasaden. Europa är långtifrån ett lyckorike för alla. De allvarligaste problemen finns i EU-ländernas nuvarande flyktingpolitik. Europa sviker sina humanistiska ideal genom att stänga ute nödlidande människor som är på flykt. Kombinationen av hårda visumregler, regler i Dublinkonventionen och de nya reglerna om transportörsansvar gör att flyktingar ofta är hänvisade till smugglare för att komma till Europa.

Det är en rättighet för alla människor att kunna söka asyl. Vi anser att de europeiska länderna nu sviker flyktingarnas rättigheter. Kristdemokraterna anser att Sverige måste driva på för en mer human flyktingpolitik i Europa.

Herr talman! Europeiska unionen har ett direkt ansvar för fred och säkerhet och därmed konflikthantering i vårt närområde. En utrikespolitisk samordning och byggande av en gemensam krishanteringsstyrka är nödvändig. Civila och militära resurser krävs för fred och stabilitet. När konflikter dyker upp i Europas närområde är det hela Europas angelägenhet. Europas säkerhet är odelbar.

Anna Lindh, det är regeringens plikt att göra svenska folket medvetet om detta ömsesidiga beroende och att skapa insikt om den historiska förändringen från det kalla kriget och Sveriges neutralitet till dagens situation med europeisk solidaritet.

Herr talman! Europarådet omfattar nu 43 stater efter kommunismens fall. Detta har lett till en enorm arbetsbörda, inte minst för Europadomstolen, som är överbelastad av rättsliga prövningar för enskilda människor som drabbats av svaga och bristfälliga demokratier. Trots reformer kvarstår eftersläpningen i domstolens arbete. En ökning av resurserna till Europarådet är därför synnerligen nödvändig. Sverige bör driva på för en resursförstärkning till domstolens viktiga verksamhet.

Domstolen är den främsta garanten för mänskliga rättigheter i Europa. Vi får inte tillåta att förtroendet för Europadomstolen minskar på grund av bristande ekonomiska resurser.

Herr talman! Oroande tecken på förakt för demokrati och åsiktsfrihet förekommer även i Sveriges närhet. Låt oss vara ärliga och se att utvecklingen i Ryssland inger farhågor för framtiden. Nyligen stängdes den sista oberoende TV-stationen, och enligt uppgifter skedde detta av politiska skäl.

Det har också funnits tendenser att tona ned händelser i Tjetjenien nu när världens uppmärksamhet är fångad av kampen mot terrorism. Men det är ett faktum att mänskliga rättigheter fortsätter att ignoreras i Tjetjenien.

Herr talman! För att demokrati och mänskliga rättigheter ska kunna få fäste i alla delar av världen krävs en dialog, ett utbyte och handel.

Kristdemokraterna ser fram emot en ny frihandelsrunda. Den rymmer hopp om steg mot en bättre värld. Den nya handelsrundan måste präglas av global solidaritet i praktiken och inte bara i retoriken.

Det är hög tid att de fattigaste ländernas situation nu uppmärksammas. U-länderna måste tillåtas att öppna sina marknader i den takt de själva finner bäst. En friare handel kan ge välbstånd åt många fler än i dag. Men vägen till ökat välbstånd nås inte genom en övertro på liberalekonomiska modeller. Ödmjukhet och flexibilitet måste bli honnörsord i de kommande WTO-förhandlingarna.

Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag noterar att Anna Lindh inte svarade på min fråga om regeringens framtida relation till Miljöpartiet och Vänsterpartiet med tanke på skillnaderna i synen på utrikes- och säkerhetspolitik och internationellt samarbete. Kanske var frågan för svår, men jag vill ändå ha ett svar av Anna Lindh.

Sedan går jag över till mänskliga rättigheter, som förtrycks i en gigantisk omfattning i världen i dag. Alltför många förnekas de möjligheter som de flesta av oss tar för givna, att fritt få utbyta tankar, idéer, åsikter,

att få tala sitt eget språk eller fritt utöva sin religion. Kvinnors rättigheter kränks i de flesta länder både inom och utom hemmet.

Jag ska ta några exempel där jag tycker att Sverige bör fortsätta att agera och agera mera. Det gäller t.ex. Ryssland där den sista oberoende TV-kanalen har stängs av president Putin, som redan har den verkställande, lagstiftande och dömande makten och nu även har kontroll över informationen. Det är inte särskilt mycket politisk debatt som förekommer i de kanalerna.

I Tjetjenien förekommer mord, misshandel, plundringar och våldtäkter som vapen i konflikter. Det senaste är våldtäkter på gravida kvinnor.

Zimbabwe är väl kanske det mest aktuella exemplet på ett land där yttrandefriheten och möjligheten att ha olika åsikter förtrycks å det allra våldsammaste. Våldet trappas upp, utsikterna inför valet är dystra och ledaren för EU:s valobservatörer får inte fullgöra sitt uppdrag. Det är viktigt att också Sverige ställer krav och att vi, när vi ställer krav, visar att vi faktiskt kommer att genomföra det som vi hotar med, annars kommer Mugabe bara att fortsätta som han har gjort hittills.

Sverige måste i ord och handling stå upp för de förtryckta i Iran, Irak, Kuba, Burma, Kina, Nordkorea, Sudan, Vitryssland, Zimbabwe, som jag har sagt, och många, många fler länder. Budskapet måste självfallet vara: Vi har inte glömt er. Vi håller ögonen på er. Vi ställer starka krav på era regimer. Vi agerar. Till människorna i krishärdar som Kongo-Kinshasa, Mellanöstern och i bräckliga demokratier blir budskapet förstås det samma.

Herr talman! Milošević står inför rätta i Haag. Det är bra att det blir tydligt att diktatorer aldrig ska kunna känna sig säkra. De kommer att ställas till svars för sina ogärningar.

Därför tycker jag att det som har hänt just nu i Kambodja är sorgligt, som utrikesministern inte nämnde. Där var en specialdomstol planerad för att ställa Röda khmererna till svars för ett av historiens värsta folk-mord. Nu har FN dragit sig ur och säger att man inte kunde garantera att den här domstolen skulle bli oberoende objektiv. Det var säkert helt rätt, men besvikelsen är mycket stor i det kambodjanska samhället. Man tycker att FN borde ha visat större uthållighet. Det är oerhört viktigt för en fredlig framtid i Kambodja att denna domstol kommer till stånd. Då undrar jag: Vad kan Sverige göra för att få till stånd en domstol där? Jag vet att Sverige har agerat tidigare, men vi måste kunna göra någonting mer.

Så, herr talman, vill jag säga något om Turkiet. Situationen när det gäller mänskliga rättigheter i Turkiet är inte särskilt hoppingsivande. Det är långt kvar till inledande förhandlingar om medlemskap i EU. Än så länge har man inte tydligt visat sig vara en brygga mellan den muslimska världen och Europa, som man vill vara. Studenter som vill studera kurdiska grips och fängslas, författare förföljs, tortyren fortsätter, de som arbetar med MR-frågor har svårt att arbeta.

Det är viktigt att Sverige i kritisk dialog fortsätter att påverka Turkiet när det gäller mänskliga rättigheter och att vi inte förtrötts. Jag vet att det pågår, men Sverige behöver göra ännu mer.

Sida har nu utformat en strategi för stöd till Turkiet. Jag undrar om regeringen tänker använda strategin som underlag för en mer aktiv handlingsplan när det gäller mänskliga rättigheter i Turkiet. Det är ju ett

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

hjälpmedel, och nu har Sverige genom Sida kommit en bit på vägen. Det är min fråga till Anna Lindh.

När det gäller Mellanöstern kan vi allihop bara beklaga den stegrande våldsspiralen. Den är förfärande. Båda sidor gör sig skyldiga till övergrepp och våld. Det måste komma till stånd en fredlig lösning. Det är viktigt att EU nu har samlat sig och att man nu blivit mer eniga i sin relation till Mellanöstern över huvud taget. På det sättet kan man åstadkomma mer. EU måste ta ett större ansvar i den här konflikten. USA måste naturligtvis också ta sitt ansvar.

I morse kunde vi höra Kofi Annan uttala sig skarpt mot den förstöring av infrastruktur som pågår. Det är ett led i Israels vedergällningspolitik som är fullständigt förödande om man ska kunna få till stånd en palestinsk stat. Man slår undan själva fundamentet för detta. Detta tycker jag är oerhört allvarligt. Jag skulle vilja att Anna Lindh kommenterar också det.

Anf. 13 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag tycker att utrikesministern hade rätt svaga argument mot Natomedlemskap. Det första var att vi frånhänder oss beslutsrätt i en allians. En fråga då är varför praktiskt taget alla länder i Europa vill vara med i den här alliansen och vill avsäga sig denna beslutsrätt.

Utrikesministern hade läst en högertidning som kritiserade min parallell med Vitryssland. Det är klart att högerpressen nu måste sluta upp bakom den här doktrinen. Men i sak har jag ju rätt. Utrikesministern får gärna korrigera mig om jag har missat någon information från Moldavien eller någon annanstans, men det är ändå så att de allra flesta länder i Europa vill delta i denna allians. Men Lukasjenko håller sig utanför såvitt jag vet och Vitryssland skulle naturligtvis inte kunna bli medlem.

Lars Ohly skildrar här det stora problemet som att USA vill dominera och domptera resten av världen. Det är en diametral motsats till vad många analytiker och andra sitter och grunnar på runtom i världens huvudstäder. Att isolationismen kommer att dominera i USA och att USA kommer att avskärma sig från omvärlden är det som man ser som den stora risken, så även i det avseendet är Lars Ohly väldigt udda när han räds ett amerikanskt engagemang i globala frågor.

För mig är ett väldigt viktigt argument för Natomedlemskap att Sverige aktivt bör motverka varje tendens till en ny klyfta mellan Europa och USA. En sådan klyfta är ett mycket allvarligt hot mot världens utveckling, mot demokratins utveckling och mot de mänskliga rättigheterna. Därför ska vi motverka risken att USA blir isolerat och agerar på egen hand genom att se till att deras internationella nätverk blir så starkt och stort som möjligt. Det är därför som det med min världsbild och verklighetssyn är så viktigt att Sverige är en aktiv medlem också i den militära allians där USA är med.

Det andra argumentet var kärnvapenparaplyet. Nu kommer Ekéus utredning att komma först efter valet, men när den kommer kommer det att framgå hur gott Sverige har trivts under detta kärnvapenparaply. Vi vet ju alla, och försvarsministern utvecklade detta för ett par veckor sedan i ett TV-program som jag råkade se, att svensk försvarsplanering bygger på möjligheten att Sverige i ett skarpt läge ska kunna samverka med Nato och alltså dra direkt och aktiv nytta av detta kärnvapenparaply.

Som framgår av utrikesdeklarationen har ju USA, nu senast häromdagen, tagit nya steg för att avveckla kärnvapen. Jag skulle vilja påstå att ingen militärallians har betytt så mycket för kärnvapennedrustningen som just Nato. Det faktum att Nato knäckte den europeiska kommunismen – förutom Lars Ohly då – har ju möjliggjort en enorm kärnvapennedrustning. Så att bara se Nato som något som upprätthåller kärnvapenrustningar tycker jag är en helt förvriden verklighetsbild.

Vi behöver samverkan. Det är klart att det på papperet innebär att man måste ta hänsyn till andra och att ens egen beslutsfrihet naggas i kanten. Men i alla andra sammanhang, t.ex. de som nämns i stycket innan själva doktrinen i utrikesdeklarationen, Europarådet, OSSE och EU, har vi gjort kalkylen att det vi vinner i inflytande i kollektivet väl väger upp det medlemskapet möjligen kan innebära i form av förlust av egen handlingsfrihet.

Detsamma gäller naturligtvis Nato. Dessutom är det ju inte så att ett Natomedlemskap innebär att vi i slutändan fränhänder oss beslutsrätt över vår utrikespolitik i ett skarpt läge. Naturligtvis innebär den ömsesidiga förpliktelsen ett moraliskt åtagande, men beslutsstrukturen är ju fortfarande sådan att varje lands demokratiskt valda organ har att fatta beslut om landets militära styrkor ska användas i en gemensam aktion. Så även på den punkten tycker jag att Anna Lindh demoniserar Nato.

Eftersom Anna Lindh förhoppningsvis har många år framför sig i svensk politik tycker jag att hon ska tänka sig för när det gäller vilka argument hon använder. Det kan mycket väl bli så att Anna Lindh inom relativt få år kommer att få äta upp dessa argument och ångra dem.

Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Anna Lindhs inlägg var mycket intressant men ganska svårbegripligt. Utnyttja EU, uppmanar hon Miljöpartiet. Men själv kramar hon och regeringen USA. Dessutom ger Anna Lindh sken av att om bara vi i Miljöpartiet var mer för ett EU-medlemskap, då skulle EU vara en global kraft.

Det är väl fantastiskt, Anna Lindh, att detta skulle hänga på att ett parti i Sveriges riksdag tycker som nästan majoriteten av svenska folket, nämligen att det där beslutet om att gå med i EU inte var särskilt klokt. Men det var ändå ett majoritetsbeslut, och på den sidan står Anna Lindh och regeringen. Då är det för mig obegripligt att det skulle bli en bättre global kraft och mindre anledning för regeringen att krama USA om bara Miljöpartiet också var med.

Jag skulle också vilja fråga: Vad har EU gjort för den globala rättvisan? Är EU:s jordbrukspolitik solidarisk med de fattiga? Är handelspolitiken det? Är miljöpolitiken det? Är klimatpolitiken det? Är flyktingpolitiken det? Är vapenexporten solidarisk med de fattiga? Är den rättfärdig? Leder den till global rättvisa?

Jag tror att det är ganska enkelt att på de flesta av dessa områden svara nej. Det är ett protektionistiskt system som bygger på att EU ska värna sin egen ekonomi och sina egna utvecklingsmöjligheter men inte ta ett ansvar för den globala solidariteten – som det borde vara en självklarhet för regeringen att vara med och driva på i stället för att vänta på att Miljöpartiet ska göra det.

Miljöpartiet gör detta. Vi har ett oerhört bra samarbete med de andra gröna partierna inom EU och runtom i världen. Vi driver på i alla de här frågorna för en rättvisare, rättfärdigare värld där vi har möjligheter att minska fattigdomen och värna alla människors lika värde. Så vänta inte på att Miljöpartiet ska bli positivt till EU utan börja agera nu, Anna Lindh, så att vi kan se resultat i den politik som jag trodde att regeringen stod för när det gäller medlemskapet i den europeiska unionen.

Det finns ett par viktiga globala konferenser som ligger framför oss och som också regeringen nämner i sin rapport. Det är mötet i Monterrey och det är mötet i Johannesburg. Inför mötet i Johannesburg skulle jag gärna vilja veta vilka frågor regeringen tänker lyfta in specifikt och om man på något sätt kommer att ta med vattenfrågorna. Vattnet är som jag ser det en av de grundläggande förutsättningarna för allt liv.

Två tredjedelar av jordens befolkning kommer att ha vattenbrist år 2025. 160 miljarder ton fossilt, alltså icke förnyelsebart, vatten används varje år, och grundvattennivån, t.ex. under slätten i norra Kina, sjunker med 1,6 meter per år. 60 % av jordens fiskebestånd är överexploaterat. Mängder av jord förloras varje år på grund av vatten- och vinderosion och stora jordbruksarealer förgiftas.

Dessutom är vattenfrågorna en viktig källa till konflikter eftersom det ofta är så att många länder är beroende av samma vatten, samma sjösystem eller samma vattendrag. Det finns all anledning att i förebyggande syfte jobba med vattenfrågorna. Jag tycker att det skulle vara intressant att få regeringens syn på om vattenfrågorna är något som man över huvud taget kommer att ta upp som en viktig aspekt inför Riokonferensen.

Sedan skulle jag vilja säga något till Kristdemokraterna om fiskekvoterna. Kristdemokraterna säger att det är EU som har slagit fast och värnat fiskekvoterna – vem skulle annars göra det? Ja, men vad har EU också gjort? EU har subventionerat fiskeflottor. De gamla båtarna, som inte sopade botten utan tog den fullvuxna fisken som vi använder till mat, dög inte längre i konkurrensen när det gäller hur den nya fiskeripolitiken skulle vara. Man subventionerade i stället med skattepengar för att bygga nya fiskeflottor som inte var ekologiskt anpassade utan som faktiskt sopade botten. Ytterligare 300 miljoner ska dessutom gå till effektiviseringar inom fisket.

Min fråga till Kristdemokraterna är då: Tror Kristdemokraterna att det här är en modell för fiske som går att använda i ett globalt perspektiv? Vad kommer att hända med jordens fisketillgångar om man i hela världen ska använda sig av denna fiskeriteknik som innebär att man sopar botten?

Anf. 15 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag ska först säga något om säkerhetspolitiken. Enskilda partier må sträva efter Natomedlemskap i framtiden. Men uppgörelsen som vi har träffat och beskrivningen som vi är överens om handlar inte om Natomedlemskap. Och det är bra att vi är överens om det.

Till Lars Leijonborg vill jag säga att han i sin uppräknings glömmer Finland, Österrike och Irland som icke Natoländer. Det är viktigt att komma ihåg att de länder som vill gå med i Nato har en helt annan historisk bakgrund än vad vi har. Det gäller t.ex. de baltiska länderna. De fruktar att historien ska upprepa sig. Den situationen har inte vi. Vi har

en mycket mer positiv situation, och vi ska därför inte heller förändra vårt läge.

Sedan menar Lars Leijonborg att Nato bara innebär ett moraliskt åtagande att ställa upp. Men själva grundvalen för en militärallians är ju just att det ska vara bindande och förpliktande försvarsgarantier.

Jag tycker också att Lars Leijonborg ger en alltför optimistisk bild av kärnvapensituationen i världen. Bl.a. beroende på USA:s nej till provstoppsavtal och ja till missilförsvar är läget värre än det som Lars Leijonborg beskriver. Ingen i regeringen har heller talat positivt om det kärnvapenparaply som är en del av Nato utan tvärtom menat att det faktiskt är ett av våra skäl mot ett Natomedlemskap.

Jag tycker nog att jag har större rätt att tolka den socialdemokratiska partikongressen än Lars Ohly. Den socialdemokratiska partikongressen ställde sig bakom militär alliansfrihet. Den överenskommelse som vi nu har gjort handlar just om att vi är militärt alliansfria. Den ger oss en fortsatt militär alliansfrihet. Den ger en neutralitetsoption. Den talar om internationell samverkan. Den trycker också på samverkan inom EU.

Det är klart att Vänsterpartiet och Miljöpartiet får tycka vad de vill om EU. Men jag vill ändå fråga er: Vad är alternativet? Det är EU som nu tar över och leder polisinsatserna i Bosnien, som eventuellt får ta över i Makedonien och som garanterar den palestinska myndighetens överlevnad. Det är EU som kan garantera FN resurser både för civil och för militär krishantering. Det är EU som ingår avtal med de fattigaste länderna om tullfrihet för alla varor utom vapen. Det är EU – detta säger jag också till Marianne Samuelsson – som har drivit klimatfrågorna och miljöfrågorna globalt. Jag vill också lägga till att vi ser även vattenfrågorna som mycket viktiga, både när det gäller att förebygga konflikter och som viktiga miljöfrågor.

EU är också aktivt i Afrika, liksom Sverige, bilateralt. Det handlar om ett fortsatt ekonomiskt stöd och bistånd och rättvisare handel med Afrika. Det handlar om ett politiskt partnerskap med Afrika. Det var därför som vi hade nio afrikanska ministrar här för ungefär en månad sedan.

Det handlar om krishantering. Därför är svenska diplomater aktiva både i Västafrika och i Kongo. Det handlar om konfliktförebyggande. Därför binder vi ihop den konferens som vi har här i sommar med en senare motsvarande konferens i Afrika. Det handlar om aidsbekämpning. Därför ger vi 600 miljoner under tre år till aidsbekämpning.

Avslutningsvis vill jag till Holger Gustafsson och Marianne Andersson, som tar upp flera viktiga exempel på förtryck och brott mot mänskliga rättigheter, säga att det är väldigt farligt om vi glömmer att påminna om brott mot mänskliga rättigheter och låter länder i stället tala om terroristbekämpning. Vi får inte glömma brotten i Tjetjenien av Ryssland. Vi får inte glömma brotten mot kurderna i Turkiet. Vi måste fortsätta att driva på för mänskliga rättigheter i alla dessa fall. Vi måste också fortsätta att driva på för rättssäkerheten. Jag beklagar att vi inte ser en domstol i Kambodja. Vi kommer att fortsätta att arbeta för det. Vi kommer att fortsätta att driva på för en internationell brottmålsdomstol. Mänskliga rättigheter handlar om ekonomisk rättvisa, men de handlar också om juridisk rättvisa.

Anf. 16 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag tycker att det hade varit bra om utrikesministern hade utvecklat sin syn på just det som händer utanför EU:s gränser, hur man ser på Afrikapolitiken. Ytterligare utveckling där tycker jag skulle vara ganska intressant. Det handlar ju inte bara om retorik, det handlar faktiskt om att kunna vidta åtgärder på den kontinent som har drabbats av så mycket elände, inte minst när det gäller de politiska effekterna och annat.

I regeringens deklaration finns en del som inte har diskuterats i våra överläggningar men som jag ändå tycker förtjänar att lyftas fram. Det har skett tidigare i debatten.

Det står:

”EU och Nato utgör, tillsammans med Europarådet och Organisation-
en för säkerhet och samarbete i Europa, grundvalarna för Europas säker-
hetsarkitektur. USA:s engagemang för Europa förblir också centralt.”

Detta är alltså grundvalar för den säkerhetsarkitektur som också rör Sverige. Det är ju inte så att vi inte finns med i den. Vi spelar en roll och kan komma att spela en annan roll.

Det är lika givet att förutsättningarna för våra säkerhetspolitiska ställ-
ningstaganden kommer att förändras över tid. Jag tror att alla utgår ifrån
att vi kommer att se de baltiska länderna som medlemmar av Nato. Detta
kommer att påverka situationen. Utvecklingen i Ryssland kan man se
både positiva och negativa delar av. De negativa är fortfarande de kvar-
dröjande stora och allvarliga problemen i Tjetjenien, det som händer när
det gäller frågan om mediernas frihet och motsvarande. Men det finns
också en allmän strävan, skulle jag vilja säga, mot en knytning till väst
som också kommer att kunna leda till ett mycket tätare säkerhetspolitiskt
samarbete än vad som finns nu.

Det är klart att det i sin tur leder till att vi måste föra en debatt, följa
utvecklingen och se till att vara beredda att gå in på förändringar, som
jag sade, som bör få en bred enighet och som bör ha folklig legitimitet. I
det sammanhanget kan man inte utesluta, inte ens, tycker jag, om man
försöker göra det av rent strikt politiska skäl, det medlemskap i Nato som
för mig och för Moderaterna är ett naturligt nästa steg för Sverige.

Anf. 17 LARS OHLY (v):

Herr talman! Denna debatt har visat att den svenska utrikespolitiken
har förändrats och att den svenska säkerhetspolitiken är i förändring.

Jag läste den socialdemokratiska partimotionen till riksdagen 1992
om Sveriges säkerhetspolitik. Muren hade då fallit, Warszawapakten
hade upplösts, och Sverige hade sökt men ännu inte erhållit medlemskap
i den europeiska unionen. Det finns ingenting i den motionen som strider
mot den säkerhetspolitiska syn som Vänsterpartiet står för i dag.

Det var intressant att höra det som Lars Leijonborg sade, och kanske
framför allt det som han inte sade. Vad sägs om att stämma de ansvariga
inom den amerikanska administrationen för de brott mot mänskligheten
som har begåtts i mängder av länder? Vad sägs om att kanske åtminstone
framföra ett uns av kritik mot behandlingen av fångar och mot inrättandet
av militärdömsstolar som ska kunna utdöma dödsstraff som inte får över-
klagas? Vad sägs om att åtminstone uttrycka någon kritik mot det stjär-
nornas krig som den amerikanska administrationen nu vill bedriva och

den största militära upprustningen i USA:s historia som man vill få igenom? Vad sägs om att åtminstone andas ett uns av kritik mot USA som i sin senat har antagit ett lagförslag som innebär att presidenten ges alla möjligheter att frita amerikaner som ställs inför den amerikanska brottmålsdomstolen? Vad sägs om att åtminstone flytta fram positionerna så pass att kritiken inte ensidigt riktar sig mot länder i tredje världen eller länder som upprepade gånger har kritiserats och ska kritiseras för brott mot mänskliga rättigheter utan också mot världens starkaste militärmakt?

Slutligen till Marianne Andersson som frågade: Hur ska Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kunna samarbeta? Och ni då, som ska samarbeta med denne Natokramare Leijonborg?

Anf. 18 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Fisket i våra hav överfiskas av medlemsländerna. EU gör allt för att med sina kvoter rädda fisken. Och är det någon som behöver EU:s institutioner så är det miljön i Europa.

Herr talman! Låt mig få återkomma till asyl- och migrationspolitiken. Det finns mycket oroväckande trender i världen när det gäller flyktingars situation, inte minst i Australien, Storbritannien och USA som har brutit mot internationella flyktingkonventioner. Även regeringar i EU:s medlemsländer skickar tillbaka flyktingar till platser där deras liv och frihet hotas.

Många fattiga u-länder tar emot miljontals flyktingar utan tillräcklig hjälp från internationella biståndsorgan. UNHCR, som arbetar för 22 miljoner flyktingars välfärd, har sett sin budget minska med nästan 30 % under de senaste två åren. I-länder stänger alltmer gränserna efter den 11 september, och allt fattigare länder får ta emot flyktingströmmarna. Detta är alarmerande.

Jag vill uppmana utrikesministern att vara särskilt uppmärksam på problemen som de barn har som i dag tvingas fly över nationsgränser. Alla flyende barn bör vara vår angelägenhet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag återigen poängtera regeringens missbedömning att stänga svenska ambassader i utlandet. I tider av ökad migration och internationalisering stryper man viktiga kontaktytor genom att stänga ambassader i Peru, Libanon, Tunisien och Heliga stolen. Detta är inte enbart beklagligt, utan det är oskickligt – och detta skedde med Vänsterpartiets goda minne.

Tydligt finns det nu medel i statskassan för ambassader och konsulat som ska öppnas i öst- och centraleuropeiska länder, och det är bra. Jag hoppas att planeringen blir långsiktig. Den politiska kostnaden kan vara mycket hög för förlorade relationer i viktiga kontakter, och internationell politik kräver långsiktighet och kontinuitet.

Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det var fel att stänga de här ambassaderna och hoppas att ambassaden i Vitryssland öppnas så fort som det någonsin är möjligt. Det gäller också de andra som är på gång.

En av de viktigaste uppgifterna för utrikes- och säkerhetspolitiken är att förebygga och hindra konflikter, att hantera kriser och att stödja återgången till ett civilt samhälle efter en konflikt. Därför ser vi i Centerpar-

tiet EU:s krishanteringsförmåga både militärt och civilt som oerhört viktig. Vi vill vara en aktiv part i det arbetet.

När det gäller Nato är Sverige i högsta grad med i samarbetet – vilket inte alltid märkts i diskussionen här i dag – och det kan vi vara utan medlemskap och ömsesidiga försvarsgarantier.

I det sammanhanget vill jag peka på FN:s resolution 1325 om kvinnors roll i fredsbyggandet. Det är viktigt att öka kvinnors roll när det gäller att förebygga konflikter och att agera. Framför allt när det gäller att bygga upp det civila samhället efter konflikter kan kvinnor spela en mycket stor roll. Detta behöver stärkas.

Egentligen hade jag tänkt ställa en fråga till Anna Lindh, men jag ska i stället rikta en uppmaning om att arbeta för att nämnda resolution så snart som möjligt implementeras i den svenska utrikespolitiken.

Slutligen vill jag säga några ord om hiv/aids och om sexuell och reproduktiv hälsa. Varje minut smittas 11 personer av hiv/aids. Varje minut blir 190 kvinnor önskat gravida. Varje minut utförs 40 osäkra aborter. Varje minut dör 1 kvinna av graviditetsrelaterade orsaker. Detta är såväl en säkerhetsrisk som en humanitär och social katastrof. Där måste världssamfundet agera med mycket större kraft än man hittills gjort.

Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Vi är alla emot kärnvapen, men det är populistiskt att använda kärnvapenargumentet mot Nato. Det är väl inte den svenska regeringens uppfattning att Nato ensidigt ska avrusta vad gäller dess kärnvapen så länge som t.ex. de ryska och kinesiska kärnvapnen finns kvar. De är ju en del av den säkerhetsarkitektur som regeringen själv nämner i utrikesdeklarationen.

Jag har självfallet mycket kritik mot USA på olika punkter. Det gäller då både vad de gjort i historien och deras nuvarande agerande. När det gäller t.ex. Kyotoprotokollet skulle jag önska att de var mer engagerade i det globala samarbetet. Jag är också på många punkter mycket kritisk Europeiska unionen, t.ex. mot dess flyktingpolitik, dess jordbrukspolitik och dess tullpolitik gentemot u-länderna.

Men just det faktum att man är kritisk kan ju också tala för ett medlemskap. Det gäller i allra högsta grad i just Natofrågan. Jag har en mer positiv syn på USA:s insatser under 1900-talets historia än Lars Ohly, men det är klart att man kan tänka sig ett scenario där USA vill agera på egen hand och Sverige och övriga Europa bedömer det som olyckligt. I den situationen är det en klar fördel att USA deltar i ett så tätt och förtroendefullt samarbete som någonsin är möjligt med de europeiska demokratierna. För mig har Sverige en självklar plats i det samarbetet. Det skulle vara bättre för oss själva, och det skulle vara bättre också för resten av världen.

Det förs nu en mycket intensivare Natodebatt i både Finland och Österrike än som är fallet i Sverige, även om utrikesministern formellt har rätt om de båda ländernas nuvarande position. Jag skulle önska att vi fick en lika vital Natodebatt som de länderna. Möjligen har denna utrikesdebatt varit startpunkten för en sådan.

Anf. 21 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Först vänder jag mig till Holger Gustafsson och Kristdemokraterna. Det gäller EU och miljön. Det skulle vara intressant att få en lista över de områden där Holger Gustafsson anser att Sverige via EU har tvingats förbättra sin miljöpolitik. Jag kan göra en ganska lång lista över sådant som vi har försämrat i och med EU-medlemskapet. Det gäller t.ex. kemikaliepolitiken, färgämnen, galna-ko-sjukan, jordbrukspolitiken och en mängd andra områden där Sverige i den internationella solidariteten har tvingats ta steg bakåt för att EU-anpassa sin miljöpolitik.

Sedan vänder jag mig till Anna Lindh. Det gäller deklarationen och USA-engagemanget. Det är en ganska intressant skrivning. Jag är inte särskilt bevandrad i det diplomatiska språket, men det hade varit intressant om regeringen hade vänt på orden i beskrivningen av USA och i stället hade sagt att det är oacceptabelt att USA har sagt upp ABM-avtalet och att det är beklagligt att Kina använder USA:s planer. Det tycker jag skulle ha varit mer logiskt än att, som nu sker, bara säga att det är "beklagligt" – ett ganska vagt ord om man tycker att någons politik inte stämmer överens med det som man skulle vilja. Men det ingår kanske i det diplomatiska språket och i USA-kramandet att tassa försiktigt när det gäller att kritisera USA – detta också för att kunna anpassa mycket av sin politik till dem.

Om jag sedan går in på det konkreta i deklarationen och på detta med länder och framtidsbehov skulle jag vilja nämna Östtimor. Ämnar regeringen ha ett engagemang där? Det finns ett stort intresse i Östtimor för att kunna börja odla ekologiskt eftersom man har bra möjligheter till det. Bl.a. annat kan man odla ekologiskt kaffe, men det förutsätter ju också att man kan få sälja det på någons marknad. I så fall måste väl en hel del förändringar göras i EU:s politik.

Anf. 22 URBAN AHLIN (s):

Herr talman! När vi såg TV-bilderna den 11 september av den fruktansvärda förödelsen efter den fruktansvärda terrorattacken mot World Trade Center och Pentagon förstod vi allihop att världen aldrig mer kommer att bli sig lik igen. Vi stod inför tre olika scenarier, som jag ser det.

Det ena scenariot var att det öppna samhället för lång tid framöver skulle vara i ett strupgrepp där terroristerna skulle kunna ställa politiska krav genom hot och genom fortsatta terrorattacker kunna påverka den internationella politiken. Vi trodde att vi ständigt skulle få leva med ett hot från terrorister som försöker att påverka den politiska dagordningen.

Det andra scenariot, som väldigt många oroades inför, var att terrorattacken skulle leda till ett civilisationernas krig, att detta skulle vara den tändande gnistan som skulle få fundamentalister på olika håll i världen att strida emot varandra. Man talade om den kristna världen mot den muslimska världen. Oron för detta var naturligtvis stor.

Det tredje scenariot var kanske mer hoppfullt. Det var att detta ändå skulle kunna vara en katalysator för att skapa en förståelse över världen om att vi allihop är beroende av varandra, att vi alla lever på denna planet, att vi lever på en krympande jord tack vare globaliseringen, att vi alla är beroende av varandra, att vi måste skapa fler och bättre kontakter

och större förståelse. Vi måste skapa en rättvisare världsordning där vi minskar de olika klyftorna.

Det började bra. USA visade en stor återhållsamhet. Man kontaktade FN. Man undersökte noggrant vilka som kunde ligga bakom detta terror-dåd. Man samlade ihop sig till en stor internationell koalition mot terrorismen.

Detta har varit lyckosamt. Terroristernas nätverk al-Qaida är sönder-slaget till stora delar. Terroristbaser i Afghanistan är stängda. Talibanre-gimen är vält över ända. Vi har i dag ett FN som är oerhört starkt engage-rat i Afghanistan för att återuppbygga landet och för att på det sättet få bort denna lilla varböld av terrorattacker som kunde styras från Afgha-nistan.

Men det finns också en del oroande tecken. Det första var när Nato för första gången utlöste sin artikel 5, den ömsesidiga försvarsförpliktelsen, och amerikanerna de facto tackade nej och bestämde sig mer eller mindre för att man skulle utföra operationen i Afghanistan på egen hand.

Lyssnar man på Bush låter det som att han har bestämt sig för att man även fortsättningsvis ska försöka att driva kampen mot den internation-ella terrorismen på egen hand. Hans tal till landet om onskans axelmak-ter måste från ett europeiskt perspektiv anses vara mindre lyckat.

Europeiska unionen har t.ex. gentemot Iran försökt att föra en kritisk dialog för att på det viset sakta men säkert kunna främja demokrati och mänskliga rättigheter där. Jag är inte helt säker på att man kan utpeka Iran som onskans axelmakt och att säga att det skulle vara den rätta vägen att bomba Irak för att utrota terrorismen på vår jord.

Det går inte att bomba bort terrorismen. Det går att bomba bort nät-verk, träningsläger och baser, men om man långsiktigt ska utrota terror-ismen handlar det faktiskt om en rättvisare världsordning.

De rika länderna i den internationella koalitionen borde öka sitt bi-stånd till de fattigare länderna i världen. Vi borde också se till att vi öpp-nar upp våra marknader mot dem. Precis som Bo Lundgren och Lars Ohly var rörande överens om kan biståndet i sig inte hjälpa de fattiga länderna att komma upp till vår standard. Det handlar om att öppna våra marknader och se till att de kan handla med oss på lika villkor.

Det största flagranta övergreppet är väl ändå EU:s jordbrukspolitik som måste reformeras. Vi måste tillåta oss att konkurrera med andra länders jordbruksprodukter. Det är det långsiktiga sättet.

Vi måste förstå att dessa terroristers rekryteringsbas finns i hopplös-hetens och förtvivlans Gazaremsan, i hopplöshetens och förtvivlans Irak, i hopplöshetens och förtvivlans Somalia osv. Det är där som de hittar sin rekryteringsbas. Ska vi långsiktigt kunna utrota terrorismen måste vi se till att komma till rätta med den orättvisa världsordningen.

USA har alltför ofta i det här området och i Mellanöstern låtit kortsik-tiga intressen gå före långsiktiga intressen. Jag är övertygad om att USA har som långsiktiga mål att främja demokrati och mänskliga rättigheter över världen, men tyvärr har man alltför ofta sneglat på kortsiktigheten.

Min fiendes fiende är min bästa vän är en devis som amerikanerna alltför ofta har låtit sig ledas av. Ett exempel är Saudiarabien, ett land som inte med bästa vilja i världen kan karakteriseras som ett land som är demokratiskt och som främjar mänskliga rättigheter. Likväl är det en av de av de starkaste bundsförvanterna till USA i detta område.

15 av 16 flygplanskapare hade saudiskt ursprung. Jag tycker att amerikanerna borde lära sig något av detta. Låt de långsiktiga målen bestämmas! Låt inte kortsiktig politik överskugga de långsiktiga målen, mänskliga rättigheter och demokrati!

Sedan kan man, Bo Lundgren och Lars Ohly, föra en diskussion om ifall det är isolationismen eller ifall det är att USA vill domptera världen som är det största hotet. Men det största hotet är att vi inte samarbetar med amerikanerna. Vi är beroende av USA, men USA är också beroende av oss i Europa. Vi måste se till att föra ett samtal med varandra.

Det är oroande att amerikanerna inte är med på Kyotoavtalet, att de unilateralt säger upp ABM-avtalet och att de inte ställer upp på en internationell brottmålsdomstol. Vi från Europa måste påtala detta. Den transatlantiska länken är oerhört viktig, och den kräver – som Bo Lundgren mycket riktigt sade i sitt inledningsanförande – ömsesidig respekt. Det gäller också för amerikanerna att lyssna på sina vänner i Europa.

Marianne Andersson tog upp situationen i Ryssland, och där finns mycket övrigt att önska. Mediesituationen är oroande. TV 6 kommer väl att stängas så småningom. Men demokratin – låt så vara med en del skavanker – har ändå visat sig stå pall för ganska mycket i Ryssland. Jag tror att det är oerhört väsentligt att vi engagerar oss mer i samarbetet med Ryssland.

Det är glädjande att Ryssland och Putin visar mycket tydligt att man vill samarbeta med Europeiska unionen, öppna upp sin marknad, komma med i WTO, få samma standard och komma med i det gemensamma ekonomiska handelsutrymme som vi har. Det är jättebra. Vi måste vara mycket mer engagerade i att stödja detta arbete. Det är en oerhört viktig fråga för framtiden. Vi måste vara lika engagerade som vi var när vi försökte knyta kontakter med de baltiska länderna för att främja personutbyte och handelsutbyte. Vi måste bli starkare. Mer samarbete med Ryssland krävs i framtiden.

Anf. 23 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag håller med om att vi måste ha ett ökat samarbete med USA och länderna i Afrika. Utan ett samarbete och en dialog kommer vi inte särskilt långt. Men det är en väldigt stor skillnad mellan att samarbeta och samtala på lika villkor och om man underordnar sig och tiger med saker som borde påpekas. Därför är det intressant med den svenska regeringens nya USA-inriktning som Urban Ahlin bekräftade i sitt anförande.

Påtaral regeringen någonsin bristen på solidaritet? Varför uttrycker man sig så vagt om upprustningen i USA? Är inte den ett oerhört stort hot mot världen? Hur är det med FN-rösten? När USA inte betalade till FN var det inte tal om att man skulle uteslutas. Nu när Afghanistan och andra länder inte har möjlighet att betala talas det genast om att de inte ska få ha rösträtt i FN.

Anf. 24 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Man kanske inte alltid ska förläsa sig på de olika artiklar som skrivs i tidningarna om något slags ny hållning gentemot USA. Det var inte så längesedan som utrikesminister Anna Lindh var oerhört kritiserad för att hon i skarpa ordalag tog avstånd från USA:s upprustning när

det gäller missilförsvar och från att man unilateralt gick ifrån ABM-avtalet. Då fick vi snarare kritik för att vi var alldeles för tuffa mot USA och inte förstod deras intressen. Vi fick kritik för det här i kammaren. Jag tycker inte att det är någon förändring alls i detta.

Den transatlantiska länken är viktig, både för USA och för Europa, och vi ska naturligtvis underhålla den. Sverige är oerhört starkt knutet till USA, både kulturellt och ekonomiskt osv., så det är inget tvivel om att vi har ett behov av att ha ett nära samarbete. Vi har kritiserat USA vid mängder av tillfällen. Exempelvis hanteringen av fångarna på Guantánamobasen gick Anna Lindh ut och kritiserade väldigt tidigt. ABM-avtalet har vi kritiserat, liksom mycket annat.

Anf. 25 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Men i deklarationen står det bara så här: ”Det är beklagligt att USA ensidigt har sagt upp ABM-avtalet, och går vidare med sina planer på ett missilförsvar.” Det är inte ett särskilt starkt uttryck. När man säger att det är ”beklagligt” är det inte detsamma som när man kritiserar någon för att göra någonting. Då talar man om att man tycker att det är fel. Det saknar jag.

Jag håller helt med om att vi kulturellt har väldigt mycket gemensamt med USA. Många svenskar flydde till USA undan förtryck av religionsfriheten och undan fattigdom. Det har i sin tur byggt upp starka nätverk mellan oss och USA som naturligtvis är viktiga att behålla och bevara.

Hur ser Urban Ahlin på detta med rösten i FN? Ska de som redan är fattiga och röstsvaga och som inte har råd att betala avgiften stängas ute från rösträtt, medan starka länder som borde kunna bidra mycket ekonomiskt till det gemensamma inte sätts under samma tryck?

Anf. 26 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Man kan naturligtvis ha diskussioner om ordalydelsen i en utrikespolitisk deklaration. Faktum kvarstår att Anna Lindh har varit en av de främsta kritikerna av att USA unilateralt har gått ifrån ABM-avtalet. Hon är också en av de starkaste kritikerna i Europa mot deras upprustning av missilförsvaret. Vi är också oroliga över de enorma försvarsbudgetäskanden som Pentagon har gett till regeringen. Man kan väl tro att Bush anser sig ha starka skäl för att anta den här försvarsbudgeten – det ligger i linje med vad han säger. Det är naturligtvis någonting som vi tycker är beklagligt.

När det gäller FN:s medlemsavgift är det lite svårare än så. USA har alltid sett till att betala just de avgifter som man är tvungen att betala, så att man inte ska kunna bli utkastad från FN. Vad det handlar om är obetalda avgifter för olika FN-insatser, fredsbevarande trupper osv. Däremot tror jag inte att man har känt någon som helst oro för att man ska bli utkastad från FN. Men man har ju betalat nu, och jag tycker att det är bra att USA också söker mer samarbete med FN.

Anf. 27 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Den utrikespolitiska debatten här i dag har handlat mycket om den nya doktrinen. Det verkar som om de fyra partier som har skrivit under den och står bakom den inte är riktigt överens om vad den innehåller i sak.

Därför skulle jag vilja höra om utrikesutskottets ordförande delar den uppfattning som har framkommit här i dag, att denna nya formulering också innehåller möjligheten att Sverige skulle kunna vara med i Nato. Det har ju framkommit i dagens debatt att detta har öppnat den möjligheten. Hur ser utrikesutskottets ordförande på det?

Anf. 28 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Det finns ingenting alls i texten som öppnar för att vi skulle gå med i Nato. Texten beskriver att vi ska vara militärt alliansfria, och det är vad det handlar om. Jag tycker att det nästan är en förvirrad debatt om man ser detta som ett första steg mot militär alliansfrihet.

Den här doktrinen, om man ska kalla den så, beskriver vad vi faktiskt gör i dag, och det gör den på ett väldigt bra sätt. Vi är med i en solidarisk gemenskap i FN och i en solidarisk gemenskap i den europeiska unionen, och vi arbetar och samarbetar för att stärka fred och säkerhet i vårt område. Det är det som det handlar om.

Den här doktrinen beskriver vad vi faktiskt gör. Den gamla doktrinen från 1992 var obsolet; den beskrev inte det faktiska läget.

Anf. 29 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Vi får väl se hur de olika skrivningar som finns här kommer att tolkas. Men det är klart att det ger utrymme för tolkning när man skriver att Sverige är militärt alliansfritt. Ja, det är ett konstaterande: Det är vi. Men vad händer i framtiden? Det säger man inte någonting om.

Däremot säger man att "EU och Nato utgör, tillsammans med Europarådet" osv. en säkerhetspolitisk struktur som vi är med i.

En annan nyckelmening är denna: "Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder." Där finns en öppning, som vissa tydligen tolkar doktrinen.

Det var därför jag ställde frågan: Är det en möjlighet att med den här texten också vara medlem i Nato?

Anf. 30 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Svaret är nej. Utrikesministern har också tidigare påtalat att om den här kammaren ska ansluta sig till eller begära ett medlemskap i Nato måste denna doktrin förändras. Det finns ingenting i den här texten som säger att det skulle vara okej för riksdagen att ansluta Sverige till Nato – långt därifrån.

Det Karl-Göran Biörsmark säger om gemenskapen i den europeiska unionen gäller bara det faktiska läget. Vi är med i den europeiska unionen, i solidaritet med andra, där vi gemensamt arbetar upp en militär krisförmåga inom den europeiska unionen för att kunna främja fred och säkerhet över världen. Det är väl bra.

Anf. 31 LISELOTTE WÅGÖ (m):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande att ta upp en annan typ av terror än den som utrikesutskottets ordförande ägnade sig åt i sitt anförande.

10 miljoner barn dör varje år av sjukdomar som vi än så länge inte kan förhindra.

13 miljoner barn är föräldralösa på grund av hiv/aids. Över 100 miljoner barn går inte i skolan, och två tredjedelar är flickor.

Barn är på flykt – hur många vet vi inte, men det är ett mycket stort antal.

Krig, konflikter och fattigdom och vad det nu för med sig drabbar barn allra värst. Det är ingen tvekan: Vuxna har ett bättre skydd när det gäller mänskliga rättigheter än vad barn har. Barnkonventionen, som så många länder säger sig bekänna sig till, visar sig i många länder inte komma till praktisk tillämpning.

Herr talman! Låt mig för ett ögonblick uppehålla mig vid flyktingproblematiken. Många internationella organisationer har konstaterat att flyktinghanteringen måste förbättras. Miljontals människor finns i flyktingläger runtom i världen. Barn och kvinnor är mycket utsatta grupper och behöver särskilt stöd. De behöver ha hjälp för att kunna återvända till sina hemländer.

Det finns också många flyktingar utanför lägren – flyktingar ständigt på flykt från land till land. Att många av dessa är barn har vi i Sverige fått erfara de senaste dagarna. Beskrivningen av hur flyktingbarn i Sverige tas om hand har upprört mig och många med mig oerhört starkt.

Herr talman! Det är min bestämda uppfattning att när ett barn kommer till svenska gränsen och söker skydd är skälen till att barnet söker hjälp oviktiga och av underordnad betydelse. Det spelar ingen roll om ett barn har flytt från ett omänskligt barnhem eller från en tillvaro som utsatt gatubarn, om man är ett s.k. ankarbarn, dvs. ivägskickat av familjen för att åstadkomma en plattform för övriga familjen, eller om föräldrar har skickat i väg barnen bara för att skona dem från krig och fattigdom. Det spelar ingen roll. När ett ensamt barn kommer till Sverige är det just det enskilda barnets behov som ska tillgodoses.

Det som har hänt på Carlsunds flyktingförläggning är oacceptabelt. Barn är barn och ska bemötas som barn. Det är alldeles uppenbart att det finns stora brister i mottagandet av flyktingbarn, och det måste vi ändra på här hemma.

Vi har också de senaste dagarna nåtts av information om hur mycket små ensamma barn på flykt bemöts i Ukraina. De stoppas och grips vid gränsen till Slovakien och interneras i gallerförsedda burliknande kyffan. De får ingen mat och ingen omsorg. Inte något erbjuds som kan underlätta deras situation.

Herr talman! Sverige har sedan länge ett rykte om sig att vara garant för folkrätt och internationell rättvisa. Därför måste vi inom ramen för EU agera kraftfullt för att förbättra flyktinghanteringen. Det gäller i högsta grad de barn som är på flykt.

Barnfrågorna över huvud taget måste göras ännu tydligare i internationella sammanhang. Sverige måste verka för en global samordning.

Herr talman! Inför de tre viktiga möten som äger rum i år – Monterreymötet, barntoppmötet och Johannesburgsmötet – måste Sverige med kraft driva frågor som gäller barn och barns mänskliga rättigheter. Sveriges förslag måste också omsättas i handling. Världen bedömer våra handlingar och inte våra tal, sade Kofi Annan. Det är precis så det är.

Låt oss därför gemensamt i Sveriges riksdag flytta fram våra positioner och visa handlingskraft när det gäller mänskliga rättigheter för barn. Låt oss försöka vara överens om följande.

Diskriminera inte. Alla barn är födda fria och jämlika, oberoende av var de är födda och oberoende av religion, hudfärg eller om det är en pojke eller flicka. Ta hand om varje barn. Bekämpa hiv/aids. Skydda barn från krig. Sluta skada och utnyttja barn. Bekämpa fattigdomen. Utbilda alla barn. Bevara jorden åt barnen. Lyssna på barnen. Sätt barnen främst.

Anf. 32 MURAD ARTIN (v):

Herr talman! Mellanöstern och länderna öster därom har under senare år hamnat i världspolitikens centrum. De flesta av dem är f.d. kolonier. Kolonialmakterna var inte intresserade av demokrati. De var intresserade av koloniernas ekonomiska tillgångar.

Efter avkoloniseringen bildades nya stater. Det blev självfallet inga demokratier. Vi fick stater som Irak, Iran, Jordanien, Syrien, Afghanistan och Pakistan. Några av dem håller sig med en demokratisk fasad, men i själva verket är det andra maktstrukturer som avgör den politiska, sociala och ekonomiska utvecklingen.

Kolonialmaktens dominans har efter det kalla kriget avlösts av USA:s dominans. I USA:s politik har viljan att dominera varit viktigare än demokratin. Man har spelat utrikespolitiska spel där kontroll och herravälde varit det viktigaste.

Vad ska man säga om att USA först har Irak som bundsförvant i kriget med Iran? När Saddam Hussein under denna tid gasar ihjäl 5 000 kurder i staden Halabja vägrar USA att i FN fördöma denna förbrytelse. Några år senare blir Irak en av USA:s värsta fiender och utnämns till skurkstat.

Det handlar om ett spel om makt och herravälde – inte om demokrati kontra diktatur. Hur många diktaturer har för övrigt inte USA stött på sin bakgård Latinamerika?

Herr talman! I Mellanöstern bildades 1947 staten Israel. Under decennier har Israel och Palestina utgjort en källa till konflikter i Mellanöstern. I dag är den israeliska staten beväpnad till tanderna med den modernaste utrustningen. Man är militärt vida överlägsen grannländerna. Man ockuperar palestinska områden. Man bygger bosättningar på ockuperad mark. Som ockupant uppträder man föraktfullt och brutalt mot palestinerna, raserar deras bostäder och inrättar civila och militära installationer på palestinsk mark. Man uppträder som om man kommit för att stanna och ta över. Man förstör och skjuter sönder den bräckliga infrastruktur som den palestinska myndigheten byggt upp.

Sharonregeringen har omringat palestinernas ledare Yasir Arafat och i praktiken gjort honom till sin fånge. Samtidigt predikar israeliska talesmän oupphörligen om att Yasir Arafat måste stoppa självmordsbombare och terrorister. Hur ska han kunna göra det när man isolerat honom från sitt eget folk?

Vad den israeliska staten gjort är att man inlett ett krig mot det palestinska folket. De militära aktioner Ariel Sharon genomfört är inte något steg på vägen mot fred eller mot en fredsprocess. Snarare börjar det likna

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

ett försök till en ny fördrivning av palestinierna – ett försök till etnisk rensning.

Även israeliska soldater och officerare börjar få nog av Sharons politik och vägrar ställa upp på alla folkrättsbrott och på förföljelser av palestinierna.

Herr talman! När situationen går så långt som till att man flygbombar palestinska myndigheter mitt i ett bostadsområde i Gaza växer sig bara en riktning bland palestinierna stark – den som representeras av Hamas, Hizbollah och Islamiska Jihad. De fundamentalistiska riktningarna bland palestinierna blir starka – de som får sin uppmuntran från Iran. De som försvagas är de bland palestinierna som Arafat representerar.

Samtidigt är det en skam att de arabländer som säger sig stödja palestiniernas sak inte förmår ge det stöd och det bistånd de utlovat. Ekonomiskt bistånd har uteblivit, och det palestinska stödet ges inte sällan samtidigt som man sneglar på USA, som är den viktigaste importören av arabvärldens olja.

Vilka tänker sig Sharon förhandla med i framtiden, om hans syfte är att förhandla, när Arafats linje på olika sätt försvagats? Ska det till slut bara bli förhandlingar med Islamiska Jihad och Hamas? Den sortens folk förhandlar knappast. Det vet alla. Det vet Sharon.

Alla vet också att Sharon inte skulle kunna göra det han gör utan stöd från USA och president Bush. Bush gör som Sharon. Han manar Arafat att få bort självmordsbombarna och terroristerna. Han manar den miss-handlade till besinning.

Självfallet vet jag att självmordsbomber och terrorhandlingar aldrig leder till något gott. Det är ett fruktlöst sätt att försvara sina rättigheter. Det är en sak att bekämpa terrorister, men en helt annan är att bekämpa terrorism.

Att döda eller infånga några terrorister kräver naturligtvis vissa insatser. Lyckas man med den uppgiften har man för den skull inte bekämpat terrorismen eller själva källan och den ursprungliga orsaken till terrorn. Att bekämpa terrorismen som fenomen kräver stora insatser. Det är helt andra insatser än en serie militära ingripanden.

Man kan inte ha en så enkel syn på världen och människorna att man bara utpekar vissa människor som ondskefulla och som terrorister. Det finns orsaker till att människor begår onda gärningar. Det är under dessa förhållanden ondskan växer. Det är sociala missförhållanden och missförhållanden sprungna ur förtryck. Det är förhållanden som kränker människor. Det är missförhållanden som i andra ändan har sin grund i en makthunger och en strävan efter dominans och herravälde. Det finns t.o.m. en önskan om och vilja till världsherravälde.

Anf. 33 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Murad Artin hade i sitt inlägg en retorisk fråga om hur många diktaturer som USA har stött genom åren. För mig påminner detta om att kasta sten i glashus. Jag har därför bara en enda fråga till Murad Artin: Hur många diktaturer har Vänsterpartiet stött genom åren?

Anf. 34 MURAD ARTIN (v) replik:

Herr talman! Mitt anförande handlade om just USA och det stöd USA gav diktaturerna. Vi har inte stött Saddam Hussein. Vi har inte stött sådana diktaturer under 80- och 90-talet.

Anf. 35 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att ni inte har stött Saddam Hussein, men ni har kysst ledare som Ceaușescu i Rumänien så sent som på 80-talet.

Anf. 36 MURAD ARTIN (v) replik:

Herr talman! Det finns andra som har kysst Ceaușescu, och det finns andra som har kysst andra diktatorer i världen. Ett exempel är USA:s kyssar och stöd till Pinochet i Chile. Men vi tar i dag avstånd från dessa diktaturer, oavsett vilket land det gäller.

Anf. 37 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Herr talman! Holger Gustafsson har gjort en bred genomgång av hur vi kristdemokrater ser på ett antal viktiga frågor. Han hänvisade också i sitt anförande till att ytterligare några kristdemokrater skulle komma att beröra en del frågor.

Själv vill jag ta upp några viktiga aspekter på mänskliga rättigheter, främst kvinnornas situation och rättigheter. Det gör jag därför att jag tycker att det är fruktansvärt med alla de uppgifter och rapporter som gång på gång presenteras om övergrepp och förtryck mot kvinnor över hela världen. Dessutom tror jag att det är viktigt att den här diskussionen inte bara förs kvinnor emellan. Den här sortens frågor måste också diskuteras med män och av män. Först då kan vi ta itu med mansrollen i samhället och diskutera det ansvar vi tillsammans har för alla människors rättigheter.

Män har haft makt, och män har misslyckats i de här frågorna. Det är ett gigantiskt misslyckande. Det har drabbat och drabbar kvinnor över hela världen också i dag.

Den kristdemokratiska ideologin och politiken är mycket tydlig. Vi är för total jämställdhet mellan män och kvinnor. Medan många andra verkar mer intresserade av vilken typ av feminister de är så är vi mer intresserade av konkreta förslag som kan leda till ett mer jämställt samhälle och en mer jämställd värld.

Det borde vara en självklarhet att män och kvinnor har samma värde och utifrån detta också lika möjligheter. Det handlar om grundläggande mänskliga rättigheter. Det är en skam att så många kvinnor kränks och förtrycks över hela världen.

Herr talman! Låt mig få ge bara några exempel från ett par länder.

Nyligen kom det en rapport från den amerikanska organisationen Läkare för mänskliga rättigheter om rebellernas sexuella övergrepp i Sierra Leone under inbördeskriget. Enligt rapporten blev över hälften av de kvinnor och flickor som kom i direkt kontakt med rebellerna utsatta för någon form av sexuellt våld. Motsvarande andel för de kvinnor och flickor som kom i kontakt med andra grupper var 6 %. En tredjedel av dem som utsattes för sexuella övergrepp uppgav att de fått utstå grupp-

våldtäkter. Bland andra typer av övergrepp märks sexuellt slaveri och tvångsäktenskap.

Om siffrorna från undersökningen överförs till hela gruppen kvinnor bland internflyktingar är det sannolikt att mellan 50 000 och 60 000 kvinnor i Sierra Leone utsatts för sexuellt våld, huvudsakligen under åren 1997–1999.

Nu finns ett stort behov av stöd och skydd hos de många kvinnor som kan komma att vilja vittna inför den domstol och sanningskommission som upprättades helt nyligen. Jag hoppas verkligen att Sverige och andra länder inom FN inser vikten av detta bistånd och ser till att hjälpinsatser sätts in och når fram.

Herr talman! Låt mig få ta ett annat exempel från en annan del av världen, nämligen Kina. Där tvingas, enligt organisationen Mänskliga rättigheter i Kina, 10 000 kvinnor varje år att bli slavar i den sydostasiatiska sexhandeln. Majoriteten av dessa kvinnor kommer från de fattiga provinserna Yunnan och Guangxi i sydväst och ingår i etniska minoriteter.

Antropologen David Feingold, som undersökt frågan för FN, säger att en del av kvinnorna kidnappas, men många luras också i väg från hemmet under förespeglning om ett bättre liv. De flesta kvinnor försöker förbättra sina liv och är på jakt efter ljuset från de stora städerna. De börjar inte som *trafficked*, men de slutar så.

International Organisation for Migration, IOM, uppskattar att ca 300 000 kvinnor och barn lever under slaveriliknande förhållanden i denna region.

Herr talman! Listan över länder med sådana brott mot kvinnors lika värde och rättigheter skulle kunna göras kusligt lång.

Kvinnor beräknas utgöra en majoritet av världens fattiga. Samtidigt ägs en mycket liten del av världens resurser av kvinnor, och makten är överlägset dominerad av män.

Egentligen skulle det räcka med att vi talade om mänskliga rättigheter och utgick från den allmänna förklaringen från 1948. Vi är ju alla människor med samma värde, både män och kvinnor. Men det har tyvärr inte räckt. En FN-konvention om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor har varit nödvändig. Men många kvinnor är fortfarande, i dag, utsatta för diskriminering, ibland mycket grov sådan – prostitution, "hedersmord", *trafficking*, kvinnlig könsstympning och allmänt våld över huvud taget.

För att citera vår jämställdhetsombudsman är det ju ett misslyckande att vi behöver speciella konventioner och lagar för kvinnor. Men de behövs. Det behöver också göras mer för att kvinnors rättigheter och lika värde ska garanteras.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag uttala den starka förhoppningen att fler män skulle engagera sig i den här kampen, fler män som diskuterar den här typen av frågor. Det är inte bara kvinnofrågor; det är frågor som angår oss alla som menar något med talet om allas lika värde och kvinnors lika rättigheter. Även män borde vara med på framtida FN-konferenser för kvinnors rättigheter. Inte förrän män och kvinnor tillsammans diskuterar och agerar i dessa frågor kan vi få en lösning på de enorma problem som nu finns. Vi kristdemokrater fortsätter vårt arbete för det.

Herr talman! Innan jag kommer in på det ämne jag tänker tala om, nämligen en offensiv för global solidaritet, skulle jag bara än en gång vilja konstatera att den här doktrinen som har diskuterats mycket i dag kan tolkas på många olika sätt – dels den tolkning som utrikesministern och ordföranden för utrikesutskottet gör, dels den som den moderate ledaren har gjort här i dag.

Men jag vill komma in på just detta med en offensiv för global solidaritet. Det ges ett lysande tillfälle i Monterrey att lyfta fram en offensiv för global solidaritet.

Enligt mitt förmenande behövs det fyra viktiga punkter för att sätta det här på dagordningen:

- En offensiv för ökat bistånd. Det är just det som Monterreymötet ska handla om.
- En offensiv för skuldavskrivningar.
- En offensiv för mer av frihandel.
- En offensiv för demokrati och mänskliga rättigheter.

Om vi kunde sätta detta högt upp på den internationella dagordningen skulle mycket vara vunnet i det internationella solidaritetsarbetet.

Det är inte rimligt att mänskligheten är så sårbar för några få människors samvetslöshet och brutalitet som händelsen den 11 september visade. Det är heller inte rimligt att fler människor än som dog i den attacken dör varje dag av svält. Det är heller inte rimligt att miljoner unga i världens fattiga länder tappat tron på framtiden. Det är inte rimligt att mänskligheten känner till allvarliga hot mot sin egen livsmiljö men samtidigt inte kan samla sig och ta krafttag för att göra någonting åt det.

Det behövs ett ökat bistånd för att klara av många av de här problemen. Jag noterar en intressant sak i den utrikespolitiska deklarationen. Där står att utrikesministern och Sverige vill att man ska verka för en tidsplan för de länder som inte har uppnått FN:s mål om 0,7 % av BNI. Vi har från Folkpartiets sida länge krävt att man ska upprätta en sådan tidsplan för Sveriges riksdag för att uppnå de mål vi har satt. Men vi har alltid fått nej till det. Det behövs ingen tidsplan har svaret varit.

Jag skulle vilja fråga de socialdemokratiska företrädarna: Vad är det egentligen för skillnad när det gäller tidsplan? Skulle inte en sådan tidsplan ge bäring även åt Sveriges riksdag när det gäller att uppfylla de mål vi har satt för biståndets storlek?

Det behövs en offensiv för skuldavskrivningar. Många av de fattiga länderna har i dag så stora skulder att det är helt omöjligt att de i framtiden ska kunna klara av att betala dem. Deras skulder och räntorna på deras skulder uppgår ofta till större summor än utgifterna för sjukvård och skola gör. Här har naturligtvis den rika delen av världen ett ansvar för att göra dessa skuldavskrivningar. Det är också någonting som man borde kunna klara av vid mötet i Monterrey.

Vi behöver en offensiv för mer av frihandel. Vi kommer inte, som har sagts här tidigare i dag, att klara av rättvisan i världen med bara bistånd. Det är en helt omöjlig sak. Däremot kan biståndet vara smörjmedel för att nå andra mål, bl.a. frihandel. Det är viktigt att man i den WTO-runda

som nu pågår lyfter fram utvecklingsländernas situation när det gäller handeln. Här har naturligtvis EU ett stort ansvar att bryta ned sina tullmurar och att ändra på den gemensamma jordbrukspolitiken, CAP, för att på så sätt försöka få en rättvisare handel. Det kan lyfta biståndsländerna.

Det behövs en offensiv för demokrati och mänskliga rättigheter. Folkpartiet har länge drivit idén att just demokrati och mänskliga rättigheter ska vara ett huvudmål i biståndet. Det var därför vi så småningom också fick en biståndsutredning till stånd som jag förstår håller på att avsluta sitt arbete.

Demokrati och målet för mänskliga rättigheter i biståndet är otroligt viktigt. Utan en demokrati och mänskliga rättigheter får vi ingen hållbar utveckling. Därför ville vi att man skulle ompröva de sex biståndsmål vi har i dag som spretar åt lite olika håll.

Jag har tagit del av ett utkast. Jag hoppas att det bara är ett utkast från Globkom som hade som uppgift att undersöka hållbarheten i de här sex biståndsmålen. Jag blir förskräckt när jag ser resultatet. Man har tydligen kokat ned de här sex biståndsmålen till tre, men de är till intet förplikande.

Ni kan ju höra själva. Här står som nummer ett: Det ska vara en rättvisare global utveckling. Det är ju därför vi håller på med bistånd över huvud taget. Det behöver man egentligen inte ha som ett mål för biståndet. Det är ett övergripande mål. Nummer två: Förebyggande och hållbar hantering av gemensamma globala angelägenheter. Det låter nästan som det gamla miljömålet fast lite annorlunda omskrivet. Nummer tre: Förbättring av den framtida människans levnadsvillkor.

När jag läser detta är det nästan så att jag ångrar att vi bad att få en utredning för att ompröva de sex biståndsmålen. Ska detta bli resultatet förskräcker det. Det här är ju rena snömoset.

Nu vet jag inte om detta blir slutresultatet, men så såg det ut i det dokument jag har sett. Vad jag förstår har man haft ett justeringssammanträde. Det är möjligt att det har hänt någonting innan dess med texter som jag inte har sett.

Vi får se hur utvecklingen blir på det området. Men viktigt är, menar Folkpartiet, att man lyfter fram demokratimålet som det viktiga när det gäller biståndet.

Herr talman! För att sammanfatta:

- Offensiv för ökat bistånd.
- Offensiv för skuldavskrivningar.
- Offensiv för mer frihandel.
- Offensiv för demokrati och mänskliga rättigheter.

Anf. 39 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark riktar en fråga till mig om en tidsplan för biståndsmålet.

Arbetet som den svenska regeringen bedriver är en inriktning mot 1 %. De krav vi ställer på de andra länderna är att redovisa sina tidsplaner för att nå upp till FN:s mål om 0,7 %. Det är ju två olika mål vi talar om. Vi har naturligtvis för länge sedan klarat av 0,7-procentsmålet och

siktat vidare på 1 %. Den socialdemokratiska strategin är att enligt partikongressens beslut inom en femårsperiod nå upp till enprocentsmålet.

Vad gäller Globkom och de olika målsättningar som finns för olika bistånd tycker jag att vi väntar med att recensera resultatet tills Globkom har presenterat sin utredning den 4 mars.

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

Anf. 40 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det ligger något i det sista, att vi ska vänta med att diskutera den delen. Men risken här är stor. Finns det möjligheter för Urban Ahlin att påverka detta innan det är klart vore det bra, om det jag har tagit upp är sant.

När det gäller tidsplanen sade jag också att det handlar om 0,7 % och om 1 %, men själva idén som sådan är densamma. Risken är att vi svenskar får samma motargument när vi i EU ska driva önskemålet om en tidsplan för att de ska uppfylla 0,7 % som vi alltid får från Socialdemokraterna: En tidsplan behövs inte utan det här ska vi se till. När ekonomin så tillåter ska vi uppfylla detta.

Sedan talar man om en femårsplan. Detta är ju en rullande femårsplan som hela tiden rullar framför oss. Vi har hört talas om femårsplanen i tio år. Nu fortsätter det med en ny femårsplan. Det är ingen lösning på problemet. Vi skulle egentligen ha en korrekt tidsplan. Då skulle vi kunna nå resultat.

Anf. 41 MURAD ARTIN (v) replik:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark tog upp demokratimålet i biståndet. Jag tycker att det ska bli intressant att få se vad den parlamentariska gruppen Globkom kommer fram till. Vi får se.

Folkpartiet och Karl-Göran Biörsmark röstade för några månader sedan nej till ett förslag i ett betänkande om ett demokratikriterium för exporten av krigsmateriel. Hur går det ihop för Folkpartiet att rösta nej till ett demokratikriterium?

Anf. 42 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det finns en överenskommelse i riksdagen om hur vapenexporten ska ske. Dessutom finns det en nämnd som hanterar detta. I kriterierna finns även demokrati med och att exporten ska ske till icke-krigförande länder. Det finns ett körschema som riksdagen har antagit och som vi håller oss till.

Anf. 43 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Men vad jag har förstått finns det inte något demokratikriterium för att vi inte ska sälja vapen till länder som Pakistan och Turkiet, dvs. länder som är diktaturer. Tydligen kan Folkpartiet och Karl-Göran Biörsmark gärna sälja bomber och kanoner till fattiga länder.

Jag förstår inte hur man tänker i Folkpartiet. Man vill ha ett demokratikriterium för biståndet som ibland kan drabba fattigt folk, men man vill gärna sälja bomber och kanoner till dessa fattiga länder som inte kan försörja sin befolkning med mat.

Anf. 44 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Murad Artin kan räkna upp ett enda land bland de fattiga utvecklingsländerna dit Sverige säljer vapen. Jag tror inte att Murad Artin kan nämna ett enda land för vilket nämnden har givit sitt tillstånd.

Anf. 45 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Vi har i dag i kammaren lyssnat på utrikesminister Anna Lindh som å regeringens vägnar har avlämnat den utrikespolitiska deklarationen för år 2002. Det finns många delar i deklarationen som jag vill utveckla synpunkter kring, men jag får prioritera. Då griper jag tag i det som framfördes om att regeringen stöder FN:s domstol om Rwanda. Längre fram sades att det är bra att fler länder själva tar itu med sitt förflutna. Krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten måste bestraffas. Det är nödvändigt för att värna rättssamhället, förhindra nya dåd och underlätta försoning.

Fru talman! Så långt är jag naturligtvis helt överens med det som sades här. Väldigt mycket görs i denna riktning. Men jag har ett frågetecken. Det gäller Rwanda, de tusen kullarnas land. Det är det vackra land, som också i sin historia rymmer mycket grymhet. Jag vill ställa en fråga, som jag hoppas når fram till UD.

Gömmar sig personer i Sverige misstänkta för att deltagit i folkmordet i Rwanda 1994? Den frågan har jag fått, och jag har sedan försökt att ställa frågan vidare utan att fram till i dag ha kunnat få ett tillfredsställande svar. Frågan är så allvarlig att vi måste gå till botten med den.

Vad jag förstår gömmer sig personer som misstänks för delaktighet i folkmordet inom EU:s gränser. Därigenom blir Italiens, Belgiens, Frankrikes och några andra länders brist på agerande även vårt ansvar. Vi har ett gemensamt ansvar för dessa frågor inom EU.

Schengenavtalet gör det möjligt att resa inom EU. Dessa personer uppges röra sig mellan länderna. Vi har på flera plan ett gemensamt ansvar för denna fråga inom EU. Jag vill omigen understryka detta. Jag förväntar mig ett svar från regeringen rörande båda dessa frågor – gärna i min mejl redan i morgon.

Fru talman! När jag ändå är inne på temat frågor till regeringen, vill jag också ta upp en fråga som jag hade hoppats skulle vara besvarad i samband med ett besök som jag gjorde i Rwanda för en vecka sedan. Tyvärr har inte det avtal trätt i kraft mellan Sverige och ett land som skulle kunna vara Schengenackrediterat vad gäller visumansökningar till Sverige. Det är viktigt att detta träder i kraft så snabbt som möjligt. I dag tar det minst tre veckor att få ett visum till Sverige, samtidigt som Rwanda har slopat visum för oss svenskar. Det bör vara en enkel sak att fixa. Detta är oerhört viktigt för att underlätta kontakter för bl.a. parlamentariker. Nyligen var en grupp kvinnliga parlamentariker från det rwandiska parlamentet på besök här. Ömsesidigt utbyte mellan olika delar i det civila samhället – t.ex. kyrkor och idrottsföreningar – måste underlättas. Där är visum en viktig del. Inte sällan blir det avsevärda kostnader som kan utgöra hinder för ett utbyte.

Jag sade att jag hade varit i Rwanda. Det kom en inbjudan från UNDP:s nordiska kontor till några av oss nordiska parlamentariker att delta i en resa. Jag själv hade förmånen att få ta del av denna studieresa

tillsammans med företrädare från oppositionen och norska kolleger – också från utrikesutskottet. Vi hade tillsammans möjlighet att fokusera på frågor gällande demokratiskt styrelseskick, social stabilitet, försörjningsprocessen och hiv/aids.

Vi mötte regeringsrepresentanter och oppositionen, och vi besökte naturligtvis parlamentet och talmannen. Vi samtalade vid flera tillfällen med parlamentariker. Vidare besökte vi institutioner och mötte internationella organisationer som finns på plats – även svenska utsända från Pingstkyrkan i Norrköping. Det var ett brett program som även möjliggjorde besök i olika delar av landet.

Varför räknar jag upp det här besöksprogrammet? Jag tror att det är viktigt att som parlamentariker få tid och möjlighet att få bred information. Utan bred information från ett så pass komplicerat land som Rwanda är det omöjligt att förstå inte bara landets historia utan framför allt också dess framtid. Sverige är den tredje största givaren till UNDP per capita och den femte största givaren totalt. Tillsammans står de nordiska länderna för nära en tredjedel av UNDP:s totala budget. Självklart ska vi följa upp vårt bistånd. UNDP:s kontor i Kigali visade sig vara ett professionellt skött kontor. Det är roligt att kunna ha ett positivt exempel att peka på. Det är inte alltid när vi reser ut som vi känner att allt fungerar så väl, att personalen är så kunnig och har den största förståelsen och kunskapen om hur folk lever i vardagen. Det räcker inte att kunna huvudstadens politiska korridorer, man måste också ha andra referenspunkter. Så långt var det positivt.

Vid en historisk tillbakablick tror jag allmänt att en del av de misstag som har gjorts beror på just det faktum att alltför få parlamentariker har haft möjlighet att på ett aktivt sätt följa upp och själva granska och utvärdera biståndsinsatser.

Rwanda är under ytan ett djupt traumatiserat land. Men skillnaden från mitt besök i Kigali för tre fyra år sedan är påtaglig. Det är påtagligt tryggare i Rwanda i dag. Jag är lika lite orolig i Rwanda som i min egen hemstad. Så var det inte vid mitt förra besök. Atmosfären är starkt förändrad till det bättre, och man kan se hus som restaureras och nya hus byggas. Vardagslivet har kommit i gång. Det finns dagliga rutiner. Rutiner skapar struktur i människors liv.

Fru talman! Rwanda är ett litet land – lika litet som mitt landskap Småland – men har åtta miljoner invånare. Landet är ett jordbrukarsamhälle som i dag inte är självförsörjande på basmat som t.ex. bananer. Landet är tätbefolkat, och all jord är redan uppodlad. Visst går det att effektivisera jordbruket ytterligare, och visst behövs en landreform. Landsbygden är huvudsakligen ett kontantlöst samhälle. Ett småskaligt näringsliv behöver utvecklas, och det behöver skapas arbetstillfällen utanför jordbrukssektorn för att på så sätt skapa förutsättningar för den landreformen som behövs. Många har i dag i Rwanda inte tillgång till fullvärdig kost, och det behövs inte mycket av torka eller tillväxt för att svälten ska stå för dörren. Livet är skört.

Det gäller att skapa förutsättningar för investeringar. Det är många frågor som regeringen och parlamentet måste arbeta med. Frågorna är uppe på deras egna agendor.

Rwanda är en gammal stat. Den är inte skapad av kolonialmakterna. Det är ett gammalt feodalt kungadöme som kolonialmakterna tog över.

Det är ett land som förvånade kolonialmakterna då det var så väl organiserat och fungerade väl. På så sätt finns det en traditionell samhällsstruktur att utgå från när ett demokratiskt samhälle ska byggas upp.

Samtidigt finns det i den här strukturen sådant som underlättade och blev ett redskap vid folkmordet. Man behöver decentralisera och bryta ned en del av dessa traditionella strukturer. Ett arbete med detta pågår också.

Vi som i vårt politiska arbete försökt få till stånd rätt marginella organisationsförändringar inser vilka svårigheter som landet står inför och vilket stöd man där behöver från omvärlden. Vi bearbetar här i Europa fortfarande Förintelsen, som inträffade för över 50 år sedan, medan folkmordet i Rwanda skedde så sent som 1994. Under 100 dagar dödades drygt en miljon invånare. Två miljoner flydde till grannländerna och en miljon blev internflyktingar. Nära 150 000 personer som misstänks ha deltagit i folkmordet fyllde på fängelserna.

Vi måste försöka men kan aldrig helt förstå vad som hände 1994. Vi har hyst starka önskemål om att regeringen skulle besöka Rwanda och angränsande område av Afrika. Jag har nu också starka förhoppningar om att så kommer att ske. Jag tycker att det är alldeles nödvändigt att Sverige höjer sin profil i det här området. Vi bör skapa oss en bild av det, och vi bör driva dessa frågor i EU. Jag återkommer när det gäller att forma en lite aktivare politik i området.

Anf. 46 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Diktaturen i Kina ökade under förra året antalet avrättningar, under kampanjen Slå hårt. På en enda dag, onsdagen den 25 april, dödades 30 personer efter en offentlig massrättegång. De dömdas försök att överklaga avslogs direkt, och människorna fördes omedelbart bort för att skjutas med nackskott.

Enligt vissa uppgifter avrättades omkring 1 800 människor under Slå hårt-kampanjens fyra första månader. Bara under april månad tros 800 ha avrättats, ofta med nackskott efter summariska rättegångar.

Kinas kampanj mot narkotika drivs bisarrt nog under devisen "Värdesätt livet, förkasta drogerne". Under denna devis om att värdesätta livet har man i landet avrättat tusentals personer.

Luo Gan i kommunistpartiets centralkommitté sade med anledning av de här siffrorna: "Vi kommer att förstärka kampanjen med både mer personal och större ekonomiska resurser."

Enligt uppgifter från Amnesty dömdes nästan 3 000 personer i Kina under förra året och 1 781 avrättades. Detta är vad vi säkert vet, men förmodligen är mörkertalet betydande. På några få månader avrättade Kina fler människor än den övriga världen sammantaget hade gjort under de senaste tre åren.

Varför hörs så få protester? Varför uppmärksammas det här så lite? Har vi i Sverige och i Europa glömt att en fjärdedel av jordens befolkning fortfarande lever under kommunistdiktaturer? Dödsstraff är principiellt fel och kränker människans rätt till liv. Än värre blir situationen av att dödsstraffen i Kina utmäts efter rättegångar som med varje mått mätt måste anses vara summariska, politiserade och orättvisa.

På Amnestys hemsida kan man läsa följande tämligen vidriga uppgifter: "De flesta dödsdomar har offentliggjorts inför massiva åskådarskaror

på idrottsarenor och andra offentliga platser. Fångar har även tvingats paradera på gator kantade av tusentals människor innan de slutligen blivit avrättade av en exekutionspluton på åkrar eller andra ställen. En sådan 'parad', som genomförts i Yunnanprovinsen, uppges ha direktsänts i statlig tv. Andra 'parader' i Shaanzi under april och maj ska ha åsatts av ca 1 800 000 personer."

Det är alltså fråga om avrättningar som folknöje.

Andra uppgifter talar om hur en avrättads familj efter avrättningen krävs på betalning för kulan som använts för att döda den närstående. Ytterligare andra uppgifter gäller att organ tas från dödsdömda och säljs på den internationella marknaden. Det innebär att staten – eller enskilda – kan ha ekonomiska drivkrafter för avrättningar.

Rättegångar kan i Kina vara politiskt styrda och många gånger rena skenrättegångar. Att polisen använder tortyr och misshandel är vanligt. Det går t.o.m. så långt att människor dör. Det beräknades för något år sedan att regeringen höll närmare en kvarts miljon människor fängslade utan rättegång i arbetsläger, där de skulle omskolas genom hårt arbete.

Vi vet att rättsapparaten används för politisk förföljelse. Oliktänkande och religiösa människor förtrycks och fängslas. Oppositionella förtrycks, förföljs och interneras.

Samtidigt som Folkrepubliken Kina genomförde massavrättningar under Slå hårt-kampanjen kom signaler om att det demokratiska Taiwan, som i lika hög grad är en del av den kinesiska kultursfären, är på väg att inleda ett avskaffande av dödsstraffet. Taiwans justitieminister öppnade i fjol för att under de kommande tre åren diskutera att ersätta dödsstraffet med längre fängelsestraff.

I januari i år beslutade parlamentet att avskaffa lagen om, som det heter, kontroll och bestraffning av banditer. Den innehöll obligatoriska och automatiska dödsstraff för en rad olika brott som kidnappning och gängrelaterade rån.

Ett fullt avskaffande av dödsstraffet skulle understryka Taiwans omvandling till en fullvärdig demokrati, med full respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Samtidigt skulle Taiwans avskaffande av dödsstraffet påvisa genomskinligheten i Folkrepubliken Kinas försvar för mass- och missbruket av dödsstraff. Det finns inte, som regeringen i folkrepubliken påstår, några "särskilda omständigheter" som nödvändiggör, försvarar eller rättfärdigar bruket av dödsstraff i den kinesiska kultursfären.

Jag tycker att Sverige bör understödja avskaffandet av dödsstraff i Taiwan, både i utrikespolitiken och i kontakter partier emellan.

Fru talman! Eftersom män i Kina anses vara viktigare än kvinnor, har landets ettbarnspolitik lett till att blivande föräldrar aborterat flickfoster för att de i stället ska få en pojke som enda barn. Detta har lett till att det per 100 flickor föds 111 pojkar i Kina. Det blir alltså en snedfördelning mellan könen. Politiken har dessutom lett till tvångsaborter och barnamord och till att föräldrar överger sina flickebarn.

Kina offentliggjorde i fjol en vitbok om sin befolkningspolitik. Fortfarande gäller ettbarnsnormen, men tvånget ska betonas mindre och belöningarna mer. Respekten för ettbarnspolitiken ska höjas genom förbättrad ekonomisk trygghet i form av pensionsfonder och andra former av bidrag.

Speciellt ska bönderna få fördelar, eftersom de är särskilt angelägna om att få söner och därför föder fler barn. Bl.a. ska de få mark till husbyggen och bättre möjligheter till jobb.

Det är naturligtvis bra att Kina uppger att tvånget i befolkningspolitiken ska minskas, men i grunden handlar frågan om att respekt för människors lika värde måste upprättas. Att hundratusentals, kanske miljoner flickor försvinner i Kina är en oacceptabel konsekvens av ettbarnspolitiken och synen att människor har olika värde.

Människovärdet är universellt. Det måste Sverige alltid hävda. Utplåningen av tusentals flickebarn måste stoppas.

Kina behöver genomgripande demokratiska reformer, yttrande- och organisationsfrihet och fria medier. Staten måste börja respektera mänskliga fri- och rättigheter. Tillsammans med det växande välstånd som en fri prisbildning och enskilt ägande lägger grunden för skulle folkmängdstillväxten kunna bringas under kontroll på positiva vägar. Genom satsningar på sjukvård kan barnadödligheten minskas. Genom sociala system och pensionsreformer kan behovet av många barn för försörjning på ålderns höst minska. Genom att människors lika värde understryks kan kvinnans ställning stärkas.

Taiwan har gjort och gör allt detta, vilket visar att demokrati och mänskliga rättigheter i västerländsk mening är fullt förenliga och t.o.m. kan ingå en mycket lyckosam förening med den kinesiska kultursfären.

De mänskliga rättigheterna är universella och måste respekteras universellt. Det gäller också människors rätt till liv i Folkrepubliken Kina. Sverige och EU måste verka för att användningen av dödsstraffet upphör, att rättsväsendet avpolitiserar, att tortyren upphör, att politiska fångar frigges och att förföljelsen av oppositionella och religiösa personer upphör. Sverige måste ta avstånd från tvångsaborter och barnamord och verka för att flickor i Kina uppvärderas.

Anf. 47 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Sverige har en god tradition av att hjälpa, stödja och samarbeta med utvecklingsländer för att bekämpa fattigdom och svält. Huvudmålet för Sveriges internationella bistånd är att höja de fattigas levnadsnivå. Men jag tror att det är viktigt att vi i det här sammanhanget inte enbart talar om att lyfta de fattigaste folken till bättre materiellt välstånd. Ett hållbart bistånd handlar också om en känsla av värdighet och mänsklig dignitet.

Solidaritet är en av de viktigaste principerna i den kristdemokratiska ideologin. Ordet solidaritet förknippas alltför ofta med vänsterrörelser, och tyvärr handlar det många gånger om materiell välfärd och social rättvisa. Men vi måste också visa solidaritet med den enskilde individen, dess civila friheter och politiska rättigheter.

Fru talman! Demokrati- och MR-biståndet är oerhört viktigt i det internationella utvecklingssamarbetet men prioriteras inte tillräckligt högt. Rädslan för att lägga sig i och svårigheten att tydliggöra mål gör att givare drar sig undan detta otydliga och svårdefinierade bistånd.

I en bok som William Easterley nyligen kom ut med påvisar han att länder med stor etnisk spännvidd tenderar att ha mer korruption, sämre politik, sämre ledning och sämre regeringsutövande. Varför, kan man fråga sig. Jo, William Easterley påstår att den grupp som har makten inte

ser till nationens totala välfärd utan bara till sin egen stams eller grupps. Länder med många olika folkgrupper, t.ex. vissa afrikanska länder, presterar sämre på bl.a. utbildningens och hälsovårdens område. Det saknas en konstruktiv nationell samsyn. I en rad av afrikanska länder ser vi just detta, oftast med konflikter som följd, och envåldshärskare som stannar på sin post utöver sin tid.

Hur mycket medel och insatser har inte pumpats in i afrikanska länder för att bygga upp hus och vägar, för att få en fungerande infrastruktur, för att barn ska kunna gå till skolor och för att människor ska kunna få acceptabel hälsovård. Och visst har biståndet hjälpt. Men det internationella biståndet är bara en droppe i havet. Det behövs en genuin nationell utvecklingspolitik som verkligen tar sig an fattigdomsbekämpningen.

Det har visat sig i världshistorien att demokrati och flerpartisystem, med alla dess brister, är överlägsna andra politiska system för att främja ekonomiskt välstånd, social rättvisa och respekt för mänskliga rättigheter för hela befolkningen och inte enbart en viss grupp.

När det gäller Balkan, framför allt Bosnien och Hercegovina, har det även här givits massor av internationellt bistånd. Men alltför mycket bistånd har varit inriktat på materiella ting som vägar, hus och infrastruktur, och alldeles för lite på att bygga upp en fungerande demokrati och institutioner som verkar för mänskliga rättigheter. Korruptionen har varit påfallande på Balkan, och mycket biståndsmedel har inte nått fram till dem som behöver hjälpen. Därför vänder nu vissa internationella biståndsgivare Bosnien ryggen.

Vi måste våga ge bistånd till demokratiska strukturer och till demokratiska politiska partier. Vi kan inte enbart stödja det s.k. civila samhället och tro att en demokratisk kultur ska växa fram snabbt. Vi måste även stödja politiska partier med vår erfarenhet och mer tekniskt bistånd. Sverige har i dag ett intressant instrument i de utvecklingsmedel som ges till svenska politiska partier för att bistå partier i u-länder i syd och i öst. Detta bistånd har nu permanentats, men det behöver ytterligare vitaliseras och respekteras i biståndskretsar. Demokratibiståndets status behöver höjas.

Det är valda politiker i utvecklingsländer som kan svara för reformer och för omsorg om fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling. Kan politiska partier reformeras i riktning mot minskad fokusering på etnisk tillhörighet, mer demokratiska ledarval, ökat kvinnligt deltagande i politiken, mer konkreta partiprogram och ideologier som kan följas upp i termer av genomförande; ja, då kan utvecklingsländer röra sig i riktning mot ett gott regeringsutövande med ansvar för dem man styr.

I Kristdemokraternas råd för demokrati och utveckling jobbar vi, liksom övriga politiska partier här i kammaren, med demokratibistånd runtom i världen. Fru talman, låt mig här lyfta fram ett exempel.

I november och december 2001 genomförde vi tillsammans med ett amerikanskt demokratiinstitut flerpartiworkshops för distrikts- och lokalpolitiker från åtta av de kenyanska partierna i sex av Kenyas åtta provinser. Dessa landsomfattande workshops gav ledande politiker på lokal nivå utbildning i särskilda, för politiker viktiga, områden och gav möjlighet till diskussioner mellan de olika partiföreträdarna om bl.a. demokrati och partiorganisation, kommunikation och utveckling. Dessa workshops, som nådde fler än 240 partipolitiker, planerades som ett svar

på förfrågningar från partiledare på lokal och nationell nivå som efterfrågat kapacitetssupplevering på lokal nivå. För första gången genomfördes ett sådant projekt på lokal nivå i Kenya.

Vi kan ge mer av sådant här demokratibistånd. Det går att mäta mål, och man får lägga sig i. Detta bistånd efterfrågas kraftigt av många demokratirörelser runtom i världen, och vi som sitter med i AWEPA märker att det behövs och efterfrågas en kontakt politiker emellan och parlamentsledamöter emellan, såväl i diktaturer som i nyblivna och utvecklade demokratier. Vi måste våga stå upp och stödja dem som verkligen arbetar för demokrati och mänskliga rättigheter i sina respektive länder. Givare har länge avkrävt sina samarbetsländer *good governance*. Det är dags nu att mer aktivt arbeta med dem som utformar och lägger den politiska grunden för regeringsutövandet.

Anf. 48 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! När utrikespolitik diskuteras, säkerhetsfrågor prövas, biståndsinsatserna ventileras och flyktingsituationen besvärar oss inser vi alltmer att vi i Sverige och Norden lever i den privilegierade delen av världen. Sverige har, fru talman, trots sin litenhet en roll att spela i världspolitiken.

Över hela vår värld finns otaliga konflikter tydligt markerade, här i Europa, inte minst på Irland och Balkan, men också i Mellanöstern, Fjärran Östern, Afrikas många fattigländer och också på den amerikanska kontinenten. Mycket mänsklig tragik utspelas och strävsam uppbyggnad slås sönder. Oerhörda resurser går till krigsindustri och militärintsatser, och det finns, fru talman, inga vinnare. Förlorarna är desto fler.

Vårt privilegium i Norden handlar också om att vi i nära 200 år inte har haft några militära sammandrabbningar inom eller mellan de nordiska länderna. Tvärtom har vi exempel på hur tvistefrågor kan lösas utan konflikter. Åland är ett sådant exempel. Unionsupplösningen mellan Norge och Sverige och förändringen 1921 av gränsen mellan Tyskland och Danmark är andra exempel. I det senare fallet flyttades landgränsen sex mil norrut. Detta ger tydliga besked om att frågor kan lösas om de blir rätt hanterade. I det dansk-tyska fallet var det gränsöverskridande överläggningar och en folkomröstning. Det jag nu nämnt är bra exempel på hur man löser konflikter och skulle mycket väl kunna vara stilbildande för många länder ute i världen.

Det som kom att spela vårt historiska demokratiska förlopp i händerna var den folkliga rörelse som fick en bredd och en styrka i såväl det religiösa livet som inom socialpolitiken och det fackliga arbetet. Liberala strömningar drev fram kravet på den allmänna skolutbildningen, och 1842 beslöts den folkskolestadga som skulle garantera alla svenska barns rättighet att lära sig läsa, skriva och räkna. Inom parentes sagt var det en reform som för övrigt ännu inte nått sitt mål, då man ser till dagens alltför stora utslagning ur den svenska skolan. Men när det är sagt är det ingen tvekan om att 160 års rätt till allmän folkskola har varit en styrka som de klassiska folkrörelserna – väckelserörelsen, nykterhetsrörelsen och den fackliga rörelsen – kunde bygga på då de i allt väsentligt och i stor enighet drev fram den demokrati som vårt land och de nordiska länderna haft så stor glädje av.

Demokratin har ett stort egenvärde. Ett demokratiskt genombrott skulle i många länder kunna bli den hävstång som skulle lyfta folk och länder till ett anständigt umgänge. Mycket blod skulle hindras från att flyta på slagfälten och tyranneriet skulle bli starkt begränsat. Våra erfarenheter och iakttagelser av fascistiska och kommunistiska diktaturer har hjälpt oss att inse hur förödande det blir då respekten för människor och människovärdet trampas under stövelklacken eller där kulorna genomborrar och dödar. Demokrati och folkstyre skulle också kunna bli framgångsreceptet därför att det inte är folken som driver krigstesen. Det är i stället deras okloka och grymma ledare.

En stabil och utvecklad demokrati på Nordirland eller Balkan, i Ryssland, Afrika och Mellanöstern skulle vara något av ett universalmedel för att över huvud taget få slut på våld och terror och kunna få en *fair* chans att bygga upp det som är sönderslaget och hjälpa unga människor till en ny och fredlig start i sitt eget land.

Att folkligt umgänge och politisk demokrati betyder mycket kan vi se av den utveckling som har skett av nära samarbete mellan Baltikum och Norden. Nordiska rådet blev ju för övrigt en dörröppnare, för att inte säga murbräcka, då rådet rent fysiskt var före de nordiska ländernas ambassader när man öppnade informationskontor i Tallinn, Riga och Vilnius. Det blev en viktig signal till den gamla sovjetledningen, nämligen att det fanns ett tydligt nordiskt intresse för hur utvecklingen på Baltikum skedde.

Tidigt var också den nordiska liberala gruppen på besök i Kaliningrad. Detta lilla landområde har mycket av gammal sovjetisk prägel och är ett skräckinjagande exempel på etnisk rensning intill hundra procent. Den ungefär en miljon stora befolkningen drömmer om att få en utvecklad demokrati och ett liv i fred och frihet. Därför är det en svensk men också samlad nordisk uppgift att kring våra Östersjöländer främja demokratin, freden, miljön och näringslivets utveckling och därmed en bas för den folkliga välfärden.

Det går en urbaniseringsvåg över våra länder. Det gäller fattiga u-länder och rika i-länder. Allt färre storstadsområden får allt fler invånare och allt större områden glesnar och tunnas ut på befolkning. I våra välfärdsländer leder det till försvagad service i stora områden och trängselproblem i våra städer. När det sker i fattiga u-länder blir ett sådant problem ännu större.

Det svenska biståndet, som i hög grad har fått sin inspiration ur frivilligorganisationerna, kyrkorna och de många ideella rörelserna, har gått i täten för att också Sverige och andra välfärdsstater ska göra insatser för de fattiga länderna. Vi har ofta sagt att det är generande att samtidigt som regeringen talar om att det går bra för Sverige har majoriteten i denna riksdag legat och bromsat en snabb uppräkningsinsats av svensk biståndsinsats till utlovad nivå. Här har främst socialdemokrater och moderater funnit varandra när det gäller att pruta på globala solidaritetsinsatser.

Svensk biståndspolitik har i sina metoder förbättrats avsevärt från 50-talets mer krampaktiga för att inte säga komplexfyllda attityd mot de s.k. NGO-insatserna. Min uppfattning är att betydligt mer skulle kunna kanaliseras över det frivilligarbete som inte minst ungdomar från många länder är beredda att gå in i. Sådant arbete i nära kontakt med flykting- och fattigländer behöver uppmuntras.

Fru talman! Vår flyktingpolitik behöver delas upp i tre bitar:

1. I det korta perspektivet behövs ett generöst flyktingmottagande.
2. Andra västländer måste engageras till att ta en större andel av flyktingbördan.
3. Sverige måste, nationellt och genom EU, FN och andra samarbetspartner, hårt driva frågor som undanröjer skälen för att människor behöver fly.

Vi får inte glömma att det ytterst handlar om människor, våra systrar och bröder. Alla har rätt till det som i bästa mening kan kallas för en människovärdig tillvaro.

Anf. 49 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Sveriges samarbete med Ryssland har ökat alltmer under 1990-talet. Efter det kalla krigets slut har vi åter en mängd kontakter österut. Ryssland är oerhört viktigt för oss. Det ligger i vårt intresse att utvecklingen i Ryssland går framåt och att landet utvecklas till en välmående demokrati. Men om vi vill ta vara på dessa möjligheter måste vi satsa ännu hårdare på kontakterna med Ryssland än vi gjort hittills. Det poängterade också Urban Ahlin tidigare. Det var därför mycket positivt att utrikesministern i sitt tal tidigare i dag betonade att Sverige kommer att öka kontakterna med EU:s nya grannar, att regeringen inlett ett nytt samarbetsprogram med Central- och Östeuropa och att man vill fördjupa dialogen mellan EU och Ryssland. Det generalkonsulat som senare i år kommer att inrättas i Kaliningrad är också ett steg i rätt riktning.

Jag har tillsammans med andra riksdagsledamöter besökt Kaliningrad vid ett flertal tillfällen. Både vid kontakterna med officiella representanter och i kontakterna med enskilda personer har man betonat att EU:s utvidgning kan bli mycket positiv för området. Kaliningrads läge ger EU och Ryssland unika möjligheter för den sociala och ekonomiska integrationen av Ryssland i den europeiska regionen. Men man har också pekat på de problem som måste lösas. Det handlar bl.a. om transitproblem som kan uppstå när Kaliningrads grannar blir medlemmar i EU. Man har också uttryckt oro över att det sedan förra hösten inte finns någon internationell flygförbindelse till och från Kaliningrad. Man måste i dag flyga via Moskva eller Sankt Petersburg.

Kaliningrad ligger mittemellan två världar. Det är en rysk enklav vid Östersjöns strand som gränsar till Litauen och Polen. Någon kontakt landvägen till moderlandet har man inte, men man kan i dag resa genom Litauen eller Polen. Annars får man färdas sjövägen till Sankt Petersburg.

Historiskt har staden legat under preussisk, teutonisk, tysk, svensk, fransk och rysk överhöghet. I slutet av andra världskriget, då staden ingick i Tyskland och hette Königsberg, bombades hela den centrala medeltida staden sönder och samman av de allierade och intogs sedan av Röda armén. Tyskarna slängdes ut och en rysk stad byggdes upp med namnet Kaliningrad. Det är inte första gången staden har varit rysk. Mellan 1758 och 1762 styrdes den av Ryssland. I övrigt har makthavarna, som jag sade tidigare, skiftat genom århundradena.

I dag står Kaliningrad inför en rad problem som måste lösas.

- Kaliningradområdets sociala och ekonomiska utveckling är sämre än den genomsnittliga utvecklingen i Ryssland. Produktionsbortfallet sedan 1991 har varit större än i övriga Ryssland.
- Levnadsstandarden är klart lägre.
- Brottsligheten, bl.a. grova våldsbrott och narkotikabrott, ligger över genomsnittet för hela Ryssland.
- Det finns sex gånger fler hivpositiva i Kaliningrad än i hela landet.
- Områdets del i miljöföroreningarna i södra Östersjön är proportionellt sett större än andra områdens.

Den tilltagande klyftan till de snabbt växande polska och litauiska ekonomierna och till de rika EU-medlemmarna i Östersjöregionen innebär uppenbara faror när det gäller den s.k. mjuka säkerheten. När Litauen och Polen går med i EU kommer Kaliningrad att bli en rysk enklav inne i EU, och då kan flera av de problem som jag nyss nämnde bli än mer akuta.

I dag sker mycket av Kaliningrads handel och kontakter med övriga Ryssland genom olika förmånliga avtal med Litauen och Polen. EU:s regelverk är inte lika generöst, särskilt inte när det gäller att utfärda visum till ryssar. Detta kan resultera i att Kaliningrad blir avstängt från omvärlden såväl som på sjövägen till Sankt Petersburg.

Å ena sida riktar EU uppmaningar till Polen och Litauen att söka integrera Kaliningrad i regionen med ”ekonomiskt, kulturellt och socialt samarbete som en överordnad målsättning”. Å andra sidan kräver man att Polen och Litauen täpper till gränsen genom visumtvång.

En sådan utveckling skulle vara olycklig för utvecklingen i området och omöjliggöra bl.a. den arbetspendling som i dag sker mellan Kaliningrad och omgivande länder. I stället bör man ha visumfrihet för kaliningradbor eller i varje fall ett permanent tillstånd att röra sig fritt över gränserna.

Hongkongbor har ett sådant särskilt tillstånd, ett Hongkongpass. En liknande lösning borde vara möjlig för Kaliningrad. Sverige bör inom EU arbeta för att lösa upp knuten med visumreglerna före Polens och Litauens inträde i EU.

Det andra stora problemet är de gränsöverskridande fenomen som sprider sig mellan Kaliningrad och övriga länder runt Östersjön. Två exempel på sådana fenomen är organiserad brottslighet och epidemiologiska sjukdomar. Sverige måste utöka samarbetet mellan polismyndigheterna runt Östersjön för att få bukt med den organiserade brottsligheten. Den berör alla länder kring Östersjön och måste bekämpas gemensamt. Sverige borde även intensifiera samarbetet mellan sjukvården i Sverige och Kaliningrad och särskilt fokusera på de epidemiologiska sjukdomarna som t.ex. tuberkulos och hiv.

Fru talman! Samtidigt som EU-utvidgningen innebär vissa problem kommer den också att innebära nya möjligheter för Kaliningradområdet. Området skulle kunna utvecklas till en brygga mellan det välbärgade Europa och det sämre lottade Ryssland. Med ökade insatser från EU skulle området kunna öppnas för internationellt samarbete och bättre

integreras i regionen, vilket skulle kunna resultera i ökade utländska investeringar, snabbare tillväxt och förbättrade sociala förhållanden.

Det finns ett mycket stort och brett engagemang och intresse hos folkrörelser, organisationer och människor i allmänhet för ett samarbete med länderna runt Östersjön. Samarbetet mellan Sverige och Kaliningrad rymmer stora möjligheter. Sverige borde gemensamt med myndigheterna i Kaliningrad satsa på att också utöka turismen mellan Sverige och Kaliningrad.

Turismen spelar inte bara en ekonomisk roll. Den skulle även kunna bidra till att skapa större förståelse mellan människorna i de båda länderna. Det skulle i sin tur förmodligen främja det ekonomiska samarbetet och den ekonomiska utvecklingen både i Sverige och i Kaliningrad.

Anf. 50 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag är mycket glad att utrikesminister Anna Lindh i regeringens utrikespolitiska deklaration tar upp Barentssamarbetet som ett enskilt begrepp. Tidigare ingick detta samarbete i beteckningen Östersjö-samarbetet och blev på det sättet ofta bortglömt.

Barentsregionen – som jag hoppas att de flesta i riksdagen och kamraren nu känner till efter alla mina inlägg – omfattar de nordligaste regionerna av Sverige, Norge, Finland och nordvästra Ryssland. Det är ett område på total 1 755 kvadratkilometer med sex miljoner invånare.

Det är ett mycket aktivt område, och samarbetet betyder naturligtvis mycket för oss som bor i norr. Men det betyder också mycket för övriga Sverige och hela Europa. Det mesta samarbetet bygger på gränsröterna – folkliga kontakter, folkrörelser, enskilda företagare, forskare, lärare, skolungdomar m.fl. Det kan beskrivas som en nedifrån-och-upp-modell för regional samverkan som är unik i Europa.

Tack vare Barentssamarbetet säkrar vi en fredlig och stabil utveckling i regionen. Vi befäster och vidareutvecklar de kulturella banden mellan folken. Vi lägger på detta sätt grunden för en bärkraftig ekonomisk och social utveckling i området.

Vi medverkar också till en utveckling som tar hänsyn till urbefolkningens intressen genom deras deltagande i samarbetet. I området bor och verkar bl.a. samer, vesper och nenetser. Vi är inte nöjda med det vi har gjort och vill gå vidare. Vi känner att vi vill fortsätta.

Det är nödvändigt att ytterligare stärka processen och befrämja en längre gående integration och ett utökat samarbete. För att åstadkomma det fordras en bättre samordning av de svenska Barentsinsatserna och ett förbättrat informationssystem inte minst på Internet. Det behövs också ett förbättrat nätverkssamarbete mellan myndigheter, näringsliv och universitet och effektivare användning av Interregmedel. Det behövs förbättrad fysisk infrastruktur, bättre nyttjande av distansöverbryggande tekniker och inte minst decentraliserade pengar för samarbete.

För att kunna göra allt det bör ett Barentsinstitut inrättas i norra Sverige på samma sätt som det inrättades ett institut för samarbetet kring Östersjön. Ett sådant institut skulle vara ett stort stöd i myndigheters, universitetens, näringslivets, folkrörelsernas och de enskildas arbete.

Ett Barentsinstitut borde ha en stark europeisk profilering och inrikta sig på att bli ett väl fungerande verktyg i kontakter och i nätverks- och kunskapsuppbyggnad inriktat mot Barentsområdet. Det borde vara ett

institut som skulle ha samarbete med det redan befintliga Östersjöinstitutet i Karlskrona, som har lång erfarenhet av liknande verksamhet. Både Nordnorge och Nordfinland har redan den här typen av institut medan vi i Sverige saknar ett sådant instrument för Barents.

Fru talman! Det officiella Barentssamarbetet bygger på två dimensioner – en central och en regional. Den centrala organisationen är Barentsrådet, som är ett mellanstatligt samarbete, och den regionala organisationen är Regionrådet.

Barentsrådet bildades 1993, och ordförandeskapet roterar mellan länderna i tvåårsperioder. Just nu är Sverige ordförandeland fram till november år 2003. Som ordförandeland i Barentsrådet har vi ett stort ansvar att leda samarbetet framåt och se till att konkreta saker uträttas.

Barentsrådet fungerar som ett ministerråd i första hand för berörda utrikesministrar. Men ministerrådsmöten kan också ordnas av övriga fackministrar. Sverige har prioriterat frågor som rör tullen, transporter, energi, miljö, kärnsäkerhet och hälso- och ungdomsarbete. Som prioriterad fråga ingår också ansvarsavtalet om kärnavfall. Den frågan måste lösas under vårt ordförandeskap. Det är ett avtal som vi har väntat på länge för att kunna fortsätta arbetet med kärnsäkerhet. Vi har också i flera år väntat på att Salla tullstation, som är färdigbyggd, ska öppnas så att vi slipper att åka flera mil extra för att ta oss in i Ryssland.

En annan fråga som jag också vill ta upp i detta sammanhang är kvinnornas situation, prostitution och kvinnohandel, som i dag är den mest lönsamma handeln i världen. Även den blomstrar i detta område. Det är fruktansvärt. Här återstår mycket att göra även för Barentsrådet.

Avslutningsvis vill jag tacka regeringen som tillsatt en utredning om Barentssamarbetet. Utredningen ska vara klar i slutet av mars i år. Den ska utreda den framtida hanteringen av frågor som rör Barentssamarbetet i syfte att bibehålla kontinuitet i verksamheten och stärka långsiktigt svenskt deltagande i detta samarbete.

Fru talman! Jag hoppas mycket på denna utredning och på de förslag och beslut som riksdag och regering kommer att fatta efter att ha studerat utredningen.

Barentsinstitut, kärnavfallsavtal och tullstation i Salla är bara tre konkreta, viktiga Barentsfrågor som måste få en bra lösning för Barentsregionens bästa. Men vi får aldrig glömma bort det långsiktiga arbetet, t.ex. arbetet för att göra ett bättre samhälle för kvinnorna.

Det säkerhetsfrämjande samarbetet är en hörnsten i svensk utrikespolitik. Samarbetet i Barents stärker säkerheten och integrationen i vårt närområde.

Anf. 51 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! För ett par veckor sedan var 9 kvinnliga parlamentariker från Rwanda på besök hos AWEPA och den svenska riksdagen, 9 av de totalt 18 kvinnorna i det 74 män och kvinnor starka parlamentet. De behöver stöd i det parlamentariska arbetet. Demokratin behöver redskap. Det behövs fungerande rutiner i parlamentet, en kunnig, oberoende och omutbar byråkrati, tydliga spelregler mellan majoritet och opposition. Kvinnor måste få möjlighet att arbeta som goda kamrater tillsammans med manliga kolleger. Landet behöver en konstitution som tar avstamp i lokala och regionala förutsättningar. Demokratin förutsätter en öppen och

bred debatt och medier som vågar och vill bidra till en kritisk och öppen analys av samhällsutvecklingen och människors förmåga att bära makt och ansvar.

Demokratiarbetet i Rwanda, i hela Afrika, liksom i Sverige måste gå hand i hand med insatser för kunskap och bildning så att alla, inte bara några, ska kunna ta sitt ansvar för samhällets utveckling.

Våra kollegers insikt är tydlig. Det finns ingen annan långsiktigt hållbar väg att fredligt hantera konflikter, säkra tillväxt och utveckling än en fungerande och livskraftig demokrati. Därför blir en av de viktigaste uppgifterna för partnerskapet mellan Afrika och Europa insatser som stärker ländernas möjligheter att bygga en stabil och folkligt förankrad demokratisk struktur.

Connie Bwisza, Bernadette Kanzayire, Jacqueline Muhongayire och de sex andra kollegerna från Rwanda tänkte och kände samma ansvar som vi, men de bar en annan ryggsäck.

En hade legat gömd i en kyrka när hundratals människor mördades runtom henne. Hon såg sin syster mördas i bushen och förlorade sina föräldrar i folkmordet. En annan satt inspärrad i ett mörkt rum under de hundra dagar då var sjunde vuxen rwandier mördades. En tredje såg maken och två barn mördas. Alla hade de förlorat någon nära anhörig i det folkmord där 10 000 människor om dagen mördades under de fasansfulla 100 dagar då världen blundade. Ändå var det inte hämnd, som dominerade deras politiska strävan.

Den som bär på så tunga sorger och så vidriga minnen som Rwandas folk måste bearbeta sina minnen och tala om det som hänt. Rättvisa måste skipas. 120 000 rwandier ska nu dömas i de lokala bydomstolarna. Men Connie och hennes kamrater vill utrota hämnden och vedergällningen från agendan i det nya Rwanda. De talar inte längre om hutuer och tutsier, utan om folket i Rwanda. De som sett den yttersta galenskapen och det vidrigaste våldet är säkert de som förstår att hämnd ingenstans leder.

Fru talman! Kanske är det de som borde sitta framför Ariel Sharon, ledarna för Hamas och al-Qaida, krigsledarna på Balkan, Saddam Hussein, ja, kanske t.o.m. framför George Bush och säga: Grabbar, rättvisa måste skipas. Galningar måste stoppas. Men öga för öga, tand för tand är lika korkat och lika farligt i dag som för tusentals år sedan. Och kanske borde kvinnorna från Rwanda säga till deras fruar, döttrar och vänner: Sitt inte där och beundra det vulgära våldet, var inga medlöpare, våga säga ifrån! Det är bara försoning, respekt och empati som långsiktigt säkrar tryggheten.

Till en av Rwandas stora utmaningar hör kampen mot hiv/aids. Rwanda är inte ensamt. I hela södra Afrika grasserar farsoten. 28 miljoner är smittade. 1 miljon barn har förlorat sina föräldrar. Hela släkter har utplånats. Skolbarn står utan lärare, vårdcentraler utan läkare. En redan låg medelålder i världens fattigaste länder blir ännu lägre. I Moçambique lever bara fyra av fem barn till femårsdagen.

Så annorlunda är det mot Europa. Jag var ordförande i Örebro läns aidsdelegation i mitten på 80-talet. Vi var rädda då. Vi räknade varenda nysmittad: Nu är det 12 som är smittade i Örebro län, nu är det 13, nu är det 14, nu är det 15. Vi mobiliserade allt som välfärdssamhället hade, och

vi lyckades. Det var inte min förtjänst. Det var samma framgång i Västmanland, Stockholm, Västerbotten och Halland.

Det är inte så att hiv/aids är utrotat i Sverige. Fortfarande lever människor med hiv, fortfarande dör människor av aids. Men hiv/aids blev aldrig det hot mot det moderna samhället som vi befarade när kampen mot aids började i Sverige.

I Afrika var situationen annorlunda. Där fanns inte det starka samhälle som kunde mobilisera, behandla och förebygga. Nu börjar Afrika mobilisera. Uganda och Botswana har gått före och visat att ledare som tar upp aidsproblemet till ytan och vågar vara föredömen också kan påverka epidemins utbredning. Nyligen höll Mbeki ett tal inför Sydafrikas parlament där han – äntligen – var tydlig om det politiska ansvaret i kampen för aids.

När vi inom AWEPA har mött afrikanska kolleger på gemensamma konferenser om aids har de ställt tydliga krav på sig själva. Världen och Afrika måste inse att hiv/aids utsätter Afrika för en kris som hotar både befolkning och välfärd. Bland de krav de ställer på sig själva finns:

En bred mobilisering, både lokalt, regionalt och på riksnivå i kampen mot aids. Orsakerna till och behandlingen av hiv/aids får aldrig förnekas av politiken eller av medicinen.

Kampen mot hiv/aids ställer höga krav på ledarskap. Ledare som drabbas måste våga tala om sitt lidande och bli förebilder för andra. *Sugar daddies* hör inte hemma i det demokratiska Afrika.

Kvinnornas ställning i Afrika måste stärkas.

Fru talman! Hiv/aids-epidemin i Afrika är också världens kris. Och det är bråttom. Insatserna för bistånd till Afrika måste öka. Skuldavskrivning är en avgörande förutsättning för att Afrika ska kunna använda sina egna pengar för utveckling och för kamp mot hiv/aids.

Demokratibiståndet måste sättas i fokus. Biståndet till Afrika måste inriktas på åtgärder som stöder utvecklingen långsiktigt. Sverige ska påverka attityderna till preventivmedel.

Världen kommer inte att lyckas i kampen mot aids om inte den rika världen ökar biståndet. Jag är stolt över att vi i det socialdemokratiska partiet har fattat ett beslut om en tidsplan för enprocentsbiståndet. Det är pinsamt att vi i EU fortfarande ligger på ett genomsnitt på 0,2 %. Jag tror att vi är väldigt många som är skakade över den amerikanske presidentens förslag om att avsätta ytterligare 48 miljarder dollar, 500 miljarder kronor, till försvaret. Världen hade väntat på en kraftig ökning av USA:s biståndsinsatser.

Käre George Bush! Är det ändå inte så att USA har världens starkaste försvar? Är det inte trist och dåligt att ni i stället för bistånd föreslår försvarsökningar?

Bushadministrationen visar att man ingenting sett, ingenting förstått och ingenting lärt när man sätter upprustning av världens starkaste militära makt före en ökning av biståndet.

Fru talman! Afrikas framtid angår oss alla.

Anf. 52 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det här har gått lite fortare än jag hade väntat mig. Det blir ett anförande lite fritt ur hjärtat – det är mitt manus.

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

Det har varit stort och smått i dagens debatt. Det har varit allt från utfiskningen i Nordsjön till medlemskap i Nato och nu senast bl.a. vad som händer efter den 11 september och USA:s sätt att agera.

Jag är övertygad om att man, om man har lyssnat på den här debatten, har kunnat konstatera att vi nog skulle kunna hålla på ganska länge, inte minst för att man genom den här uppläggningsen nu hela tiden som sagt blandar stort och smått. Vi skulle säkert kunna ha en heldag bara kring bl.a. det som jag tänkte ägna mig lite grann åt, nämligen mänskliga rättigheter.

Men först tänkte jag ta upp en annan fråga. Vi har under förra året, jag tror att det var två gånger, varit besökta av delegationer från Mongoliet. Det är ett land som efter 75 år av kommunistiskt förtryck efter sina första fria val lyckades få en demokratisk regering baserad på Moderaterna och Socialdemokraterna i Mongoliet.

Det är ett land som vi var ett par stycken som var de första svenska politiker som besökte efter det att man hade haft regimskiftet. Man ville lyssna på hur vi arbetar politiskt i vårt land. Den senaste gruppen som var här och besökte riksdagen, och då bl.a. oss i den svensk-mongoliska kontaktgruppen, kom fortfarande ihåg hur varmt vi talade för våra folkrörelser, våra olika rörelser. De markerade också att ska man ha ett antal NGO:er, som vi kallar det internationellt, ska dessa självfallet vara skapade underifrån och inte komma genom direktiv och dekret uppifrån.

Det här är ett land som ligger inklämt mellan Ryssland och Kina där Kina visar väldig oro för att deras uppenbara, tydliga och faktiskt ganska lyckade demokratiska steg framåt ska sprida sig till Inre Mongoliet, som ju är en provins i Kina självt. Det innebär också att man från kinesiskt håll ofta när det är något problem i området vill skylla på mongolerna.

Vad vill de då oss? Jo, de ser att vi har stora grannar. Det är en likhet mellan dem och oss. De har tittat på Sverige och sett att vi säkert kan hjälpa. Men vad de vill ha är inte pengar. De vill inte ha en massa slantar, utan de vill ha experthjälp. De vill att vi ska hjälpa till med att stödja uppbyggnaden av infrastruktur – även, kan man säga, den organisatoriska infrastrukturen, alltså olika organisationer, intresserörelser och annat.

Jag har tagit upp det här flera gånger tidigare i kammaren. Jag bara hoppas att det verkligen kommer att ske någonting från svensk sida. Det här är ett litet land – ja, dvs. till ytan är det fyra gånger Sverige men det är knappt två och en halv miljon invånare. De har en väldigt stark känsla för att de gärna skulle vilja göra något av det som vi har lyckats åstadkomma.

För att återvända till det här med mänskliga rättigheter: Jag fick så sent som i dag en inbjudan att tala på en stor MR-konferens som ska vara i Köln på fredag. Det var lite väl sent för att jag skulle kunna tacka ja till den. Den kommer framför allt att ta upp de mänskliga rättigheterna i Iran. Det är en sak som jag i en, kan vi kalla det, personlig brevväxling med Anna Lindh tog upp några gånger under förra året. Det var framför allt inför möten där EU:s utrikesministrar skulle ta upp de här frågorna.

Det är ju fortfarande så att det finns en person som många haft en stor förhoppning på som president. Jag tänker då på Khatami, den nuvarande presidenten. Jag upplevde faktiskt detta redan från början som mycket orealistiskt. Det har också visat sig att så var fallet. Det är samma person som var propaganda- och indoktrineringsminister under Khomeini. Det

är inte utan orsak som min beteckning på honom, ”Khomeinis Goebels”, senare har slagit igenom internationellt.

Det är ju så att han har varit väldigt duktig på att framställa sig själv som liberal och framstegsvänlig, men fortfarande ser vi hur kvinnor stenas till döds, hur folk hängs offentligt, hur man inte kan få rätt genom att överklaga domar i domstolar osv. Allt det där som vi tycker är grundläggande, fundamentalt i ett rättssamhälle när det gäller mänskliga rättigheter, det förvägras man i Iran.

Under många år har man haft en s.k. kritisk dialog. Det är bara det att i den här typen av länder, då behöver jag inte bara tänka på Iran utan det gäller diktaturländer över huvud taget, upplever man ofta vänlighet och öppenhet som svaghet, och man utnyttjar det. Bakom en kritisk dialog måste man sätta rejäla påtryckningar. Man måste verkligen trycka på för att man ska åstadkomma något. Jag hoppas att man inte ger efter på det här området utan att man gör vad man kan – inte minst med tanke på att det är kvinnorna som lider, och lider svårt, i Iran.

Slutligen vill jag säga att jag så sent som i dag fick en förnyad påminnelse i en redovisning av en internationell organisation som bl.a. hade granskat rapporterna omkring hanteringen av falungonganhängarna i Kina. I Kina skyller man snart sagt allting på falungong. Sprängningar som har utförts i områden som domineras av uigurer och andra folk är falungongs fel. Om det har hänt någonting på Himmelska fridens torg, någon form av demonstration eller vad det vara månne, är det falungong. Vi vet att så inte är fallet. T.o.m. det tragiska som inträffade för ungefär ett och ett halvt år sedan, tror jag, med självbränning på Himmelska fridens torg anses ju ha varit organiserat av regimen. Och vilka fick skulden? Jo, det var falungongrörelsen.

När vi har med Kina att göra i olika sammanhang, inte minst inför OS som ska gå i Beijing om några år, tycker jag att vi alltid måste hålla MR-fanan högt och påpeka att det här är frågor där vi inte accepterar det sätt som man arbetar på i Kina. Det är rädslan för det som man inte kan kontrollera som är så slående. Jag tror inte att man visste vad de här människorna ägnade sig åt med sina gymnastiska och även mentala övningar och annat och om det var något som skulle kunna hota. Men man tror att eftersom man inte kan kontrollera det här måste man också förbjuda det. Så agerar man i en diktatur, vilket Kina fortfarande är.

Jag vill bara uppmana alla, både politiker och andra, som i olika sammanhang kommer i kontakt med kinesiska ledare att ta upp den här frågan. Det gäller inte bara falungong, men det är det mest typiska som vi kan se i dag. Det är dem man skyller på. Man gör ungefär som Tyskland gjorde under 30- och 40-talen. Då var det judarna som var skuld till allting. I Kina är det just nu falungonganhängare. Det måste få ett slut, och vi måste reagera.

Anf. 53 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Jag ska ägna min korta talartid åt Tjetjenien. Det sägs ibland att kriget i Tjetjenien är bortglömt och att världssamfundet ser mellan fingrarna med de övergrepp och de brott mot de mänskliga rättigheterna som har begåtts i detta land. Det ligger en del i den kritiken, men mer eller mindre i det tysta pågår också ett viktigt arbete för att nå en fredlig politisk lösning på konflikten.

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

Låt mig först säga att det har funnits, och tyvärr fortfarande finns, skäl att kraftfullt fördöma de ryska myndigheternas och deras väpnade styrkors oproportionerliga våld och deras övergrepp på civilbefolkningen.

Den självklara rätten till självförsvar mot terrorism och till försvar av den territoriella integriteten rättfärdigar aldrig övergrepp mot oskyldiga civila – inte i Tjetjenien, inte i Afghanistan, inte någonstans.

Ett av de internationella organ som nära följt tragedin i Tjetjenien är Europarådet och i synnerhet dess parlamentariska församling, där jag har haft förmånen att sitta. I en serie resolutioner har församlingen krävt stopp för krigshandlingarna, fördömt brott och övergrepp och uppmärksammat regeringarna i Europa på behovet av snabb humanitär hjälp till Tjetjenien.

Men församlingen har inte nöjt sig med uttalanden. Den har aktivt bidragit till såväl en förbättring av förhållandena på plats som till ansträngningarna att hitta en politisk lösning på konflikten. I januari 2001, för drygt ett år sedan, togs ett unikt initiativ. En gemensam arbetsgrupp med sju representanter för Europarådet och tio för den ryska duman, alltså det ryska parlamentet, tillsattes. Jag ingår i arbetsgruppen som representant för församlingens utskott för flyktingfrågor och för den politiska grupp som mitt parti tillhör, *Unified European Left*. Arbetsgruppen leds av dels lord Judd från Storbritannien, dels Dmitri Rogozin, rysk parlamentsledamot och ledare för den ryska Europarådsdelegationen.

Det finns inte tid att här redogöra för hela vårt arbete i arbetsgruppen. Låt mig bara konstatera att vi sannolikt spelat en viktig, kanske avgörande, roll för att en politisk lösning nu sakta verkar närma sig. Jag vill understryka att varken vår arbetsgrupp eller Europarådet i dess helhet kan lösa den tjetjenska konflikten. Det kan bara de inblandade och de drabbade själva göra. Vad vi kan göra är att skapa förutsättningar för att en process startas, en process som till slut kan leda till förhållanden där en politisk lösning blir möjlig. Och jag tror att vi har gjort det. Det visar bl.a. det möte i Strasbourg i november då tjetjenska representanter för diametralt skilda ståndpunkter, bl.a. när det gäller Tjetjeniens konstitutionella framtid, ändå kunde enas om en resolution där man säger att ”det finns inga alternativ till förutsättningslösa förhandlingar”. Det är ord på papper, javisst. Men jag försäkrar att det i detta sammanhang är helt avgörande ord.

Arbetsgruppen besökte Tjetjenien i december. Vi träffade myndigheterna i det sönderbombade Grozny, som nu plågsamt sakta byggs upp igen, men där man fortfarande gör klokt i att stanna inomhus nattetid. Vi åkte till lägren för internflyktingar i Znamenskoje i nordvästra Tjetjenien. Vi talade med människorna som i lervällingen försökte förbereda sig för vintern. Där besökte vi också det kontor som letts av Vladimir Kalamanov och som har till uppgift att ta emot klagomål från civilbefolkningen och hjälpa till med att få anklagelser rättsligt prövade. På detta kontor finns det också ständigt experter från Europarådet närvarande. I Moskva träffade vi, som vi har gjort tidigare, bl.a. ledningen för säkerhetstjänsten FSB, åklagarmyndigheten, den militära åklagaren, och den ryska regeringen.

Det har uttryckts farhågor för att ryssarna i skuggan av terrorattacken den 11 september och som tack för stödet till USA:s angrepp på Afga-

nistan, fått ett tyst medgivande av väst att göra vad man vill med de egna s.k. terroristerna i Tjetjenien. Jag ska erkänna att jag var väldigt rädd för en sådan utveckling. Tack och lov kan vi konstatera att det inte blivit så. Tvärtom har vi sett en positiv förändring i den officiella ryska attityden. När vi träffade FSB-ledningen och militärer i Moskva förra våren talade man väldigt mycket om terrorister och militära lösningar, som man alltid har gjort. I december sade man *inte*: Vad var det vi sade, 11 december visade att vi hade rätt. Tvärtom underströk man att man är och alltid har varit för en politisk fredlig lösning av konflikten. Officiella kontakter har också, som vi vet, förekommit mellan representanter för å ena sidan president Putin och å andra sidan Maschadov, den senaste tjetjenske presidenten, som åtminstone formellt är ledare för de väpnade styrkor som fortfarande är aktiva i Tjetjenien och i angränsande regioner. Det finns andra konkreta steg som jag inte hinner gå närmare in på.

Fru talman! Det finns ingen militär lösning på den tjetjenska konflikten. Det tror jag att alla inblandade inser, även om det på båda sidor fortfarande finns de som har egna ekonomiska och maktpolitiska intressen av att kriget fortsätter. Men vi ska komma ihåg att detta är en oerhört komplex konflikt med djupa historiska rötter. Tjetjenien är inte någon amerikansk western där de goda har vita hattar och de onda svarta hattar. Det är ett fundamentalt misstag att tro att konflikten står mellan två väldefinierade sidor. Konflikten kan inte reduceras till paroller som "krig mot terrorismen" eller "frihetskamp mot den ryska imperialismen". Lösningen ligger inte i att bomba Tjetjenien tillbaka till stenåldern, USA:s metod i Vietnam, inte heller i att återigen släppa det tjetjenska folket i klorna på de krafter som nyss förlorat sin maktbas i Afghanistan.

Lösningen kan bara ligga i en politisk process som inkluderar alla delar av det tjetjenska folket, som involverar de vanliga tjetjenska män och kvinnor som lidit och lider så mycket. Det är långt kvar. Det går långsamt, och vi kommer säkert att få se många bakslag. Men alla krafter i och utanför Ryssland som försöker finna en väg framåt bör ges vårt, den svenska riksdagens och den svenska regeringens, fulla stöd.

Anf. 54 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Intresset inför dagens utrikespolitiska debatt har av förklarliga skäl till stor del handlat om säkerhetspolitik. Det är ju en fråga med oerhört många dimensioner. Att de fruktansvärda händelserna i USA den 11 september förra året också har fått konsekvenser för t.ex. vårt lands säkerhetspolitiska hotbild går inte att komma ifrån.

Vi kristdemokrater har länge talat om behovet av ett vidgat tänkande inom säkerhetspolitiken. De senaste åren har också Försvarsberedningen i en serie rapporter fastställt att de nya säkerhetshoten i ökad grad bygger på andra faktorer än de rent militära och att de därmed också måste bekämpas med andra medel än de traditionellt militära.

Säkerhetsbegreppet och hotbilden är en fråga som måste tacklas med stor flexibilitet och på många olika plan. Det är bra att majoriteten av de politiska ledarna i vårt land har enats om en säkerhetspolitisk doktrin.

Fru talman! I vår i det globala perspektivet alltmer krympande värld är vårt lands säkerhet i allt högre grad beroende av gemensamma internationella satsningar. Men det är viktigt att den vidgade synen på säkerhetspolitik och hotbild inte är låst vid enbart västerländska föreställningar

och förutsättningar, även om många av de diskuterade nya hoten främst riktas mot tekniskt och ekonomiskt avancerade stater.

I den flexibilitet som eftersträvas måste det också i det säkerhetspolitiska tänkandet ingå att det i andra delar av världen oftast är de gamla problemen som dominerar. Där är det t.ex. de traditionella vapnen – pistoler, gevär, automatvapen, granater och minor – som fortfarande skördar flest människooffer. Allt är inte bara terroristverksamhet. Ett militärt hot, även om det för tillfället knappast kan upplevas särskilt starkt, måste även i vårt land ändå finnas med i bakhuvud och planering.

Fru talman! Jag har flera gånger här i kammaren talat om ett akut hot mot mänskligheten, länder och folk, och jag vill göra det igen. Det talas inte tillräckligt ofta om det i den säkerhetspolitiska diskussionen. Jag tänker på den omfattande spridningen av hiv/aids. Det är ett problem som inte på något sätt är nytt utan har varit känt sedan drygt 20 år tillbaka och som dessvärre kommit att uppfylla forskarnas allra största farhågor.

Även om bomber och andra vapen är snabba förintelsevapen och snabbt kan få en fiende på fall, måste de nya gränslösa hot som regering- en betonat vid upprepade tillfällen kompletteras med spridningen av hiv/aids. Vi i västvärlden måste förstå att hiv/aids inte är ett uteslutande afrikanskt eller indiskt problem. Det är ett hot som ignorerar gränser och som slår ut nästan alla människor, regioner och samhällen som kommer i dess väg. Den snabba spridningen av hiv/aids i vårt eget närområde, t.ex. i Kaliningradregionen, är ett tydligt exempel på det.

På sikt innebär spridningen av hiv/aids att stater riskerar att bryta samman med ökade risker för väpnade konflikter och flyktingströmmar som följd – som i sin tur ökar smittspridningen.

FN:s generalsekreterare Kofi Annan har en tid arbetat för att lyfta upp frågan om hiv/aids på den humanitära och den säkerhetspolitiska agendan. Förhoppningsvis kan kampen mot sjukdomen därigenom ges ökad nationell och internationell prioritet.

Rent konkret anser vi kristdemokrater att Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, inom ramen för sin uppdragsverksamhet för Regeringskansliets räkning ska ges uppdraget att genomföra en utredning med en bred vetenskaplig ansats där hiv/aids och liknande sjukdomar av epidemisk karaktär sätts in i ett säkerhetspolitiskt perspektiv.

Den utredningen måste resultera i ett förslag till en åtgärds katalog i ett säkerhetspolitiskt agerande. Kampen mot hiv/aids är långsiktig och mycket resurskrävande. Därför måste regeringen dessutom avsätta särskilda medel i statsbudgeten för svenska insatser i den globala kampen mot hiv/aids. Jag ser detta som fredsfrämjande verksamhet.

Det viktiga är egentligen inte vem som har huvudansvaret för det här, utan det viktiga är att Försvarsmakten och regeringen integrerar hiv/aids i katalogen över säkerhetspolitiska hot. Ur elände och problem kommer också terrorverksamhet, fru talman.

Kvinnan i många av världens länder är så nedtryckt och diskriminerad att hennes problem och situation inte räknas in i mänsklighetens, vilket Jan Erik Ågren här tidigare nämnt. Många av dessa gravt diskriminerade kvinnor finns i de mest hiv/aids-drabbade länderna. I ett internationellt perspektiv är de flesta av dem som smittats kvinnor. Det finns de som t.o.m. anser att om hiv/aids först hade upptäckts i Afrika, inte i USA, som en mystisk och dödlig sjukdom som i första hand skulle

drabba kvinnor, hade bromsmediciner, t.ex. AZT, förmodligen inte funnits i dag.

Kristdemokraterna anser att en förutsättning för att bekämpa hiv/aids är att kvinnans status höjs, att hon blir jämställd med mannen och att detta med mänskliga rättigheter också ska gälla kvinnan och barnen.

Fru talman! I dag finns det ca 13 miljoner barn som har förlorat sina föräldrar på grund av aids. Om några år beräknas denna barnaskara ha ökat till 40 miljoner. Ofta är det far- eller morföräldrar som tar hand om den föräldralösa syskonskaran, men många av de här barnen lämnas helt ensamma utan stöd. De får själva klara sig bäst de kan. Framför allt flickorna drabbas hårdast.

Det finns ännu ingen heltäckande beskrivning av de föräldralösa barnens totala situation – barn som på grund av hiv/aids är föräldralösa. För att på ett adekvat sätt kunna hjälpa dessa barn fordras det en mer ingående kunskap om deras situation och möjligheter.

Kristdemokraterna anser därför att Sveriges regering också ska verka intensivt för att det åtminstone görs en kartläggning av situationen för de genom aids föräldralösa barnen. Utredningen kan i sin tur vara underlag till hjälp och stöd till dessa barn. Detta, fru talman, är att satsa på framtiden, förbi alla hotbilder.

Anf. 55 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag tänker prata om mänskliga rättigheter och Tibetfrågan.

För alla oss i denna kammare är förhoppningsvis alla människors lika värde och rättigheter något av en självklar utgångspunkt. Varje människas frihet och lika värde omfattar alla människor – således varje individ i världen utan åtskillnad av något slag, såsom vad gäller hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning eller nationellt eller socialt ursprung. Erkännandet av alla människors lika värde hänger också oupplösligt samman med att ingen människa får diskrimineras av här redovisade skäl eller av andra skäl. Trots detta självklara sker dagligen runtom i världen kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna. Många exempel på detta har getts tidigare i debatten här i kammaren i dag.

Mänskliga rättigheter och frågan om öppenhet och demokrati är två sidor av samma mynt. Det är viktigt att i sammanhanget komma ihåg detta.

I Tibet – detta land som under de senaste 50 åren varit olagligt ockuperat av Kina – har dessvärre situationen när det gäller respekten för människovärdet och de mänskliga rättigheterna förvärrats under senare år. I samband med att Tibets andlige och politiske ledare Dalai lama år 1989 tilldelades Nobels fredspris blev världen uppmärksam på Tibets kamp för frihet – starkt präglad av Dalai lamas icke-våldsfilosofi. Just nu förefaller världens intresse för att få goda relationer till Kina tyvärr överskugga frågan om situationen för Tibet.

Landet Tibet ligger i hjärtat av Asien, på högplatån mellan Kina, Indien och Nepal. Vid tidpunkten för Kinas invasion, år 1949, uppfyllde Tibet alla de kriterier som ställs på en självständig stat enligt internationell rätt: ett territorium, ett folk och en regering som kan ingå internation-

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

ella avtal och relationer. Detta har slagits fast, bl.a. av Internationella juristkommissionen för några år sedan.

Det tibetanska folket har ända sedan invasionen motsatt sig kinesisk överhöghet, vilket bl.a. har manifesterats genom ett stort antal fredliga demonstrationer som brutalt har slagits ned av kinesisk militär.

Fru talman! Tibet är ett till ytan mycket stort land som täcker 2 ½ miljoner kvadratkilometer. Här bor 6 miljoner människor – tibetaner med en särpräglad kultur och ett levnadssätt som skiljer sig från hur det är i länderna runtomkring. Tibetanerna har utvecklat en unik och rik kultur, andliga traditioner, ett eget språk, en omfattande litteratur och en stor mängd fantastiska konstverk och byggnadsverk – inte minst i form av kloster och tempelbyggnader. Den tibetanska civilisationen, som går tusentals år tillbaka i tiden, är ett alldeles speciellt och värdefullt bidrag till mänsklighetens kulturarv.

Dessvärre har Kinas systematiska och medvetna strävan efter att förvärpa och förstöra så mycket som möjligt av Tibets särprägel inneburit att detta kulturarv nu är mycket allvarligt hotat. Utöver den förföljelse, den tortyr och de övergrepp som miljoner tibetaner är utsatta för har tusentals tempel och klosterbyggnader förstörts och religiösa platser ödelagts.

Tibetanerna förvägras yttrandefrihet, mötesfrihet och religionsfrihet – rättigheter som är självklara inslag i de mänskliga rättigheterna. Människor och grupper som protesterar, demonstrerar eller på annat sätt uttrycker sina åsikter blir förtryckta, kvarhållna i häkte, fängslade och trakasserade.

Tibetanerna förvägras alltså yttrandefrihet, mötesfrihet och religionsfrihet i sitt eget land. De diskrimineras när det gäller sjukvård, utbildning, ekonomiska förutsättningar etc. Genom tvångsaborter och sterilisering nekas tibetanska kvinnor rätten att föda barn. Det primära undervisningsspråket i skolorna är numera kinesiska. Unga tibetaner omskolas beträffande sin politiska och kulturella historia. Varje år flyr tusentals tibetanska barn och ungdomar över Himalaya för att få utbildning.

Jag och ytterligare ett antal ledamöter av denna riksdag kunde själva när vi för en tid sedan besökte Dharmshala i norra Indien, där Tibets exilregering fått en fristad, se människor som blev utsatta för vad jag här har nämnt.

Fru talman! Under de senaste åren har vi kunnat se en tydligt negativ utveckling av situationen för mänskliga rättigheter i Kina. Regimen har tillfälligt putsat fasaden, inte minst i samband med sin kampanj för att få arrangera de olympiska spelen i Beijing år 2008. Men efter en tid har man fallit tillbaka i sitt tidigare oacceptabla uppträdande. Det finns uppgifter om att många av de avrättade troligtvis har torterats därför att man velat få dem att erkänna brott som de inte begått. Efter summariska rättegångar har offentliga massavrättningar genomförts.

I Kina utsätts även religiösa och etniska minoriteter för tortyr, godtyckliga rättegångar och förtryck. En särskilt utsatt grupp, förutom det tibetanska folket, är falungongrörelsen som systematiskt förföljs.

Fru talman! Uttrycket folkmord är ett väldigt starkt ord, men enligt min mening finns det välgrundade skäl att anklaga Kina för just detta när över en miljon tibetaner dött som en följd av Kinas ockupation och skräckvälde.

Allt detta sker trots att Kina ratificerat den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Sverige måste nu, enligt min mening, skärpa hållningen gentemot Kina när det gäller mänskliga rättigheter och därvid rikta särskild uppmärksamhet på angreppen mot falungongrörelsen, situationen i Tibet och tillämpningen av dödsstraff. Och vi bör intensifiera detta arbete inte bara i våra egna direkta kontakter med Kina utan självklart också inom EU, inom FN och i andra internationella organ.

Tibets ledare Dalai lama har hela tiden förespråkat att konflikten med Kina ska lösas genom fredliga medel och dialog. Folkrepubliken Kinas ledning har dock inte visat sig villig att inleda villkorslösa förhandlingar med Dalai lama och den tibetanska regimen.

I en resolution den 6 juli 2000 aviserade Europaparlamentet att man kommer att uppmana medlemsländerna att formellt erkänna den tibetanska exilregeringen om inte en överenskommelse genom direkta förhandlingar mellan parterna åstadkommits inom tre år. Detta är enligt min mening ett mycket bra initiativ, som bör fullföljas om inte Kina i handling visar att man är beredd att sätta sig vid förhandlingsbordet.

Fru talman! Slutligen menar jag att det trots allt finns hopp för Tibet. Det finns några olika skäl för detta.

Sverige blir i år medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter och får därmed ökade möjligheter att arbeta för demokrati, religions- och åsiktsfrihet.

Kina har nu blivit medlem av världshandelsorganisationen WTO, och det borde innebära en ökad öppenhet. Kina kan inte längre dölja fortsatt grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Kina och Beijing har tilldelats värdskapet för de olympiska spelen år 2008, och detta bör utnyttjas för att sätta press på Kina.

Sammantaget, fru talman, ger detta hopp om att respekten för mänskliga rättigheter ska vinna insteg även i Kina. Respekten för ett lands och ett folks självklara rätt till självbestämmande inom sina egna gränser måste till sist återupprättas även i Tibet. Inte minst det faktum att Östtimor efter många år av stridigheter nu i vår blir detta årtusendes första nya självständiga stat visar att frihetskamp till sist kan bli framgångsrik.

Anf. 56 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! I oktober 1990 hörde jag på radio – det hade gått tio månader efter diktaturens fall – att nu skulle den stora barnkonventionen undertecknas i New York. Jag minns att i stället för att känna glädje över detta blev jag förtvivlad. Jag visste vad som hände med barnhemsbarnen i Rumänien, men detta hade inte uppmärksammats på något sätt. Väldigt många människor i väst var mycket nöjda: En ny konvention skulle skrivas under.

Det var vi som kom från det drabbade landet som visste att barn dog under vidriga, förnedrande omständigheter, i fängelseliknande barnhem, medan detta papper skulle undertecknas.

Jag menar inte att internationella överenskommelser är meningslösa – inte på något sätt. Jag menar bara att det finns ett så stort avstånd mellan de politiska beslutande kretsarna och människor som är i stort behov av hjälp från just de här politiska beslutande kretsarna.

Har det blivit bättre för barnen under alla dessa år som har gått? Ja och nej. Vi får väldigt många larmsignaler. Vi har i dag hört mycket talas om de föräldralösa barnen som finns i många delar av världen där hiv och aids drabbar så många människor. Vi ser då och då vidriga nyheter på TV. Det är fartyg lastade med barn, ensamma barn utan föräldrar, fartyg som driver och som inte vet vart de ska ta vägen.

Det finns en fruktansvärd misstanke om människohandel bakom dessa händelser. Och just de här dagarna diskuteras intensivt flyktingbarnens situation på Carlsund.

Vad vill jag säga med det här? Jo, jag vill att vi ska hitta praktiska modeller för att intensifiera arbetet för skydd av utsatta barn överallt i hela världen. Vi får inte glömma att små oaser, modeller, institutioner och framgångsrika projekt ändå är begränsade insatser. Vi måste försöka hitta samordning, så att vi sprider de goda insatserna när det gäller skydd av barn i hela världen.

Detsamma gäller faktiskt kvinnans situation. Det händer någonting mycket konstigt. Vi sitter plötsligt år 2002 inför konflikter som tvingar oss att titta tillbaka i tiden. Vi slåss mot medeltidens intolerans, fanatism och förtryck, mot de mörkaste sidorna av det medeltida arvet – och detta i högsta möjliga grad när det gäller kvinnornas situation. Det hjälper inte att vi lever i ett tryggt och demokratiskt land – medeltiden hinner i kapp oss också här. Vi har fått många blodiga, hemska prov på det.

Vi borde jobba på samma sätt som vi arbetar med problemen för skydd av barn när det gäller en systematisk verksamhet för försvar av kvinnornas mänskliga rättigheter överallt i hela världen. Men glöm inte: Vi kan inte isolera oss. Medeltiden kommer efter oss in i våra hem.

Det finns väldigt mycket att göra på det området. Jag har redan talat om de svenska kvinnoorganisationernas krav när det gäller t.ex. tillämpning av lindriga straff i vissa länder för det som kallas hedersmord. Det finns också länder som står i kö för att komma in i EU, som t.ex. Turkiet, där situationen för kvinnan inte alls är så normal som den borde vara. Det finns också andra saker som vi måste tänka på för att förstärka detta arbete för kvinnornas mänskliga rättigheter.

Jag vill säga ett sista ord, eftersom vi talar om globalisering så ofta nu för tiden. Globalisering är ett mycket dåligt använt ord. Globalisering betyder inte alls bara en viss sorts ekonomi, en viss ekonomisk struktur i världen. Mordet på Fadime är också en del av globaliseringen.

Vi kan inte vara ensamma. Vi måste hela tiden agera här och ute i världen för demokratins försvar. Detta är väldigt viktigt. Jag tror att vi kan göra mycket mer än vad vi hittills har gjort om vi jobbar tillsammans och om vi använder den kunskap som invandrarbefolkningen besitter när det gäller hemländerna.

Anf. 57 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag ska prata om situationen i Palestina och Israel.

Stoppa våldet! är Israels ständiga uppmaning till Arafat. Andra statsledare tar efter – så även Göran Persson. Under ett möte förra året bad han t.o.m. Arafat att upprepa dessa ord. Men jag har inte hört att en statsminister eller en president har vänt sig till Sharon med orden: Upphäv ockupationen! Än mindre har man bett honom upprepa orden.

Fru talman! Ett upphävande av ockupationen innebär avveckling av alla militära och civila aktiviteter på ockuperad mark och tillbakadragande till 1967 års gränser.

Det är den orättfärdiga ockupationen och den nedsättande behandlingen av palestinier som orsakar våldsspiralen och ständiga hämndaktioner. Hur ska Arafat bemöta palestinier som dagligen blir förödmjukade av israeliska soldater eller gränsvakter, som ser hur hela infrastrukturen i de palestinska självstyrande områdena sönderbombas och som upplever hur israeler utför avrättningar av utpekade palestinier utan rättegång? Palestinska familjer får sina hus demolerade och sina odlingar förstörda. Hur ska ständiga övergrepp av en ockupationsmakt hanteras? Hur ska de palestinska barnens situation hanteras? Det gäller rädsla, armod, hat och begränsningar i livsstil.

Det är inte rimligt att Arafat personligen får skulden för attacker som utförs mot Israel. Tänk om Göran Persson personligen skulle få skulden för alla mord och brott som begås i Sverige. Dessutom är det enligt folkrätten inte olagligt att befrielseerörelser attackerar militära anläggningar i ett olagligt ockuperat land. Israeliska officerare har reagerat, och några vägrar att utföra uppdrag som strider mot folkrätten.

Arafat är nu inlåst som en fånge på Västbanken och har ingen rörelsefrihet. Att Sharon officiellt säger att den palestinska myndigheten är en kraft som stöder terrorism och jämför Arafat med Usama bin Ladin underlättar inte en politisk lösning på konflikten. Detta leder bara till fler politiska mord och militära attacker mot den palestinska myndigheten, som är oacceptabelt.

FN:s generalförsamling, fru talman, har i över 50 år i närmast total enighet – det gäller dock inte Israel och USA – krävt att Israel ska avbryta ockupationen av Palestina och att alla bosättningar på ockuperad mark ska avvecklas. Trots denna samsyn i FN kan USA blockera, och Israels ockupation av Palestina tillåts fortsätta år efter år.

Sharons målsättning är uppenbar för hela världen. Han vill utplåna alla förutsättningar för en palestinsk stat och omintetgöra Arafat.

Fru talman! Sverige och EU måste agera med kraft mot Israel och även ställa krav på USA, som stöder Israels agerande. Det finns människor på båda sidor som genom fredliga aktioner vill förhandla om en samexistens, men dessa har väldigt svårt att verka. Hot kommer från fundamentalister på båda sidor. På den palestinska sidan finns människor som arbetar för ett demokratiskt alternativ till Hamas, Jihad och den palestinska myndighetens paraplyorganisationer: en tredje väg med inriktning på ickevåldsmotstånd.

Det ökande antalet personer som vill medverka i motståndsrörelser som bygger på ickevåld måste få skydd för att kunna verka. Sverige måste i EU och FN driva frågan om en internationell närvaro i området till skydd för hela befolkningen, så att man åter får i gång en fredsprocess och förhindrar total ödeläggelse av de palestinska områdena.

Anf. 58 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Kampen mot terrorismen har varit aktuell de senaste månaderna. Jag tror att det är väldigt viktigt att definiera vad denna terrorism innebär och vilken sorts terrorism vi bekämpar. För att kunna bekämpa fienden måste vi känna fienden.

Har fienden vapenmakt och ekonomiska och militära resurser? Jag tror inte det. Tvärtom tycker jag att fienden verkar vara självmordsbombare. Det som hände den 11 september påminde oss mer om de självmordsbombare som vi har sett inte minst i Palestina än om någon annan form av terrorism.

Det finns historiska kopplingar. Japanska självmordspiloter var aktiva under andra världskriget. I Vietnam fanns exempel på att medlemmar i motståndsrörelsen sprängde sig själv i luften. Det finns historiskt också ett kristet martyrskap.

Jag vill betona att det faktum att man är beredd att gå så långt att man spränger sig själv i luften och dör för att bekämpa fienden inte i första hand har med islam att göra. Men i modern tid är det ändå det islamiska martyrskapet som är mest förknippat med det som hände. Det var faktiskt detta det gällde den 11 september.

Vad går då det islamiska martyrskapet ut på? Det är framför allt fanatism och dödsförakt. Jag ser tre beståndsdelar i denna terrorism. Den första är en fundamentalistisk tolkning av islam. Den andra är tron på martyrskapet och att man kommer till paradiset när man har sprängt sig själv. Den tredje och kanske allra viktigaste är desperation och vrede över de orättvisor och övergrepp som drabbar den egna befolkningen och vad som uppfattas som broderfolk inte minst i Palestina.

Om vi kan utröna vilka beståndsdelar som finns i terrorismen ser vi att det inte främst handlar om vapenmakt. Det som hände den 11 september var att man med hjälp av matknivar hotade och dödade en del människor på flygplanen, men det huvudsakliga vapnet var dödsföraktet och hänsynslösheten.

Jag undrar om det verkligen är rätt av USA att bekämpa terrorismen genom en gigantisk ökning av militärbudgeten med fortsatt upprustning och satsning på antimissilförsvar. Det sker självklart på bekostnad av välfärdssatsningar. Detta lär inte öka skyddet mot terrorismen.

USA borde i stället satsa både pengar och energi på bistånd för utveckling och rättvisa, på kamp för mänskliga rättigheter och demokrati och på konstruktiv konfliktlösning framför allt i Palestina.

En mycket starkt drivkraft för terroristerna är nämligen just hatet mot västvärlden och mot USA, som de ser som huvudansvariga när det gäller stödet för Israel i Palestinakonflikten. Så länge detta hat finns mot väst och USA går ingen säker. Framför allt går inte USA säkert. Det kan bli fler terroristdåd.

Det beror också på att världen blir mer och mer globaliserad. Det som händer i andra delar av världen angår också oss. Vi har sett det rent konkret genom terrorismen.

Palestinakonflikten tror jag är en viktig grundsten. Vi ser nu en urartad situation som blir värre dag för dag. Allsköns fanatiker har fått ett alibi för sin fanatism genom det som händer i Palestina.

Det som krävs är att FN lever efter sina egna resolutioner och att USA förmås agera. USA sade pressat efter den 11 september att Palestina skulle ha en egen stat – en egen palestinsk stat. Nu gäller det att sätta handling bakom de orden. Sverige måste agera för att EU tillsammans med USA ska trycka på Israel. Jag tror att det skulle kunna fungera om man verkligen satte press på Israel på det sättet.

Det finns en del som hävdar, inte minst Sharon, att fredsförhandlingar med Palestina inte är möjliga förrän vi får slut på självmordsbombarna. Jag tror att det är tvärtom: Om vi inte får en varaktig lösning för palestinierna kommer självmordsbombarna att fortsätta.

Situationen är inte heller konstant i Israel. Hela tiden lägger israelerna beslag på mer och mer mark. De ockuperar redan palestiniernas land, men de beslagtar också palestiniernas hus, lägger under sig fler och fler områden och fortsätter förtrycket mot palestinierna på alla andra sätt – nu senast Arafat i husarrest. Sharon är väldigt farlig när han nu erkänner det han egentligen vill: förgöra den palestinska myndigheten och Arafat. Frågan är vad som är alternativet. Alternativet är extremister, och det är verkligen ingen önskvärd förhandlingspartner.

Jag tycker att Anna Lindh och den svenska regeringen har agerat mycket bra på senare tid i den här frågan när man tagit avstånd från Sharons inställning till den palestinska myndigheten och Arafat. Nu krävs det att det börjar hända någonting. Det krävs en internationell närvaro i området, precis som tidigare talare har sagt. I förlängningen, om man inte lyckas få USA att agera bättre eller om inte ens det hjälper, tror jag att sanktioner är en utväg som måste övervägas. Det var ju det man tillgrip i Sydafrika när man inte kom någonstans med att förmå Sydafrika att sluta med förtrycket mot de svarta. Situationen är på många sätt liknande i Israel–Palestina-konflikten, där palestinierna är utsatta för apartheid.

Sammanfattningsvis tror jag att det i kampen mot terrorismen är ohållbart om vi låter konflikter rasa i andra delar av världen utan att vi agerar och förmår både FN och USA att agera. Det är också ohållbart att USA ensidigt i sin kamp mot terrorismen ställer krav på och sätter rättssäkerheten på spel i andra länder. Man kräver att andra länder ska lämna ut sina medborgare om de är misstänkta för terrorism. Andra länder ska gå med på frysningar av enskilda medborgares tillgångar utan någon form av rättssäkerhet, utan bevis, utan att de ens får veta vad de är anklagade för. Det finns dock exempel på att USA inte är berett att lämna ut sina egna medborgare eller att frysa egna medborgares tillgångar om man inte själv vill det. Om något annat land skulle kräva det går man självfallet inte med på det. Man har också vägrat att lämna ut krigsförbrytare från USA.

Jag tror att det är mycket allvarligt för kampen mot terrorismen att USA agerar ensidigt för sina egna intressen. Det tror jag blir ohållbart i längden.

Jag skulle vilja avsluta med ett ordspråk som jag tycker borde bli ett rättesnöre i kampen mot terrorismen i fortsättningen: När det brinner hos grannen angår det även dig. Så länge elden rasar i Palestina och andra konflikthärdar, så länge otaliga människor utsätts för förtryck och lever i fullständig misär och fattigdom, går ingen säker i världen. Inte minst är vi här i västvärlden hotade, och inte minst är USA hotat. Det tror jag måste bli grunden för kampen mot terrorismen i fortsättningen.

Anf. 59 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Regeringens utrikespolitiska deklaration omfattar mycket och beskriver situationen i många länder där förtryck, krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskliga rättigheter sker. Men ingenting står

om situationen i Tibet. Det är mycket förvånande, och man kan fråga sig varför.

Situationen i Tibet blir allt värre för tibetanerna. Kinas förtryck blir allt hårdare. Tibets unika kultur och tibetanernas nationella identitet förstörs medvetet. Mer än 6 000 kloster, tempel och religiösa platser har förstörts. Tibetarna förvägras yttrandefrihet, mötesfrihet och religionsfrihet. Tvångsaborter och tvångssteriliseringar förekommer. Hundratusentals tibetaner har dött som en följd av Folkrepubliken Kinas ockupation, och många har placerats i fängelser och fängsläger. Situationen för de tibetaner som bor i Tibet är alltså mycket svår.

Det primära undervisningsspråket i skolorna är numera kinesiska. Unga tibetaner omskolas och berövas sin historia.

Varje år flyr ca 3 000 över gränsen till Nepal och andra platser. De flyr trots att en flykt kan ta flera månader i tid under svåra förhållanden och umbäranden. Flykten sker oftast under vinterperioden, då den kinesiska gränspoliserna har svårare att täcka och bevaka gränserna. Detta innebär att många får köldskador och andra sjukdomar under sin flykt. Många, framför allt barn och kvinnor, dör under flykten.

Vid ett besök i år i Dharmshala, där den tibetanska exilregeringen håller till och flera tusen exiltibetaner bor, kunde jag och sex andra svenska parlamentariker konstatera vilka umbäranden många tibetaner har när de flyr från Tibet. Vi mötte vid ett mottagningsläger för nyanlända familjer flera som berättade om sina umbäranden. En familj hade gått med sina barn i 28 dagar i snö och is. I denna familj hade ett av barnen dött. Andra hade liknande öden att berätta.

Varför ger man sig då in i sådana umbäranden för att fly från Tibet? De svar vi fick var att man är eller riskerar att bli politisk fånge, att man inte kan utöva sin religiösa tro, att man vill försäkra sig om barnens utbildning, att barnen ska få lära sig tibetanska traditioner och språk, att möjligheten att försörja sig i Tibet är helt obefintlig samt att man utsätts för förföljelse från den kinesiska regeringen.

Men för att Kina inte helt ska utplåna den tibetanska kulturen i Tibet återvänder de vuxna till Tibet. Ca 70 % återvänder och lämnar sina barn till utbildning i Dharmshala och andra exiltibetanska samhällen. Dessa som lämnar sina barn, vilket inte kan vara lätt, återvänder trots att de riskerar att hamna i fängelse i Tibet. Anledningen till att man gör det är att man då kan sprida kunskaper hos sina landsmän om den exiltibetanska regeringens aktiviteter i Dharmshala och om världen i stort. Studenternas kunskaper behövs så väl i Tibet. Dessutom är det viktigt att inte hjälpa kineserna att uppnå sitt mål – att tömma Tibet på tibetaner och befolka landet med endast kineser. Både vuxna och en del studenter återvänder alltså efter sin utbildning.

Situationen i Tibet har förvärrats och liknar nu den som rådde i Kina under kulturrevolutionen. Nu pågår en utveckling i Tibet som kan komma att utplåna hela kulturen och religionen. Situationen är akut. Vi måste reagera nu.

I Tibet fortsätter också kineserna att strömma in. I Tibet finns i dag 6 miljoner tibetaner och, officiellt, 7,5 miljoner kineser. Troligen är det dock flera miljoner fler kineser. Krav för att få arbete är kunskaper i kinesiska. Miljöförstöringen i Tibet har också gått mycket långt, och skogsavverkningen är hänsynslös.

Det finns dock hopp. Den 15 juli antog EU-parlamentet en resolution där man slår fast att EU kommer att ändra sin hållning gentemot Kina om inte Kinas regering inom tre år startat samtal med Dalai lama. Ännu har ingenting hänt. Hela det internationella samfundet måste diskutera situationen. Kontakterna mellan parlamenten måste bli tätare. Sverige måste här trycka på EU än hårdare.

I en sexpartimotion – alla partier utom Socialdemokraterna – med mig som förstanamn vill vi att regeringen snarast verkar för att Tibetfrågan löses genom fredliga medel och dialog, som Dalai lama förespråkar. Folkrepubliken Kina, som hittills motsatt sig dessa förhandlingar, måste genom påtryckningar från Sverige och EU fås att komma till förhandlingar med den tibetanska exilregeringen.

Vi anser också att Sverige och EU bör verka för att FN:s kommission för mänskliga rättigheter gör en noggrann granskning av situationen för de mänskliga rättigheterna i Tibet. Vi vill också man verkar för att Gedhun Choekyi Nyima tillsammans med sin familj samt de övriga som greps vid erkännandet av denne som den elfte Panchen lama omedelbart släpps. Det är närmast unikt att en så ung pojke hålls som politisk flykting.

Men, som sagt, det är viktigt att regeringen gör något och att regeringen gör det snabbt. Det tibetanska folket och dess kultur får inte förstöras.

Anf. 60 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag ska i mitt anförande ta upp frågan om mänskliga demokratiska fri- och rättigheter i Turkiet. Det är viktigt att Sverige utifrån Turkiets kandidatstatus till EU har en tydlig strategi för en fortlöpande inhämtning av kunskap från framför allt olika NGO:er om hur situationen i Turkiet utvecklas.

Jag är medlem i en parlamentarisk organisation där samtliga partier är representerade. Den heter Svenska stödkommittén för mänskliga rättigheter i Turkiet och har i över tio år, bl.a. genom konferenser och s.k. *fact finding*-resor, på nära håll följt utvecklingen i Turkiet. Vi har också i nära samarbete med olika MR-organisationer i Turkiet kunnat bedöma och på olika sätt bevaka och studera utvecklingen. Den kunskap och erfarenhet som vi har byggt upp underlättar utan tvekan bedömningen av situationen och utvecklingen i Turkiet.

Fru talman! När Turkiet antogs som kandidatland till EU ställdes en rad krav, bl.a. avseende mänskliga demokratiska fri- och rättigheter. Köpenhamnskriterierna utgjorde basen för det avtal som slöts mellan EU och Turkiet. Innan processen går vidare ska Turkiet tydligt visa på förändringar. Tiden för förändringar börjar nu gå ut och det är dags att göra ett bokslut över hur Turkiet lever upp till avtalet. Jag ska här peka på några av de punkter som visar att Turkiets vilja till förändring snarare är läpparnas bekännelse än en sann vilja till förändring.

Yttrandefriheten är kraftigt begränsad. I sydöstra Turkiet är flera tidningar förbjudna trots att de kommer ut i andra delar av Turkiet. Pressens möjligheter begränsas av ägarnas styrning och av journalisternas rädsla att förlora jobben. Militären har fortfarande ett mycket stort inflytande över pressen. Trots detta kan man konstatera att en viss ökad kritik mot makthavarna tillåts. När kritiken tillåts eller inte tillåts är otydligt, men

Prot. 2001/02:68

13 februari

Utrikespolitisk debatt

man kan konstatera att under den mycket långa fängelserevolt som har pågått i Turkiet har pressen mycket ensidigt rapporterat till regeringens fördel. Kontrollen av distributionen av pressen är mycket stark och omöjliggör i det närmaste en oberoende press.

Tortyr och misshandel under förhör av anhållna förekommer fortfarande i stor utsträckning. Även om den turkiska staten skärpt straffen för tortyr har man behållit två olika lagar som reglerar tortyrstraffet. Efter skärpningen av tortyrlagstiftningen har den mildare § 245 avseende "dålig behandling" kommit att tillämpas allt oftare. Den lägsta straffsatsen i § 245 innebär ett års fängelse, men den omvandlas nästan alltid till villkorlig dom eller böter. De poliser som åtalats eller dömts arbetar alltid kvar inom polisen. Situationen förvärras ytterligare av att guvernörer har möjlighet att utöva veto mot åtal som väckts mot statliga tjänstemän.

Organisationsfriheten är begränsad. Ideella organisationer, både politiska och andra, förbjuds och upplöses med hänvisning till statens säkerhet. Fortfarande ställs företrädare för partier och människorättsorganisationer inför rätta enbart för att man uttrycker en åsikt. För inte särskilt länge sedan dömdes en av Öcalans advokater till 45 månaders fängelse enbart för att han hade använt fel ord när han talade om sin klient.

Trots att PKK för ett par år sedan lade ned sin väpnade kamp finns fortfarande undantagstillståndet i sydöstra Turkiet kvar. Förutsättningen för en demokratisk utveckling är att undantagstillståndet upphävs och att människor får förutsättningar att återvända till de tusentals byar man har fördrivits ifrån.

Kravet på att till varje pris slå vakt om landets enhet har medfört att grundläggande mänskliga rättigheter sätts ur spel; rätten till den egna kulturen och det egna språket är mycket begränsad. Kurder, armenier, assyrier, syrianer och andra etniska grupper hindras från att verka. Den turkiska staten förvägrar bl.a. den kurdiska minoriteten att offentligt uttrycka sig på sitt eget språk. Inte sällan förnekar företrädarna för den turkiska staten kurdernas existens över huvud taget. Den turkiska statens politik gentemot bl.a. kurderna och dess strävan att undertrycka deras nationella och kulturella rättigheter tar sig både brutala och bisarra uttryck.

Så har t.ex. ett stort antal kurder – ca 20 000 – krävt att få läsa sitt eget språk som B-språk, efter turkiska, vid landets universitet. Av dessa har universiteten mottagit ungefär 12 000 ansökningar. Därefter har 2 770 av dem som ansökt om att få studera sitt modersmål som B-språk arresterats. De turkiska myndigheterna har hittills beslutat att åtala 93 av dem för separatism. Att studera modersmålet likställs alltså med bildandet av en egen stat. Genom att blanda samman begreppen stat och nation och genom att vägra att inse att en statsbildning kan inrymma flera etniska grupper rättfärdigas förtryck av och allvarliga brott mot mänskliga rättigheter för landets minoriteter.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag peka på att kvinnors rättigheter åsidosätts på ett sätt som inte står i samklang med de mänskliga rättigheterna, precis som på många andra ställen i världen. Många kurdiska kvinnor är analfabeter och talar inte turkiska. I framför allt sydöstra Turkiet finns utstationerade läkare som inte behärskar det kurdiska språket. Då tvingas de här kvinnorna att använda tolkar. Det kan vara maken eller någon släkting. Har kvinnan då utsatts för sexuell eller fysisk misshandel

förhindras också hennes möjligheter att vittna om det våld hon har varit utsatt för. Den turkiska officiella inställningen är att alla talar turkiska och därför behövs inte heller läkare eller opartiska tolkar som behärskar kurdiska.

Hedersbegreppet innebär att mord på kvinnliga familjemedlemmar leder till betydligt kortare straff än andra mord. Fem år i förhållande till livstid. Det är orimligt att ett land som är kandidat till EU inte har en tydlig lagstiftning som klargör att ett mord är ett mord. Ulla Hoffmann kommer senare att ta upp ytterligare delar av hedersbegreppet i Turkiet.

Fru talman! Eftersom Turkiet på ett flagrant sätt åsidosätter mänskliga rättigheter och inte följer de program och avtal för förändringar som är tecknade bör regeringen kraftigt överväga att verka för att häva Turkiets status som kandidatland till EU.

Anf. 61 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänkte, precis som flera av mina kamrater här i kammaren tidigare, tala om Tibet. Jag tänkte låta Tibets premiärminister i exil verka genom min röst här i kammaren. Jag tänkte låta hans ord spridas här hos oss i den svenska riksdagen.

Han vet väldigt bra att vi i Sverige har en lång historia när det gäller att hjälpa Tibet. Svensk-tibetanska vänskapsförbundet är det äldsta i Europa. Men de olika vänskapsförbunden har inte resulterat i någonting alls. Tibet är icke fritt.

Vi kan säga att Tibets ekosystem och miljöförstörelse pågår och accelererar, liksom förstörelsen inom kultur och skola. 52 år under ockupation är en lång tid i en människas liv, men det är inte en lång tid i ett lands historia. Han ser trots allt hoppfullt på framtiden.

Sanning, icke våld, och verklig demokrati är någonting som de kommer att fortsätta att arbeta med. De är mycket oroliga för exploateringen av natur och naturtillgångar, den förstörelse av ekosystemen som har betydelse för hela världen.

Det är tre punkter som de har satt upp som de verkligen försöker att få hjälp att arbeta med av oss i olika parlament i världen.

En sådan punkt är att få en resolution i FN om de demokratiska rättigheterna kopplad till Tibetfrågan på ett sätt som inte har skett hitintills.

Som ni vet har EU antagit två resolutioner om att se över situationen i Tibet. Än så länge har dessa resolutioner inte resulterat i någonting konkret. Man jobbar nu på att också USA ska anta en liknande resolution.

Det finns i dag 23 nationella parlament som i dag har lyft fram Tibetfrågan. Exiltibetanerna önskar att vi via våra olika studieförbund ska hitta vägar att utbilda och fostra i icke-våld och demokratins fortlevnad – fostra oss själva till icke-våld.

Fru talman! Som han ser det, och som han ger ord för att exiltibetanerna ser det, vill han att demokratin i Kina ska få verka mer fritt i de olika regionerna och att även de regioner som inte direkt anses tillhöra Tibet, men där det finns tibetansk befolkning i Kina, också ska få rätt att kalla sig tibetaner. Det här är något som vi hoppas att svenska UD ska hjälpa dem med i sina utrikes kontakter.

Sedan är det den ekologiska förstörelsen. Jag trodde att jag kände till storheten i förstörelsen när vi i den parlamentariska gruppen besökte Dharmshala. Förstörelsen accelererar på ett sätt som är ofattbart. Exploa-

teringen har skett på ett irreparabelt sätt. Kent Olsson nämnde skogsarealerna som har kraftigt demolerats. Det finns stora industrier utan rening och utan planering för de människor som bor runtomkring. Man har funnit att det är mycket hög kvalitet i det uran som finns där. Jag hoppas innerligt att Sverige inte kommer att bidra till att köpa uran därifrån. Det finns guld, silver, koppar, stål, olja och gas. Allt detta transporteras bort, och inga positiva förbättringar sker för folket som bor där.

Han nämnde en siffra. Skog för motsvarande 36 miljarder dollar har under en tioårsperiod förts till Japan. Det han tyckte var mest alarmerande var kärnkraftsutvecklingen. Man har lagt fram ett kärnkraftsprogram för Tibet. Man har redan i dag avsatt flera ställen för slutförvaring av kärnavfall. Man vill ta emot utbränt kärnbränsle från andra länder i världen – naturligtvis mot betalning. Det är en liknande utveckling som vi kan se i Ryssland.

Det är en mycket alarmerande situation. Så länge Dalai lamas heliga munkar och nunnor och deras icke-våld lever över landet tror och hoppas jag att det fortfarande går att föra demokratiska samtal från länder i världen för att försöka förmå Kina att ta sitt ansvar och sluta förtrycka denna folkliga minoritet, dvs. ta orden mänskliga rättigheter på allvar.

Men, mina vänner, flera av er vet redan att den som planerar att bli Kinas nästa premiärminister är den man som har stått för utrensningarna och det pågående och accelererande förtrycket i Tibet. På så sätt ser inte situationen speciellt ljus ut. Dessutom påtalade man för oss att i och med att Kina ska få arrangera OS tar man det till intäkt för att världen accepterar det man håller på med och tycker att det är okej. Här har vi alla möjligheter från svensk sida att i alla sammanhang inför OS-samarbetet tala om hur vi ser på mänskliga rättigheter.

I dag går det inte att ta examen på tibetanska i Tibet. Lärarna i skolorna där de tibetanska barnen går vet ingenting om Tibet. Det är dyrt att gå i skolan. Det är bara 32 % av de tibetanska familjerna som har möjlighet att sätta sina barn i skolan. Det är därför som andra i kammaren har talat om att man tar risken att göra den vanskliga färden – med livet som insats – över Himalaya till norra Indien och Dharmshala för att barnen ska få gå i tibetansk skola.

Tibetanerna vill införa en medelvägsskola i Tibet, en skola för icke-våld. De vill låta gammalt och nytt möta varandra. Vi i Sverige som har ordet lagom i vår ordlista har en del att lära av exiltibetanerna och deras pedagogiska planer på en medelvägens skola.

Anf. 62 JOHAN LAGERFELT (m):

Fru talman och ärade ledamöter! Jag välkomnar även er som sitter på åhörarläktaren, och jag hoppas att även ni får ut någonting av denna debatt.

Jag misstänker att det inte är särskilt många av kammarens ledamöter som spontant känner igen den här flaggan. Det är nämligen den tjetjenska flaggan jag visar upp. Denna flagga får i dag inte vara fritt någonstans i världen, inte ens i den tjetjenska huvudstaden Groznyj. Det är just om Tjetjenien jag har valt att ta till orda i dag. Det är ett litet och för de flesta tämligen okänt land som ligger ute i den allra yttersta utkanten av Europa.

Just med tanke på landets litenhet och avstånd från oss är det naturligtvis berättigat att fråga varför jag har valt just detta land. Svaret är egentligen ganska enkelt. För andra gången på några få år utkämpar tjetjenerna ett krig mot en brutal och hänsynslös ockupationsmakt. Denna ockupationsmakt, den angripande parten, är till yttermera visso en granne till oss. Jag syftar naturligtvis på den ryska federationen. Jag finner det beklämmande att utrikesministern i sitt anförande i morse berörde denna fråga endast i en bisats, ett diskret "ajabaja" i förbigående – närmast som en eftertanke.

Det första tjetjenska kriget avslutades på sommaren 1996 med att de ryska invasionsstyrkorna tvingades till en villkorslös kapitulation och lämnade landet med svansen mellan benen. I samband med det avtal som slöts i Khasavyurt i augusti 1996 förband sig både den ryska federationen och Tjetjenien bl.a. att arbeta i enlighet med FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1949 och att förhållandena mellan parterna skulle regleras "i enlighet med de internationella lagarnas allmänna accepterade principer och normer". Detta, fru talman, är värt att komma ihåg i den fortsatta diskussionen.

Drygt tre år senare, i september 1999, var det emellertid dags på nytt, och än en gång rullade de ryska invasionsstyrkorna in över Tjetjeniens gränser. Sedan dess har den tjetjenska befolkningen fått utstå lidanden och umbäranden som vi, i vår trygga värld, har svårt att ta till oss. Det handlar om godtyckliga arresteringar och avrättningar, försvinnanden, rutinmässig tortyr och misshandel av fångar, gruppvåldtäkter av både män och kvinnor och andra dagliga kränkningar och övergrepp. Döda kroppar lämnas inte ut till de anhöriga med mindre än att de betalar en lösensumma – den aktuella taxan ligger på 1 000 rubel – och att de anhöriga skriver under ett erkännande att den döde var en s.k. terrorist.

Det här låter kanske överdrivet överklagt. Så här kan inte människor uppföra sig mot varandra, tänker de flesta av oss. Men tyvärr är verkligheten i Tjetjenien precis så otäck som jag beskriver den. Ett otal rapporter från i första hand frivilligorganisationer är samstämmiga – Läkare Utan Gränser i januari i år, Norska Helsingforskommittén, Physicians for Human Rights, Human Rights Watch. Detta, fru talman, utgör bara ett litet urval av den senaste tidens rapporter från Tjetjenien. Sammantaget målar dessa rapporter upp en entydig och otäck bild av den ryska krigsmaktens härjande. Det har gått så långt att det är dags att fråga sig om det numera inte handlar om statsterrorism. Övergreppen har för länge sedan passerat det stadium där man kan tala om enstaka övertramp och har övergått till ett systematiskt agerande. Frågan är när denna systematiska terror förtjänar att få epitetet statsterrorism? Det är dags att ta upp också den frågan.

Och hur har omvärlden reagerat inför denna terrorism? Under hela denna sorgliga tid har omvärlden tyvärr i alltför stor utsträckning tigit och hållit inne med kritiken. Det har pratats om s.k. konstruktiv dialog och om s.k. tyst diplomati, uttryck som i detta fall mest är ett hån mot det tjetjenska folket. Rädslan för att stöta sig med den ryska regeringen har fått bestämma prioriteringarna snarare än omsorgen om det tjetjenska folket. Resultatet ser vi i dessa rapporter – fortsatta övergrepp och kränkningar.

Fru talman! Jag vill hävda att den konstruktiva dialogen och den tysta diplomatin har nått vägs ände. Jag menar att det nu är dags att gå från ord till handling. Det är dags att överge plattityderna och stå fast vid principerna, principer som exempelvis finns fastslagna i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna eller i europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, principer som även finns fastslagna i Genèvekonventionerna. Det är principer som vi tar för givna och oförytterliga, men som tjetjenerna bara kan drömma om.

I Haag åtalas nu Slobodan Milošević för bl.a. folkmord och brott mot mänskligheten. Jag tycker att det är dags att fundera på om inte Internationella brottmålsdomstolen borde ta sig en titt på hur ryssarna agerar i Tjetjenien.

Enligt den tjetjenska utrikesministern Ilyas Akhmadov har 200 000 tjetjener dödats i de två krigen mot Ryssland. Detta är en tiondel av den ursprungliga befolkningen, och en berättigad fråga är om det inte är dags att börja tala om folkmord. När övergår mord i massmord? Och när övergår massmord i folkmord? Frågan är om inte någon eller några ryska potentater borde göra herr Milošević sällskap i Haag.

Jag vill avsluta med att påminna om att Tjetjenienfrågan har diskuterats i det danska Folketinget. Det skrevs där ett brev till den förre utrikesministern, där en majoritet av Folketinget uppmanade regeringen att föra talan mot Ryssland i Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna. Frågan kommer att debatteras i Folketinget än en gång i april, och det vore ett lyft för rättvisan och moralen om Sverige och Danmark kunde gå samman i denna fråga.

Fru talman! Min tjänstgöring i riksdagen är snart slut, i varje fall för den här gången, men även i fortsättningen kommer jag, i min egenskap av ordförande i Svenska Tjetjenienkommittén, envist och oförtrutet att driva bl.a. kraven på självbestämmande och på ett omedelbart, totalt och villkorslöst tillbakadragande av de ryska trupperna.

Låt oss minnas att det är med solidaritet som med rättvisa. Med rättvisa är det nämligen så att det inte räcker med att rättvisa skipas – det måste även synas att rättvisa skipas. Så ock med solidaritet. Det räcker inte med att vara solidarisk. Det måste även synas att man är solidarisk.

Anf. 63 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Varje minut smittas 11 personer av hiv/aids och blir 380 kvinnor gravida, varav 190 med oönskade graviditeter. Varje minut utförs 40 osäkra aborter, och varje minut dör en kvinna av komplikationer vid graviditet och förlossning. Det är 1 440 minuter på ett dygn.

När jag gick i flickskola i början på 50-talet inledde vi varje dag med s.k. morgonbön. En morgon när jag kom till skolan hängde flaggan på halv stång. En skolkamrat hade tagit livet av sig. Hon var med barn och ogift, och för att inte dra skam över familjen hängde hon sig. Morgonbönen leddes den morgonen av Elise Ottesen-Jensen, grundaren av RFSU.

I dag sörjer vi Pela, Sara, Fadime och alla de unga kvinnor som mördats till följd av de strukturer som anser att det är manssamhällets rätt att kontrollera kvinnors sexualitet och därmed också lägger kvinnors reproduktiva hälsa i vågskålen. Kvinnorörelsen, RFSU och andra organisationer har kämpat för kvinnors rätt till sin egen kropp, till sin sexualitet

och till fri abort, det som kallas sexuell och reproduktiv hälsa. Detta arbete har lett till att unga flickor inte är en ägodel eller handelsvara som deras fäder fritt förfogar över för att stärka släktband eller utöka sin makt.

Jag menar därför att det finns hopp och att det är den politiska kvinnokampen som ger det hoppet. Det är denna politiska kamp för kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa som jag tänker ägna mitt anförande åt.

Sverige har förstås ett gediget ansvar att vid varje internationell kontakt arbeta för kvinnors rätt till sin egen kropp och till sin sexualitet och reproduktiva hälsa.

Ta t.ex. förhandlingarna med Turkiet, som är ett av de länder som vill ansluta sig till EU! Varje år mördas ca 200 flickor och kvinnor i Turkiet av bröder, fäder eller andra manliga släktingar med den uttalade motiveringen att familjens heder ska återupprättas. Den som enligt turkisk lagstiftning åberopar hedersmord får bara fem år i fängelse mot normalt livstid. Att ett mord ses som mindre allvarligt för att det begås i religionens eller traditionens namn är absolut oförenligt med de krav på mänskliga rättigheter som annars ställs på ansökarländerna.

De politiska kvinnoförbunden i Sverige har skrivit ett öppet brev till bl.a. våra våra förhandlare att ett självklart krav i förhandlingarna är att behandla ett mord som ett mord. Vi förutsätter att Sverige inte kommer att acceptera Turkiet som medlem i EU med mindre än att denna lagstiftning förändras och även efterlevs.

I Portugal avkunnades nyligen en dom mot en barnmorska, Maria do Ceu Ribeiro. Hennes brott var att hon hjälpt kvinnor till säkra olagliga aborter. Det bestraffades med åtta och ett halvt års fängelse. I Portugal är abort inte tillåten utom när kvinnan våldtagits eller av strikta medicinska skäl. I Portugal åker kvinnorna till Spanien för att få sina olagliga aborter utförda i säkerhet. Känns det igen? Visst, så var det i Sverige när jag växte upp. Vi åkte till Polen för att få något så när säkra aborter och slippa slaktarna i Sverige. Det är intressant att kvinnor i Sverige på 60-talet och i början på 70-talet åkte till Polen för att kunna göra aborter. I dag är abort förbjuden i Polen.

Också Polen är ett land som ansöker till EU. Driver Sverige frågan om säker laglig abort för polska kvinnor i anslutningsförhandlingarna? Eller ger vi efter för de manliga strukturer som vill kontrollera kvinnors sexualitet och reproduktiva hälsa?

Driver vi frågan om säker och laglig abort för kvinnor i Portugal? Klart och tydligt inte, om jag tolkar statsrådet Lindh rätt. "Inom EU-kretsen diskuteras frågan främst inför internationella konferenser och där man vill nå gemensamma ståndpunkter", svarar statsrådet mig på min fråga. Men vad säger Sverige i EU vad gäller portugisiska kvinnors rätt till säker abort? Vad säger vi om polska kvinnors rätt till sexuell reproduktiv hälsa i förhandlingarna med Polen?

Fru talman! På Kairokonferensen beslutade världens länder att 4 % av biståndet skulle avsättas till sexuell och reproduktiv hälsa. Enligt uppgift är det endast ett EU-land som uppfyller detta mål, och tyvärr är det inte Sverige. Det är Holland. Sverige, som är det land som fått pris som världens mest jämställda land, uppnår inte målet att avsätta 4 % av biståndet till sexuell och reproduktiv hälsa. Det är trist, mycket trist. Det vore på sin plats att regeringen redovisade vad anledningen är till att inte just vi

uppfyller Kairokonferensens mål. Och här handlar det faktiskt inte om att höja några budgettak. Här handlar det om 4 % av det som ligger under utgiftstaket. Så vad är anledningen till att vi inte uppfyller Kairokonferensens mål? Är det för att vi ger efter för de manliga strukturer världen över som vill kontrollera kvinnors sexualitet och reproduktiva hälsa?

I Cotonou, den största staden i Benin, signerades den 23 juni 2000 ett avtal mellan de rika EU-länderna och 78 länder i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, de s.k. ACP-länderna. Cotonouavtalet ersätter Loméavtalet och gäller i 20 år. Avtalet handlar om en summa på ca 150 miljarder kronor i bistånd. Avtalet bygger på partnerskap mellan EU-länderna och ACP-länderna, där kön ska vara en övergripande faktor. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot reproduktiv hälsa, familjeplanering och förebyggande arbete mot könsstympning och hiv/aids.

Visst låter det bra! Det är bara ett krux, och det är att Cotonouavtalet måste ratificeras av de 15 EU-länderna för att det ska fungera – precis som alla andra internationella avtal. Och det är återigen endast ett land – den här gången Danmark – som har ratificerat avtalet. Inte Sverige! Där ligger 150 miljarder kronor och väntar på att användas i kampen för kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter och mot hiv/aids. Vad är dessa 150 miljarder kronor värda om vi inte förmår att koppla ihop dödsstraffet som hotar Sofya Hussaini Tudu i Nigeria därför att hon blivit gravid utan att vara gift, med min skolkamrat som hängde sig av samma orsak på 50-talet? Vad är dessa 150 miljarder kronor värda om vi inte förmår koppla ihop kvinnors kamp för rätten till den egna kroppen och det egna livet med mordet på Fadime?

Jag skämdes där jag satt på ett seminarium om sexuell och reproduktiv hälsa i Portugal och fick höra att Sverige inte uppfyller Kairokonferensens mål och inte har ratificerat Cotonouavtalet. Jag är beredd att kämpa för kvinnors rätt till sin egen kropp och sin egen sexualitet här i Sverige och i resten av världen. Är regeringen det? Är regeringen beredd att ratificera Cotonouavtalet? Är regeringen beredd att uppfylla Kairokonferensens mål? Det finns tyvärr inte någon från regeringen som kan svara på detta.

Anf. 64 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Jag tänkte använda utrymmet i den utrikespolitiska debatten till att prata om situationen i Västsahara.

Det västsahariska folket får inte, i enlighet med folkrätten, utöva sin rätt till självbestämmande. Det förnekas sin rätt att genomföra en demokratisk folkomröstning om ett självständigt Västsahara; detta trots att FN redan 1966 antog en resolution om Västsaharas rätt till folkomröstning.

För över 25 år sedan tvingades befolkningen att lämna sitt land eftersom Marocko ockuperade dess territorium. Det sahariska folket tvingas nu att leva på lånad mark. De bor i flyktingläger utan möjlighet att odla eller producera mat och egna kläder och utan möjlighet att skapa en egen ekonomi för egenförsörjning, utbildning och sjukvård. De unga som i dag bildar familj är själva födda i lägren. De har ingen möjlighet att ge sina barn ett eget land.

Flyktinglägren i Västsahara i västra Algeriet anses vara en av världens bäst fungerande flyktingförläggningar. Där finns tak över huvudet, vatten, mat och viss utbildning, detta mycket tack vare kvinnornas ena-

stående insatser och deras organisering och beslutsamhet i kampen för att deras döttrar och söner ska få tillgång till hälsovård och utbildning.

Västsahara har en vald president och ett parlament. Det västsahariska folket måste få tillbaka rätten till ett eget territorium och sitt eget land, rätten att kunna försörja sin befolkning genom att skapa arbeten och utbildning för sina barn.

Precis som i alla andra konflikter är det barnen och kvinnorna som drabbas hårdast. Sverige, EU och FN måste ta krafttag för att befolkningen ska få sin folkomröstning och att den åter kan få flytta tillbaka till Västsahara. Den folkomröstningen måste genomföras nu.

Svenskt bistånd till humanitär hjälp till Västsaharas flyktingar måste öka. Biståndet ska inrikta sig på hälso- och sjukvård, framför allt till små barn, flickor, pojkar, gravida kvinnor, ammande kvinnor och andra extra känsliga grupper. Biståndet måste även inrikta sig på kvinnors utbildning inom olika yrkesområden som skapar egen försörjning och utbildning.

Fru talman! Tålmodet hos befolkningen håller på att ta slut efter 25 år av ett liv i landsflykt. Men krig och terror löser inga problem; det skapar ännu fler. Det är den demokratiska processen som måste påskynas. Sverige och EU måste med stor beslutsamhet kräva att Marocko slutar obstruera mot FN genom att förhala och motarbeta folkomröstningen. Sverige och EU måste ta avstånd från och olagligförklara Marockos nya strategi: att låta utländska företag prospektera och utvinna olja från Västsahara.

Jag vet att demokratin kan segra. Jag vet att dialogen kan göra att ett land kan gå vidare.

Jag var i Sydafrika 1994, under valet där, då folket efter århundraden av apartheid, förtryck och terror äntligen genom kamp fick sin demokrati och sin rösträtt. Jag stod i kön på morgonen när valet skulle hållas och träffade en gammal man som satt i kön och väntade. Han hade kommit på natten för att vara med i valet.

Han undrade var jag kom ifrån, och jag frågade vad han gjorde. Han berättade att han satt och väntade på valet. Lokalen skulle öppna kl. 7, och klockan hade blivit 10. Jag i mitt västerländska tidsnit frågade honom om han inte var orolig för att valet inte skulle bli av. Då sade han: Mina föräldrar kämpade för det här. Jag har kämpat för det här i hela mitt liv. Jag har kämpat för demokrati och rösträtt, och nu sitter jag här. Det spelar ingen roll för mig om det inte blir val om en timme eller i morgon. Jag vet att det inte finns någon återvändo. Mina barn kommer att få rösträtt.

Jag vill att vi gemensamt – FN, EU, Sverige och organisationer i världen – ska stödja det västsahariska folket i kampen för att få tillbaka sitt land.

Anf. 65 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! En kvinna vid namn Wang och hennes åtta månader gamla baby blev i oktober 2000 torterade till döds. Kvinnans nacke och ledknotor var brutna. Hennes skallben var insjunket, och det fanns en nål instucken i hennes midja. På barnets kropp syntes tydliga spår av fotbojor, och kroppen var full av blåmärken och sår.

Situationen vad gäller de mänskliga rättigheterna i Kina har under de senaste åren snarare försämrats än förbättrats. Kina är jordens största

diktatur och bryter mot snart sagt varje mänsklig fri- och rättighet. Kina signerade i oktober 1998 konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Denna konvention har undertecknats utan någon tanke på ansvar. I konventionen finns t.ex. yttrande- och mötesfrihet inskrivna. Samtidigt med att konventionen signerades ändrade regeringen flera lagar om registrering av grupper och införde därigenom begränsningar i dessa rättigheter.

Fru talman! Under de senaste åren har meditationsrörelsen falungong varit utsatt för mycket brutala påtryckningar. Denna snabbt växande rörelse blev förbjuden 1999, och under detta år greps tusentals utövare. Många av dessa fick långa fängelsestraff, och många blev brutalt torterade och misshandlade. Under återopande av samhällelig ordning har regeringen planerat och verkställt en brutal hetskampanj mot denna rörelse.

Med stöd av ytterst stränga lagar om statens säkerhet och efter bristfälliga rättegångar har många blivit dömda till långa fängelsestraff. Men många har också utan rättslig prövning blivit dömda till upp mot tre års fängläger för omskolning genom arbete.

Till de som har drabbats av olika aktioner hör också politiska dissidenter, människor som deltog i kampanjer mot korruption, arbetaraktivister, människorättsförsvarare och medlemmar av icke godkända religiösa eller andliga rörelser.

För några år sedan gick många kinesiska statliga bolag i konkurs, och miljoner människor förlorade sitt arbete. De arbetslösa deltog då i demonstrationer mot att staten inte gav dem socialbidrag samt mot korruptionen på regeringsnivå. Aktivister som försökte organisera dessa oberoende aktioner för arbetarna greps, fängslades eller dömdes till omskolning genom arbete.

I november 2001, alltså för bara några månader sedan, genomförde utländska falungongutövare en demonstration på Himmelska fridens torg. Gruppen bestod av 36 personer som kom från USA, Frankrike, Sverige, Tyskland och några andra länder i Europa. En av deltagarna säger: Vi hann bara demonstrera i fem minuter. Sedan kom polisen och grep oss. Kvinnorna blev släpade i håret.

En svensk man berättar att han i polisbilen fick knytnävsslag och sparkar och att polisen stampade på mannen. De svenskar som arresterades av polisen förvägrades att ta kontakt med sin ambassad, och den svenska ambassadören förvägrades att träffa de fängslade.

Fru talman! Jag ska nu tala lite kort om dödsstraffet. Många länder som har kvar dödsstraffet brukar som argument framhålla att dödsstraffet är avskräckande, dvs. att den som tänker begå ett brott som kan medföra dödsstraff avstår från att begå brottet på grund av att han riskerar att avrättas. Av alla de undersökningar som har gjorts är det ingen som har visat att dödsstraffet som sådant har någon avskräckande effekt.

Kina är det land i världen där flest personer avrättas. Anklagelser om mutbrott, skattefusk, bensinstöld och våldsbrott har lett till dödsdom och avrättning.

Under kampanjens slogan ”värdesätt livet, förkasta drogerna” har hundratals personer dömts till döden. Precis som Sten Tolgfors tidigare har berättat har de flesta dödsdomar offentliggjorts inför massiva åskådarskaror på idrottsarenor och andra offentliga platser. Fångar har tving-

ats paradera på gator kantade av tusentals människor innan de slutligen blivit avrättade av en exekutionspluton.

Siffrorna för antalet avrättade i Kina är något osäkra då någon officiell statistik inte finns. Men enligt Amnesty har under 2001 minst 2 960 personer dömts till döden och minst 1 781 avrättats i Kina som ett led i brottsbekämpningskampanjen Slå hårt, som inleddes i april 2001. Mörkertalet är dock fortfarande stort och siffran kommer med all säkerhet att justeras.

En avrättning är en våldshandling, och våld föder våld. Vi måste protestera och höja rösten mot massavrättningar, politiskt styrda skenrättegångar och att grundläggande mänskliga rättigheter brutalt förtrampas i Kina. Det är hög tid nu.

Anf. 66 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Som sista talare i den utrikespolitiska debatten vill jag ta upp en fråga som berör mig djupt, nämligen konsekvenserna av hiv/aids-epidemin i södra Afrika.

Ingen epidemi har slagit hårdare än hiv/aids. I dag lever 36 miljoner människor med hiv. Drygt 20 miljoner av dem finns i södra Afrika. Merparten av dem kommer att dö i aids inom några få år.

På tio år har antalet hivsmittade ökat med ungefär 50 %. Ca 18 000 personer smittas dagligen, förmodligen fler. Mörkertalen är stora. Hiv/aids finns över hela världen. Men efter det att sjukdomen blev känd har samordnade insatser gjorts för att kunna begränsa sjukdomens effekter i den rika delen av världen. Det skräckscenari som vi beförde för ca 20 år sedan är en verklighet i stora delar av den fattiga världen. Hårdast har sjukdomen slagit mot de allra fattigaste länderna i södra Afrika, där sjukdomen innebär ett stort hot mot den ekonomiska tillväxten och välfärden.

Den lavinartade ökningen av hiv/aids hotar nu ländernas hela existens och bidrar i hög grad till att människor hamnar i fattigdomsfällan. Hårdast slår epidemin mot ungdomar i åldern 10–24 år. I flera områden i södra Afrika är i dag var fjärde ung människa smittad. Därigenom åderläts världens fattigaste länder på många av de ungdomar som skulle bygga länderna för framtiden och skapa en bättre välfärd.

Trots 40 år med bidrag från andra länder är människorna i södra Afrika fattigare än någonsin. Miljoner människor har inte mer än 10 kr per dag att leva på. Det är självklart att en fattig, maktlös och illitterat aids-sjuk lantarbetare inte har någon som helst chans att betala de 600 USDollar som en behandling av sjukdomen skulle kosta. Det är enorma pengar för honom.

Jag ber också riksdagen att betänka att en ung människa i södra Afrika endast har 50 % att överleva 35 års ålder. Sannolikheten för att en pojke i Zimbabwe ska dö i aids är 70 % och hela 90 % i Botswana. Betänk att en av tre kvinnor i fertil ålder bär på hiv.

Vid ett besök jag gjorde på några aidskliniker i Freedom Park i Sydafrika under hösten visade det sig att 42 % av de gravida kvinnorna som uppsökte klinikerna var smittade av hiv-viruset. Varje år föds också omkring 600 000 barn med hiv.

Miljontals barn blir också föräldralösa. För dem är situationen extremt svår. Fosterfamiljer finns inte längre att tillgå. Redan fattiga famil-

jer klarar inte av en mun till att mätta. Institutioner finns inte heller i tillräcklig omfattning. De betraktas dessutom med skepsis av många. Institutionsomsorg är mycket främmande för afrikansk tradition och kultur. Antalet gatubarn har därför ökat drastiskt i städerna.

Den rådande synen på sex och samlevnad försvårar också bekämpningen av hiv/aids i södra Afrika. Sexualiteten är skuldbelagd, något man inte talar om. De afrikanska männen betraktar inte sina kvinnor som likvärdiga partner. Ett promiskuöst beteende hör till traditionen. Prostitutionen ökar därför lavinartat och sexslaveriet har blivit ett oerhört stort problem i södra Afrika. Orsaken till allt detta är den extrema fattigdomen.

Gruvarbetarna tvingas leva åtskilda från sina familjer i långa tider. Deras frustration leder ofta till drogmissbruk och sexköp. Våldtäkter, gruppvåldtäkter och utnyttjande av unga kvinnor i beroendeställning är mycket vanligt. Unga flickor som utnyttjas sexuellt hör till dem som oftast smittas för att sedan sprida sjukdomen till sina partner och blivande barn.

Tron på häxkraft och myten om att en man kan tillfriskna från hiv/aids genom att ha sex med en oskuld har lett till ett antal uppmärksammade fall av våldtäkter också av små barn. Under några veckors tid under hösten rapporterade medierna i Sydafrika om våldtäkter av en tre veckors baby av en släkting, av en nio månaders baby av nio män samt av två barn i åldern två-tre år.

Sydafrika är i dag ett av världens mest våldsamma länder. Våldet och desperationen finns där hela tiden. Det känns verkligen när man besöker landet. Det känns under huden.

Jag undrar om vi kan föreställa oss hur förhållandena i södra Afrika måste påverka människor, hur relationerna mellan män och kvinnor påverkas. Är det möjligt att känna framtidstro och optimism i ett samhälle i sönderfall? Tycker unga människor att det är värt att studera vidare, bilda familj osv.?

Under mitt besök i Sydafrika under hösten samtalade jag en hel del med kvinnorna. Jag blev både imponerad och rörd av styrkan, modet och humorn hos de afrikanska kvinnorna. Det är definitivt kvinnorna som utgör kttet i det afrikanska samhället. Det är de som tar hand om barnen, ser till att de får mat och kläder och kommer till skolan. Det är kvinnorna som vårdar de sjuka i hemmen. Det är kvinnorna som också blir våldtagna och misshandlade. Kvinnorna i södra Afrika bär en enorm börda, och de behöver allt vårt stöd.

Fru talman! Jag menar att männen faktiskt måste tvingas att ta ansvar för sin egen sexualitet och för rollen som make och far. Det är en stor folkbildningsinsats som behövs.

Vad kan vi då göra här i Sverige? Det absolut viktigaste är att vi förstår att hiv/aids är det största hotet någonsin mot mänskligheten. Enligt vissa aktuella forskningsrapporter finns fog för oron för att hiv/aids-viruset skulle kunna mutera så att smittan inte enbart är sexuellt överförbar, som nu, utan också kan överföras luftburen och smitta via andningsvägarna. Något sådant skulle innebära en total katastrof för hela mänskligheten.

Fru talman! Kan vi lägga ned enorma resurser för att bekämpa terrorismen bör vi också kunna mobilisera motsvarande resurser för kampen

mot hiv och aids. Vi vet alla att fattigdom, maktlöshet och vanmakt också utgör en god grogrund för både terrorism och våld.

De svenska insatserna för bistånd måste alltså öka successivt och en större andel än nu måste komma södra Afrika till del. Skuldavskrivningarna är oerhört viktiga för att de afrikanska staterna ska kunna få bättre möjligheter att utvecklas. Demokratibiståndet är en annan viktig faktor. De afrikanska parlamenten har ofta en alltför svag position. Det lokala engagemanget och delaktigheten måste därför ges en tung roll i svensk biståndspolitik.

Sjukvårdsinsatserna måste få ett betydligt ökat stöd. Utbildning inte minst bland flickorna är mycket angeläget. Sverige måste även i samverkan med UNDP med kraft fortsätta arbetet för att påverka attityderna till preventivmedel hos viktiga internationella aktörer som katolska kyrkan, USA och delar av den muslimska världen. EU:s utvecklingsarbete måste i högre grad inriktas på södra Afrika. Sverige måste sätta press på att EU i samverkan med olika FN-organ stöder södra Afrika och kampen mot hiv/aids.

Fru talman! Det är bråttom!

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 februari.

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM46 Datoriserat punktskattekontrollsystem *KOM (2001) 466* till skatteutskottet

2001/02:FPM47 Kommissionens meddelande om en gemensam politik om olaglig invandring *KOM (2001) 672* till socialförsäkringsutskottet

4 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2001/02:88 Sveriges samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Prot. 2001/02:68
13 februari

Utrikespolitisk debatt

5 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 februari

2001/02:258 av *Monica Green* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Barnen i Östersjöområdet

2001/02:259 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kartellbildningar inom byggbranschen

2001/02:260 av *Birgitta Sellén* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Idrottskonto

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 februari

2001/02:723 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Björn Rosengren
Ekonomiska förutsättningar för vindkraft

2001/02:724 av *Margareta Viklund* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow
Hiv/aids som ett säkerhetspolitiskt hot

2001/02:725 av *Dan Kihlström* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Arkivens uteblivna leveransmedel

2001/02:726 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Invandrarflickors skolgång

2001/02:727 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Avvisning av sjuka barn

2001/02:728 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Asylsökande barn

2001/02:729 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Norra Stambanan

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 februari

2001/02:619 av *Lars Ångström* (mp) till utrikesminister Anna Lindh
Ottawakonventionen

2001/02:661 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Kunskapsmålen

2001/02:663 av *Anita Sidén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Våld mot lärare

2001/02:664 av *Nikos Papadopoulos* (s) till utbildningsminister Thomas
Östros

Resurser till skolorna

2001/02:667 av *Lennart Kollmats* (fp) till kulturminister Marita Ulvskog
Skyddet av hållristningarna i Tanum

2001/02:672 av *Viviann Gerdin* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Närradion som kunskapsförmedlare

2001/02:673 av *Roy Hansson* (m) till statsminister Göran Persson
Teracom AB

2001/02:674 av *Inger Strömbom* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Statliga jobb i Karlskoga

2001/02:675 av *Erling Wälivaara* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Tillverkning av järnvägsräls

2001/02:676 av *Rolf Olsson* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Pollettering av cyklar på tåg

2001/02:680 av *Lars Hjertén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Föräldrakooperativ

2001/02:681 av *Barbro Hietala Nordlund* (s) till utbildningsminister Tho-
mas Östros

Skolskjuts

2001/02:682 av *Lars Hjertén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Tidig praktik för blivande lärare

2001/02:683 av *Mona Berglund Nilsson* (s) till socialminister Lars Engqvist
Högekostnadsskyddet

2001/02:684 av *Carl-Axel Johansson* (m) till socialminister Lars Engqvist
LSS

2001/02:687 av *Johnny Gylling* (kd) till jordbruksminister Margareta Win-
berg

Utfiskning i Östersjön

2001/02:694 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Rapportering av biverkningsfynd till Läkemedelsverket

2001/02:695 av *Tasso Stafilidis* (v) till socialminister Lars Engqvist
Parallellimport av läkemedel

Prot. 2001/02:68
13 februari

2001/02:697 av *Magnus Jacobsson* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Alternativ drift av sjukvård

2001/02:700 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Beskattning av allmän byggnad

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 19 februari.

8 § Kammaren åtskildes kl. 15.50.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 1 § anf. 7 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 42 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 59 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Utrikespolitisk debatt	1
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	1
Anf. 2 BO LUNDGREN (m).....	8
Anf. 3 LARS OHLY (v).....	11
Anf. 4 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	15
Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON (c)	18
Anf. 6 LARS LEIJONBORG (fp)	22
Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	25
Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	27
Anf. 9 BO LUNDGREN (m).....	30
Anf. 10 LARS OHLY (v).....	31
Anf. 11 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	33
Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON (c)	34
Anf. 13 LARS LEIJONBORG (fp)	36
Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	37
Anf. 15 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	38
Anf. 16 BO LUNDGREN (m).....	40
Anf. 17 LARS OHLY (v).....	40
Anf. 18 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	41
Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c)	41
Anf. 20 LARS LEIJONBORG (fp)	42
Anf. 21 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	43
Anf. 22 URBAN AHLIN (s)	43
Anf. 23 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	45
Anf. 24 URBAN AHLIN (s) replik	45
Anf. 25 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	46
Anf. 26 URBAN AHLIN (s) replik	46
Anf. 27 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	46
Anf. 28 URBAN AHLIN (s) replik	47
Anf. 29 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	47
Anf. 30 URBAN AHLIN (s) replik	47
Anf. 31 LISELOTTE WÅGÖ (m).....	47
Anf. 32 MURAD ARTIN (v)	49
Anf. 33 URBAN AHLIN (s) replik	50
Anf. 34 MURAD ARTIN (v) replik	51
Anf. 35 URBAN AHLIN (s) replik	51
Anf. 36 MURAD ARTIN (v) replik	51
Anf. 37 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	51
Anf. 38 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	53
Anf. 39 URBAN AHLIN (s) replik	54
Anf. 40 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	55
Anf. 41 MURAD ARTIN (v) replik	55
Anf. 42 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	55
Anf. 43 MURAD ARTIN (v) replik	55
Anf. 44 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	56
Anf. 45 CARINA HÄGG (s).....	56

Anf. 46	STEN TOLGFORS (m)	58
Anf. 47	ROSITA RUNEGRUND (kd)	60
Anf. 48	ELVER JONSSON (fp)	62
Anf. 49	AGNETA BRENDT (s)	64
Anf. 50	BIRGITTA AHLQVIST (s)	66
Anf. 51	INGER LUNDBERG (s)	67
Anf. 52	LENNART FRIDÉN (m)	69
Anf. 53	MATS EINARSSON (v)	71
Anf. 54	MARGARETA VIKLUND (kd)	73
Anf. 55	SVEN BERGSTRÖM (c)	75
Anf. 56	ANA MARIA NARTI (fp)	77
Anf. 57	KIA ANDREASSON (mp)	78
Anf. 58	HILLEVI LARSSON (s)	79
Anf. 59	KENT OLSSON (m)	81
Anf. 60	STEN LUNDSTRÖM (v)	83
Anf. 61	EWA LARSSON (mp)	85
Anf. 62	JOHAN LAGERFELT (m)	86
Anf. 63	ULLA HOFFMANN (v)	88
Anf. 64	GUNILLA WAHLÉN (v)	90
Anf. 65	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	91
Anf. 66	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	93
2 §	Justering av protokoll	95
3 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	95
4 §	Bordläggning	95
5 §	Anmälan om interpellationer	96
6 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	96
7 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	97
8 §	Kammaren åtskildes kl. 15.50.	98

